

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤
“ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ምዕራፍ ፮፤

በዓል፡፡

በዓል የምናከብርበት ምክንያትና ዓላማ፡፡

ጥያቄ፡- ከጸሎት ጋር የሚኼድ፡ ማለትም፡ እንደጸሎቱና ሥርዓቱ፡ የኢትዮጵያዊነት ሕይወታችንን የሚያሟላ፡ ሌላ ተጨማሪ ወይም ተመሳሳይ መመሪያ የሚገኝ እውቀት ካለ፡ ብትገልጽልን?

መልስ፡- አዎን! ከጸሎትና ሥርዓቱ ጋር፡ እንደነፍስና ሥጋ ተዋሕዶና ተያይዞ የሚኼድ፡ ሃይማኖታዊ ምግባር አለ፡ እርሱም፡ በዓልንና በዓላትን የሚመለከት ነው፡፡

ጥያቄ፡- “ከጸሎት ጋር የተያያዘ ነው!” ስላልኸው፡ ስለበዓልና የበዓላት ነገርማ፡ ልናውቅ የሚገባን፡ እኛም የምንፈልገው በመኾኑ፡ ስለዚህ ምሥጢርና ሥርዓት የሚያብራራውን ሐተታ ብታሰማን፡ እጅግ ደስ ይለናል፡፡ ለመኾኑ፡ “በዓል” ምንድር ነው?

መልስ፡- “በዓል”፡ ቀን ተወስኖለት፡ በመታሰቢያነት የሚፈጸም ሥርዓት ነው፡፡ የመታሰቢያነቱ ዝርዝር፡ አያሌ ነገሮችን ያጠቃልላል፤ ከእነዚህ መካከል፡ የሚከተሉት ይገኛሉ፡-

-ሰው፡ ከፈጣሪው፡ ወይም፡ ከእርሱ ከተሻለውና ከሚበልጠው የተፈጥሮ ወገኑ፡ ስለተደረገለትና ስለደረሰለት በነ ነገር፡ ወይም ስለተደረገበትና ስለደረሰበት ክፉ ነገር፡ በግል እና/ወይም በጋራ፡ እያሰበና እያስታወሰ፡ ስለበሰው ነገር፡ ላድራጊው ፈጣሪ፡ ምስጋናን በማትረብ፡ ፍጡር ሲኾን፡ ውለታውን፡ በደስታ ስሜቱ በመግለጽ፡ ያን በነ ነገር ወይም ድርጊት፡ በበለጠ ለመቀጠል፡ ዝግጅቱንና ድርጅቱን ያጠናክርበታል፡፡

-በዚህ አንጻር፡ ስለደረሰበት ክፉ ነገር ወይም ድርጊት ደግሞ፡ ጥፋቱን በመገንዘብና ንስሐ በመግባት፡ እምነቱንና ምግባሩን አስተካክሎ፡ የወደፊት ህልውናውን በመልካም መንገድ ለመምራት ይዘጋጅበታል፡፡

-አንድን ልዩ ነገር፡ ወይም ልዩ ድርጊት፡ ወደጓዳ መለስ ብሎ፡ ለመመርመርና ለመመዘን፡ በደስታ ወይም በጋዘን ለማስታወስ፡ ለማመስገን እና/ወይም ለማክበር ይጠቀምበታል፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

“በዓል ማክበር” ማለት፡ እጅና እግርን አጣምሮ መቀመጥ፤ ወይም በልብስና በጌጣጌጥ መሸለም፤ ወይም፡ በማጎሌትና በሽብሸባ ማርገድ፡ ወይም፡ በሰልፍ መታየት፤ ወይም፡ መዝፈንና መጨፈር፡ ወይም መብላትና መጠጣት ብቻ አይደለም፡ መሠረቱ፡ ምንጩ፡ በተለይ፡ ለእኛ ለኢትዮጵያውያን፡ በይበልጥ፡ በዓሉን መንገዱ፡ ወይም፡ ምክንያት በማድረግ፡ ኹለንተናችንን፡ በእውነተኛው ኢትዮጵያዊነት አከናውንን፡ በመንፈስ መመለስ፤ በነፍሱ መንቃትና በሥጋ መዘጋጀት ነው፡፡

እኛ ኢትዮጵያውያን፡ ከጥንት ጀምረን፡ በዚህ መልክ፡ በዓል የምናደርገው፡ ለእየራሳችን፡ በግል፡ ወይም በጋራ፡ ለሌላ ሰብአዊ ፍጡር ሳይኾን፡ ለፈጣሪያችን፡ ለልዑል እግዚአብሔርና ከእርሱ ጋር ለተያያዘ ምክንያት ብቻ መኾኑ፡ ከሌሎቹ የዓለም አሕዛብ ኹሉ፡ የተለየ አድርጎን ኖሮዋል፡፡ በዓሎቻችን ኹሉ፡ ሰው ከመኾኑ በፊት፡ በመልኩ ፈጥሮ ለሚመግበንና ለሚጠብቀን ፈጣሪያችን፡ ሰው ከኾነ በኋላም፡ ከመጥፋት አድኖ፡ ለዘለዓለም ሕይወትና ክብር ላበቃን፡ መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ እርሱንም ለወለደች ንግሥት እናታችን ድንግል ማርያም፡ ደግሞም፡ የእነርሱ ታማኞች አገልጋዮችና እውነተኞች ባለሟሎች ለኾኑት፡ ለመላእክት፡ ለጸድቃንና ለሰማዕታት የተሰጡ በመኾናቸው፡ ይህ እውነታ፡ እስከዛሬና ዛሬም፡ በእርግጥ ጎልቶና ገዝፎ ይታያል፡፡

ጸድቃንና ሰማዕታት የምንላቸውም፡ ከእግዚአብሔር፡ በመለኮት ደም ታትሞ በጸና ቃል ኪዳን ላገኘናቸው፡ ሃይማኖታችንና መንግሥታችን፡ አገራችንና ወገናችን፡ የታመኑ አገልጋዮችና እውነተኞች አርበኞች በመኾን፡ ለእነዚህ የተቀደሱ ሀብቶቻችን ህልውናና ደገንነት ሲሉ፡ እየራሳቸውን፡ መሥዋዕት አድርገው ያቀረቡት ኹሉ መኾናቸው ይታወቃል፡፡ ለእግዚአብሔር ባለሟልነት የሚያበቁት፡ እነዚህ ሙያዎች ናቸውና፡፡

ስለዚህ፡ በዓሎቻችን ኹሉ፡ ለፈጣሪያችንና ለቅድስት እናቱ፡ ያለንን እውነተኛ ፍቅርና መታመን ለማረጋገጥ፡ ምስጋናችንንም፡ በታላቅ ደስታ ለማቅረብ፡ ለባለሟሎቻቸውም፡ ያለንን አክብሮትና አድናቆት፡ በይፋ ለማሳወቅ የሚከበሩ ናቸው፡ እነርሱም፡ በቅድሚያ፡ በጾም ውርደትና ሞት ተዘርቶና በመሰበሰበ አፈር ላይ በቅሎ፡ በመካከሉ፡ በጸሎት፡ በሰማደትና በምጽዋት የገድል ድካም ያደገውን የሃይማኖት ተከላችንን፡ በመጨረሻ፡ ለጣፋጩ የንስሐ ፍሬ አብቅተን፡ ፍጹም ወደኾነው፡ ወደሥጋ ወደሙ የትንሣኤ ሕይወት በምናደርስበት፡ የተደላ ደስታ ሐሜታችን ይገለጻሉ፡፡

ኔ ባጭር ቃል፡ እነዚህ በዓላት፡ በእውነትና በመንፈስ ላይ በተመሠረተው አምልኮታችን፡ ሰው ለኾነው ፈጣሪያችንና ለቅድስት እናቱ፡ ያለንን መታመንና ፍቅር፡ ከምስጋና ጋር፡ ለባለሟሎቻቸውም፡ ከአክብሮት ጋር የምንገልጽባቸው መጽሐቶች ናቸው፡፡

ምዕራፍ ፮፤ በዓል። ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የስዓላቱ ስጦታ ትርጓሜ።

ጥያቄ፡- በመሠረቱ፡ “በዓል፡ ለምን አስፈለገ?” ከሚለው ጥያቄያችን ጋር፡- ስለበዓላት አከባቢር፡ ሃይማኖታዊ መነሻና ጥቅም፡ የምትሰጠን ተጨማሪ ማብራሪያ ካለ፡ ብትገልጽልን፡ ለምድራዊውና ለሥጋዊው ሕይወታችን፡ በይበልጥ ይረዳናል።

መልስ፡- ስለእያንዳንዱ በዓል የምሰጣችሁን ማብራሪያ ከማቅረቢ በፊት፡ እኛ ኢትዮጵያውያን፡ በዓሎቻችንን፡ በየጊዜያቱ የምናከብራቸው፡ ለምን እንደኾነ፡ አኹን በመነሻው ከሰጠኋችሁ መግለጫ ጋር፡ እዚህ ላይ፡ በተጨማሪ ላብራራላችሁ እወድዳለሁ። ይኸውም፡ በዓላትን የምናከብራቸው፡ ለልማዱ ብለን ወይም ግዳጅ ስላለብን፡ ወይም ለመዝናናትና ሥጋዊ ዕረፍትን ለማግኘት፡ ወይም በመብልና መጠጥ፡ በዘፈንና ጨዋታ፡ ተድላ ደስታ ለማድረግ ስንል ብቻ አለመኾኑን ነው። እያንዳንዱ በዓላችን፡ ከዚህ ጉሉ የላቀ ምክንያትና የተቀደሰ ዓላማ አለው።

ያን በዓል በምናከብርበት ጊዜ፡ ለምሳሌ፡ በዓሉ፡ የአምላካችን የኢየሱስ ክርስቶስ የኾነ እንደኾነ፡ በተመስጦ ኾነን፡ ለየራሳችን ልናቀርባቸውና መልል ልንሰጥባቸው የሚገቡን መሠረታውያን ጥያቄዎች አሉ፤ እነርሱም፡- “ለእኔ ሲል፡ ሰው የኾነው ፈጣሪዬ፡ በዚያች ዕለት፡ ያን ነገር ወይም ሥራ የፈጸመው ለምንድር ነው? እውነተኛ ምክንያቱ፡ በእርግጥ፡ ምንድር ነበር? ፈጣሪዬ፡ በዚያ ድርጊቱ፡ ለእኔ ሊነግረኝና ከእኔ ሊያገኝ የሚፈልገው ከቶ ምንድር ነው? ያ ፍላጎቱ፡ የእኔን መዳን ብቻ ሳይኾን፡ እኔ፡ ለሌላው ላደርገው የሚገባኝን እንድፈጽም አይደለምን? ታዲያ፡ ፈጣሪዬ፡ በዚያ ድርጊቱ፡ ከእኔ የሚፈልገውን ግዳጅ ወይም ድርሻ፡ በእኔ በኩል፡ ፈጽሜአለሁወይ?” የሚሉትን የመሰሉ ናቸው፤ ስለዚህ፡ ያ በዓል፡ እያንዳንዳችን፡ ጊዜያዊውንና ዘላለማዊውን፡ ማለትም፡ ሥጋዊውን ወይም ምድራዊውን፡ የነፍሱን ወይም የሰማዩን ሕይወታችንን በሚመለከት፡ በተመስጦ፡ የየግላችንን ምርምር የምናደርግበትና ቊርጥ ውሳኔን የምንሰጥበት ዕለት ነው ማለት ነው።

እንደዚሁ ጉሉ፡ ያ በዓል፡ የእናታችን የቅድስት ድንግል ማርያም መታሰቢያ ከኾነ፡ “እመቤታችን፡ እኔ ምን እንድኾን፡ ምንስ እንዳደርግ ነው የምትፈልገው? ፍላጎቷን፡ በእርግጥ ፈጽሜአለሁወይ? እርሷ፡ ለእኔ ባላት አርአያነቷ፡ ከእርሷ ሕይወት፡ ሃይማኖትና ምግባር ምን ያህል ተምራለሁ? ምን ያህልስ ተጠቅሜአለሁ?” የሚሉትን የመሰሉ ጥያቄዎችን፡ ለየራሳችን አቅርቦን፡ መልሱን መስጠት አለብን።

ለቅዱሳን መላእክት፡ ጽድቃንና ሰማዕታት ክብርና መታሰቢያ እንዲኾኑ በተመደቡት በዓሎቻችን ዕለት ደግሞ፡ እየራሳችን፡ ለየራሳችን ልንጠይቃቸው፡ መልሳቸውንም፡ እየራሳችን፡ ለየራሳችን ልንሰጥባቸው የሚገቡን ጥያቄዎች፡ እነዚህንና ሌሎች ከዚህ አያይዜ የምዘረዝርላችሁን የመሰሉት ናቸው።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

በእነዚያ የበዓላት ቀናቻችን፡ “ያ፡ ባለበዓሉ መልአክ፡ ወይም ጻድቅ፡ ወይም ሰማዕት፡ በዚያች ዕለት ምን አደረገ? ለምን፡ ያን ድርጊት ፈጸመ? እኔስ እንደእርሱ፡ ፍጡር አይደለሁምን? ያውም፡ በእግዚአብሔር መልአክ የተፈጠርሁ? ታዲያ፡ እኔም፡ ከእርሱ ባገኘሁት አርአያነት፡ እንደእርሱ ኾኜ ወይም አድርጌ መገኘት ያልተቻለኝ ለምንድር ነው? በእራሴ ጉድለትና ጥፋት ነውን? ወይስ፡ በእኔ አለመፈለግና በቁርጥ አለመወሰን? ወይስ ከፈጣሪዬ የተከለከለሁት ነገር አለ? ከፈጣሪዬ የተከለከለሁት እንደሌለስ አውቃለሁ፡ ታዲያ፡ ከሌለ፡ ከፈጣሪዬ፡ በተፈጥሮና በባሕርይ ባገኘሁት የመምረጥ ነጻነትና የመወሰን ሥልጣን ተጠቅሜ፡ ያ መልአክ፡ ወይም ያ ጻድቅ፡ ወይም ያ ሰማዕት፡ ከደረሱበት ብቅዓት፡ ለምን፡ እኔም፡ ራሴን አላበቃም? በእኔ በኩል፡ እውነተኛው ፍላጎት ካለኝና ቁርጥ ውሳኔን ለመስጠት ከቻልሁ፡ በኢየሱስ ክርስቶስና በድንግል ማርያም ምክንያት፡ ያገኘሁት የንስሐ ጸጋ፡ የእግዚአብሔር የኾነውን መልካሙን ኹሉ ለማግኘትና ለማድረግ አብቅቶኝ የለምን? ታዲያ፡ ምን እጠብቃለሁ?” የሚሉትን የመሰሉ ጥያቄዎቻችንን አቅርበን፡ መልስ ልንሰጥባቸው የሚገቡ መኾን አለባቸው ማለት ነው።

እዚህ ላይ፡ አስታውሰን፡ ልንከተለው የሚገባን፡ የማይታበል መለኮታዊ መመሪያና የማይታጠፍ የምሥራች መልአክት አለ፡ ይህም፡ “እናንተን የሚቀበል፡ እኔን ይቀበላል፡ እኔንም የሚቀበል፡ የላከኝን ይቀበላል። ነቢይን፡ በነቢይ ስም የሚቀበል፡ የነቢይን ዋጋ ይወስዳል፡ ጻድቅንም፡ በጻድቅ ስም የሚቀበል፡ የጻድቁን ዋጋ ይወስዳል። ማንም፡ ከእነዚህ፡ ከታናናሾቹ፡ ለአንዱ፡ ቀዝቃዛ የጽዋ ውኃ ብቻ፡ በደቀ መዝሙር ስም የሚያጠጣ፡ እውነት እላችኋለሁ፡ ዋጋው አይጠፋበትም። ...እውነት፡ እውነት እላችኋለሁ! በእኔ የሚያምን፡ እኔ የማደርገውን ሥራ፡ እርሱ ደግሞ ያደርጋል፡ ከዚህም የሚበልጥ ያደርጋል።” የሚለው፡ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ቃል ነው።

መንፈሳዊ ሕይወታችንን እንዲህ ለማደስና ለማጠንከር፡ እንዲሁም፡ በየዕለቱ፡ ቀንና ሌሊትን፡ በየዓመቱም፡ ክረምትና በጋን የመሰሉትን፡ በሥነ ፍጥረት ሥርዓት እየተዘዋወሩ የሚመጡትን ጊዜያትና ወራት በመከተል፡ ለሥጋዊ ሕይወታችን እንደሚሰማሙን አድርገን፡ በልዩ ኹኔታ የምናከብራቸው በዓላት ኹሉ፡ በዚህ መልክ ሊፈጸሙ የሚገባ መኾኑን፡ በትክክል እንድታስተውሉት ያስፈልጋል።

አባቶቻችንና እናቶቻችን፡ ከእያንዳንዱ በዓላችን አስቀድሞ፡ ኹልጊዜ፡ የጸም ወራት፡ ሰሞን ወይም ዕለት እንዲኖር ያደረጉት፡ ያ በዓል፡ መንፈሳዊ ዓላማውን እንዳይለቅ ለመጠበቅና ለማስታወስ መኾኑን፡ የቤተ ክርስቲያናችን ሥርዓቷ ያስረዳናል፤ ከፍሲካ ትንሣኤ በፊት፡ የሁዳዴ ጸም፡ ከፍልሰታ ትንሣኤ በፊት፡ የሱባዔው ጸም፡ ከትስብእት በፊት፡ የነቢያት ጸም፡ ከጥምቀት በፊት፡ የገሃድ ጸም፡ ከሳምንቱ ሰንበታት በፊት እንኳ፡ የስቅለተ ዓርብ ጸም እየተባሉ፡ የምንጸማቸው አጽዋማት፡ ይህንኑ ያመለክቱናል።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ፡፡

የበዓል አከባቢራችን ሥርዓት፡ ሊፈጸም የሚገባው፡ በኪዳነ ልቦና ተመሥርቶና በኪዳነ ኦሪቱ አልፎ፡ ለአዲሱ ኪዳን በበቃው፡ በእውነትና በመንፈስ አምልኦችን መሠረት መኾኑን፡ ልታውቁት ይገባል፡፡ ስለዚህ እውነታ፡ ስለበዓል አከባቢራችን ዓላማና ተግባርም፡ በትክክል ለማወቅና ትርጉሙን፡ በግልጽ ለመገንዘብ የሚረዳን፡ የእውነተኛው መምህራችን መመሪያ ቃል አለ፡ ይኸውም፡ ጠብቀን እንድናከብረው፡ ከእግዚአብሔር ስለተሰጠንና የመጀመሪያው በዓላችን ስለኾነው፡ ስለሰንበት የተናገረው ነው፡፡

ይህም፡ ሰንበትን የሠራ፡ ራሱ፡ የሰንበት ጌታ፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ “ሰንበት፡ ስለሰው ተፈጥሮአል እንጂ፡ ሰው፡ ስለሰንበት አልተፈጠረም፡” የሚለውን ቃሉን በሚጠቅሰው፡ ደግሞም፡ በዘመኑ የነበረው የአይሁድ ትውልድ፡ በሰንበት፡ በሥውርም ኾነ በገሃድ፡ ያደርግ የነበረው፡ ክፉውን እንጂ በኅውን፡ ነፍስ ማጥፋትን እንጂ፡ ማዳንን እንዳልነበረ በሚያመለክተው፡ እንዲህ በሚለው፡ በወንጌላውያኑ ጽሑፍ ተብራርቶ እናገኘዋለን፡-

“በዚያን ጊዜ፡ ኢየሱስ፡ በሰንበት ቀን፡ በእርሻ መካከል አለፈ፡ ደቀ መዛሙርቱም፡ ስለተራቡ፡ እሸት ይቀጥፉ፡ ይበሉም ጀመር፡፡ ፈረሳውያንም አይተው፡ እነሆ፡ ደቀ መዛሙርትህ፡ በሰንበት፡ ማድረግ ያልተፈቀደውን ያደርጋሉ፡” አሉት፡፡ እርሱ ግን፡ እንዲህ አላቸው፡- ‘ዳዊትና ከእርሱ ጋር የነበሩት፡ በተራቡ ጊዜ፡ እርሱ ያደረገውን፡ ወደእግዚአብሔር ቤት እንደገባ፡ ካህናትም ብቻ እንጂ፡ እርሱና ከእርሱ ጋር የነበሩት፡ ሊበሉት ያልተፈቀደውን፡ የመሥዋዕቱን ኅብስት እንደበላ አላንበባችሁምን? ካህናትም፡ በሰንበት፡ በመቅደስ፡ ሰንበትን እንዲያረክሱ፡ ኃጢአትም እንዳይኾንባቸው፡ በሕጉ አላንበባችሁምን? ነገር ግን አላችኋለሁ፡- ከሰንበት የሚበልጥ፡ ከዚህ አለ፡፡ “ምሕረትን እወድዳለሁ፡ መሥዋዕትንም አይደለም፡” ያለው፡ ምን እንደኾነ፡ ብታውቁስ፡ ኃጢአት የሌለባቸውን፡ ባልኩነናችሁም ነበር፡፡ የሰው ልጅ፡ ለሰንበት እንኳ ጌታዋ ነውና፡፡”

ደግሞም፡ “በሰንበት፡ በአንድ ምክራብ ያስተምር ነበር፡ እነሆም፡ ከአሥራ ስምንት ዓመት ጀምሮ፡ የድካም መንፈስ ያደረባት ሴት፡ በዚያ ነበረች፡ እርስዋም፡ ጌባጣ ነበረች፡ ቀንታም ልትቆም ከቶ አልተቻላትም፡፡ ኢየሱስም፡ ባያት ጊዜ፡ ጠራትና፡ ‘አንቺ ሴት! ከድካምሽ ተፈትተሻል!’ አላት፡ እጁንም ጫነባት፡ ያን ጊዜም፡ ቀጥ አለች፡ እግዚአብሔርንም አመሰግናለች፡፡ ያምክራቡ አለቃ ግን፡ ኢየሱስ፡ በሰንበት ስለፈወሰ ተቆጥቶ፡ መለሰና፡ ሕዝቡን፡ ‘ሊሠራባቸው የሚገባ፡ ስድስት ቀናት አሉ፡ እንግዲህ፡ በእነርሱ መጥታችሁ ተፈወሱ እንጂ፡ በሰንበት አይደለም፡’ አለ፡፡ ጌታም መልሶ፡ በሰንበት፡ በኅ ማድረግ ተፈቅዷልን፡ ወይስ ክፉ? ነፍስ ማዳንን፡ ወይስ መግደል? ‘እናንተ ግብዞች! ከእናንተ እያንዳንዱ፡ በግ ያለው፡ ወይም አህያው፡ ወይም በሬው፡ በሰንበት፡ በጉድጓድ ቢወድቅበት፡ ይዞ የማያወጣው ሰው ማን ነው? በሰንበት፡ በሬውን፡ ወይስ አህያውን፡ ከግርግሙ ፈትቶ፡ ውኃ ሊያጠጣው ይወስደው የለምን? እንግዲህ፡ ሰው፡ ከበግ ይልቅ እንደምን አይበልጥም!’

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

“ይህችም፡ የአብርሃም ልጅ ኾና፡ ከአሥራ ስምንት ዓመት ጀምሮ፡ ሰይጣን ያሠራት፡ በሰንበት ቀን፡ ከዚህ አሥራት ልትፈታ አይገባም?” ስለዚህ፡ በሰንበት፡ መልካም መሥራት ተፈቅዷል፡፡” አለው፡፡ ይህንም ሲናገር ሣለ፡ የተቃወሙት ኹሉ አፈሩ፡ ከእርሱም በተደረገው ድንቅ ኹሉ፡ ሕዝቡ ኹሉ፡ ደስ አላቸው፡፡”

ስለዚህ፡ የበዓል አከባቢራችን ባህልና ሥርዓት፡ እንዲህ፡ ታላቁ መምህራችን፡ በቃሉ በመናገር፡ በሥራም ገልጦ ሕሙማንን በመፈወስ፡ የሰጠንን መመሪያ ሊከተል ይገባል፡፡

እኛ ኢትዮጵያውያን፡ ይህን መለኮታዊ መመሪያ በማጽናት፡ በበዓላችን ቀን፡ ተገቢውን ጠበል ጠዲቅ ከተካፈልን በኋላ፡ በዕለቱ፡ ለራስም ኾነ ለሌላው ሰው፡ መልካም የኾነውን ምግባር፡ ማለትም፡ የተራቡትንና የተጠሙትን በማብላትና በማጠጣት፡ የታመሙትን በመጠየቅና የታሠሩትን በመጎብኘት፡ በልዩ ልዩ ችግር ላይ የሚገኙትንም፡ በመርዳት፡ ተገቢውን አገልግሎት ለማግኘት ይገባል እንጂ፡ እንደአራታውያን፡ ዕለቱን፡ ክፉውን እንጂ፡ ምንም በጎ ሥራ ሳይሠሩበት፡ በጥጋብና በሰካር ብቻ፡ ወይም፡ እንደአረማውያን፡ በጭፈራና በዝሙት ጭምር ቢያሳልፉት፡ በዓሉ፡ “በትክክል ተከበረ!” ሊባል፡ ከቶ አይቻልም፡፡

ስለበዓል አከባቢራችን ምክንያትና ዓላማ፡ ይህን ያህል ከገለጽሁላችሁ፡ የቀረውን፡ በእያንዳንዱ በዓል ሐተታ ውስጥ ታገኙታላችሁ፡፡ ከመስከረም ፩ ቀን ጀምረን፡ እስከነሐሴ ፴፡ ወይም፡ ጳጉሜ ፭ ወይም ፮ ቀን ድረስ፡ ዓመቱን ሙሉ በምናደርገው፡ የህልውናና የዕድሜ ጉዞ ላይ፡ እነዚህን፡ ዓቢያንና ንቡሳን በዓላት፡ ከአጽዋማቱና ከማብቂያቸው ጋር አያይዘን በምናዘክራቸውና በምናከብራቸው ጊዜ፡ ለሥጋዊ ኑሮአችንና ለመንፈሳዊ ሕይወታችን ጤናማ ዕድገትና ጽናት፡ የሚያበረክቱልን ጸጋ፡ የቱን ያህል ታላቅ መኾኑን፡ በየራሳችን ሰውነት ውስጥ ከሚሰማን በቀር፡ በቃላት መግለጡ ያስቸግራል፡፡ የበዓላት አከባቢር፡ አንዱ ሥጋዊ ጥቅምና ሃይማኖታዊ ረብሃ፡ ይህ ነው፡፡

ስለበዓላት ዝርዝር ሐተታ

እና

የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ፡፡

ጥያቄ፡- በእውነተኛው መንፈሳዊ አምልኮ፡ በትክክል እናከብራቸው ዘንድ፡ እነዚህ በዓላት፡ ስንት እንደኾኑ፡ ማን ማንስ እንደሚባሉ፡ የሚውሉትስ፡ በየትኞቹ ቀኖች እንደኾኑ፡ የሚከበሩትስ፡ በምን ምክንያት እንደኾኑ፡ እስኪ፡ ዘርዝረህና ተንትነህ አስረዳን?

መልስ፡- ደስ ይለኛል፡፡ በዕለትና በዓምንት፡ በወርና በዓመት የተመደበውን የበዓላት አከባቢራችንን ሥርዓት፡ በቅደም ተከተሉ መሠረት አቀርብላችኋለሁ፡፡ ሐተታውንም፡ እንዲህ በሚለው የመጽሐፍ ቃል ልጀምርላችሁ፡-

ምዕራፍ ፩፡ በዓል፡፡

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ፡፡

“እግዚአብሔርም አለ፡- ‘መዓልትና’ ሌሊትን ይለዩ ዘንድ፡ ብርሃናት፡ በሰማይ ጠፈር ይኹኑ! ለምልክቶች፡ ለዘመናት፡ ለዕለታት፡ ለዓመታትም መሥፈሪያ ይኹኑ! በምድር ላይ ያበሩ ዘንድ፡ በሰማይ ጠፈር፡ ብርሃናት ይኹኑ!’ እንዲሁም ኾነ! እግዚአብሔርም፡ ኹለት ታላላቅ ብርሃናትን አደረገ፡ ትልቁ ብርሃን፡ ፀሐይ፡ በቀን፡ ትንሹም ብርሃን፡ ጨረቃ፡ በሌሊት እንዲሠለጥኑ፡ ከዋክብትንም ደግሞ፡ አደረገ፡ እግዚአብሔርም፡ በምድር ላይ ያበሩ ዘንድ፡ በመዓልትም፡ በሌሊትም እንዲሠለጥኑ፡ ብርሃንንና ጨለማን እንዲለዩ፡ በሰማይ ጠፈር አኖራቸው፡ እግዚአብሔርም፡ ያ፡ መልካም እንደ ኾነ አዩ፡፡”

በዚህ፡ እምላካዊ ቃል መሠረት፡ በዘመናትና በዓመታት፡ በወራትና በሳምንታት፡ እንዲሁም፡ በመዓልትና በሌሊት የተከፈለቸው፡ እያንዳንዱ ቀን፡ የቀኒቱ ሰዓትና ኬክሮስ ሳይቀሩ፡ ለሰው፡ መልካም ምድራዊ ሕይወት፡ የጊዜና የዕድሜ አቁጣጠር ያገለግሉ ዘንድ፡ ‘እግዚአብሔር የተገኘ፡ ለእግዚአብሔር የተመደቡና በእግዚአብሔር የሚያልፉ ኾነው፡ በእኛ በኢትዮጵያውያን ዘንድ ሥርዓት ተደርጎላቸው፡ እየተሠራባቸው ይገኛሉ፡፡

ከዚህ የተነሣ፡ በእግዚአብሔር ሳይኾን፡ በሰው የጊዜ አቁጣጠር፡ ዘመናቱ፡ ዐውደ ፀሐይ፡ ዐውደ ቀመር፡ ዐውደ ማኅተም፡ ዐውደ አበቅቴ፡ ዐውደ ዓመት፡ ዐውደ ወርህ እየተባሉ፡ እስከዐውደ ዕለት በሚደርሱ፡ ሰባት አዕዋዳት፡ ማለትም፡ መሬት፡ በፀሐይ ዙርያ በምታደርገው ዑደት (ዙረት) ላይ በተመሠረቱ፡ የጊዜ መሥፈሪያዎች ተቀምጠው ይሠራባቸዋል፡፡ ከእነዚህ መሥፈሪያዎች መካከል፡ በተለይ፡ ዐውደ ዓመት፡ ዐውደ ወርህ፡ ዐውደ ዕለት የተባሉትን፡ የመጨረሻዎቹን አዕዋዳት በመከተል፡ በየዕለቱና በየሳምንቱ፡ በየወሩና በየዓመቱ የምናከብራቸው በዓላት አሉን፡፡

እነዚህም በዓላት፡ አራቱ ዓመታት፡ “አርባዕቱ እንስሳት” በተባሉት፡ በሰው፡ በእንበሳ፡ በሳምና በንሥር በተመሰሉት፡ በአራቱ ወንጌላውያን፡ “ዘመነ ማቴዎስ”፡ “ዘመነ ማርቆስ”፡ “ዘመነ ሉቃስ” እና “ዘመነ ዮሐንስ” ተብለው በተሠየሙበት፡ እያንዳንዱም ዓመት፡ በወራት፡ ማለትም፡ ከመስከረም ፳፮ እስከታኅሣሥ ፳፭ ቀን ድረስ ያለው ጊዜ፡ “መፀው”፡ ወይም፡ “የጽጌ (የአበባ) ወራት”፡ ከታኅሣሥ ፳፮ እስከመጋቢት ፳፭ ቀን ድረስ ያለው ጊዜ፡ “ሐጋይ”፡ ወይም፡ “የበጋ ወራት”፡ ከመጋቢት ፳፮ እስከሰኔ ፳፭ ቀን ያለው ጊዜ፡ “ጸደይ”፡ ወይም፡ “የበልግ ወራት”፡ ከሰኔ ፳፮ እስከመስከረም ፳፭ ቀን ያለው ጊዜ፡ “ከረምት”፡ ወይም፡ “የዝናም ወራት” ተብሎ በተመደበበት ሥርዓት ይከበራሉ፡፡

ኢትዮጵያውያን፡ በዓሎቻቸውን፡ በዚህ መልክ በተደራጀው የጊዜ ምደባቸው በማክበር፡ የእግዚአብሔር መንግሥት በኾነችው አገራቸው፡ ሥጋዊና መንፈሳዊ አገልግሎታቸውን ሲያካሂዱ ኖረዋል፡ አኹንም፡ እያካሄዱ ናቸው፡ ወደፊትም፡ በዚህ ሥርዓት ማካሄዳቸውን ይቀጥላሉ፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ከጥንት ሲያያዝ የመጣውን፡ ይህን ኢትዮጵያዊ ውርስና ያን ተከትሎ፡ “ኢትዮጵያ፡ የዓለሙ መፋረጃ!” በሚል ርእስ፡ በ፲፱፻፶፫ ዓ. ም. በታተመው መጽሐፍ፡ በተለይም፡ በገጽ ፩፻፵፰-፩፻፶፫ የተሰጠውን ሰፊ ሐተታ መሠረት በማድረግ፡ በየዕለቱ፡ በየሳምንቱ፡ በየወሩና በየዓመቱ የሚያከብሩዋቸው፡ እነዚህ በዓላት፡ ከዚህ እንደሚከተለው ተዘርዝረው ቀርበዋል።

የዕለቱ በዓላት።

የዕለቱ በዓላት፡ ዘወትር ጧት፡ ጨለማው አልፎ፡ የፀሐይ ብርሃን ሲፈነጥቅ፡ በሞት ምሳሌ፡ በእንቅልፍ ተውጠን፡ ከወደቅንበት መኝታችን ስንነሣ፡ ከየራሳችን ጀምሮ፡ በዚያች በእያንዳንዷ ዕለት፡ የተገኙትን የፍጥረታት ልደት አስታውሰን፡ እግዚአብሔር፡ እኛን፡ ሰዎችን፡ እየራሳችንን፡ በመልኩ ፈጥሮ፡ በመልካሟ የገነት ሕይወት ከማኖሩ ጋር፡ ሌሎቹን ፍጥረታት፡ ለእኛ ተድላና ደስታ፡ ጥቅምና አገልግሎት ይውሉ ዘንድ አስቦና ፈጥሮ ስለሰጠን፡ በበዓል መንፈስ ኾንን፡ ዘወትር፡ ለእርሱ ምስጋናችንን፡ በደስታ የምናቀርብባቸው ሰባቱ ቀኖች ናቸው።

የሳምንቱ በዓላት።

የሳምንቱ በዓላት፡ እግዚአብሔር ወልድ፡-

አ. በኢየሱስ ክርስቶስ ሰው ኾኖ፡ ስለእኛ፡ ከዲያብሎስ፡ በሥጋ፡ በነፍስና በመንፈስ፡ በደረሰበት ልዩ ልዩ ፈተናና መከራ፡ የሐሰት ምክርና ውሳኔም ላይ፡ በጾም፡ በጸሎትና በምጽዋት ምግባራቱ፡ የዘለዓለም ድልን ለእኛ ያቀዳጀባት፡ የረቡዕ ዕለት፡

በ. ስለእኛ ተገርፎና የእሾህ አክሊል ደፍቶ፡ ዕርቃኑን ተሰቅሎና በጦር ተወግቶ፡ ባፈሰሰው ደሙ፡ በኃጢአት የክፋት ቀምበር ላይ፡ የዘለዓለም ነፃነትን፡ ለእኛ ያሳናጸፈባት፡ የዓርብ ዕለት፡

ገ. ጥንት፡ ለእኛ መልካም ህልውና ሲል፡ የፍጥረት ሠራዊቱን፡ በስድስቱ የእርሱ ቀኖች አከናውኖ ጨርሶ፡ ያረፈባትንና እኛም፡ የሥጋ ዕረፍትን እናደርግባት ዘንድ ያዘዘን፡ እንደዚችው ትእዛዙም፡ በዕለተ ዓርብ፡ በመስቀል ላይ ነፍሱን፡ በፈቃዱ፡ ለሞት አሳልፎ ከሰጠ በኋላ፡ ራሱም፡ በሥጋው፡ በመቃብር ያረፈባት የቀዳሚት ሰንበት ዕለትና

ደ. በመጨረሻ፡ ስለእኛ፡ ነፍሱን፡ ከሥጋው የለየባትን መራራ የመስቀል ጽዋ ተቀብሎ፡ ከተቀበረ በኋላ፡ ከሙታን ተለይቶ በመነሣቱ፡ በሞት ፍዳና በሙስና መቃብር ላይ፡ የትንሣኤ ድልንና የዘለዓለም ሕይወትን፡ ለእኛ ያስገኘባት፡ “ቀዳሚት” የተባለችውንም፡ እንዲቷን ሰንበት፡ ዘለዓለማዊት ያደረገባት የእሑድ ዕለት ናቸው።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ፡፡

የዕለቱ በዓላት፡ የዓምንቱ በዓላት፡፡

የወሩ በዓላት፡፡

የየወሩ በዓላት፡ እንደኢትዮጵያ ባህል፡ ትርጉም ባለው፡ በቂ ምክንያት፡ ለእያንዳንዳቸው፡ የተለየ ስያሜ ተሰጥቷቸዋል፡፡ በዚህ መሠረት፡-

የየወሩ ፩ኛ ቀን (መባቻ፡ ወይም፡ መግቢያ)፡ “ልደታት” በሚል ስያሜ ታውቆ፡ በአክብሮት ይታሰባል፡ በመስከረም ፩ ቀን፡ በመጀመሪያው የፍጥረት ዘመን፡ አዳም፡ ቀጥላ፡ ሔዋን፡ በመጨረሻው የፍጥረት ዘመን፡ በቅድሚያ፡ የአምላክ እናት፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ ጓላም፡ ልጇ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በዚህ ቀን ስለተወለዱ፡ ዕለቱ፡ “ዕለተ ልደታት” ሊባል ሲገባ፡ በልማድ፡ “ልደታት” ተብሏል፡፡

የወሩ ፪ኛ ቀን፡ “መጥምቁ ዮሐንስ” ይባላል፡ የብሉይና የአዲሱ ኪዳናት ድልድይ፡ የነቢያት መጨረሻና የሰማዕታት መጀመሪያ የኾነው መጥምቁ ዮሐንስ፡ በመስከረም ፪ ቀን የሚውለው ዕረፍቱ ስለሚታሰብበት ነው፡፡

የወሩ ፫ኛ ቀን፡ “በኢታ” በሚል ስያሜ ይታወቃል፡፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ የስላለት ልጅ እንደመኾኗ፡ ወላጆቿ፡ በሕፃንነቷ፡ ለእግዚአብሔር ሰጥተዋት፡ በታገሣሥ ፫ ቀን፡ ወደቤተ መቅደስ ስለገባችበት፡ “በኢታ ለማርያም” ተብሎ ይታሰባል፡ “በኢታ ለማርያም” የሚለውን ሐረግ ለማሳጠር፡ “በኢታ” ተባለ፡፡ በግእዝ፡ “ቦአ”፡ “ገባ”፡ “በአት”፡ “ገብተው የሚኖሩበት” ማለት ነው፡፡ “ቤት” ከዚህ መገኘቱን፡ ያስተውሏል፡፡

የወሩ ፬ኛ ቀን፡ “ዮሐንስ፡ ወልደ ነጉድጓድ” ተብሎ፡ የወንጌላዊው ዮሐንስ ዕረፍት፡ በጥር ፬ ቀን ይታሰብበታል፡፡

የወሩ ፭ኛ ቀን፡ “ገብረ መንፈስ ቅዱስ (አቦ)” በሚል ስያሜ፡ የጻድቁ አባ ገብረ መንፈስ ቅዱስ ዕረፍት ይዘከርበታል፡፡

የወሩ ፮ኛ ቀን፡ “ቀስቋም” ይባላል፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ ሕፃን ልጇን፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን ይዛ፡ ከጻድቃኑ ቅዱስ ዮሴፍና ቅድስት ሰሎሜ ጋር፡ በስደት ይቆዩባት ዘንድ፡ በጎዳር ፮ ቀን፡ ለገቡባት፡ የኢትዮጵያውያን ርስትና ገዳም ለኾነችው፡ ለቀስቋም፡ የተሰጠ መታሰቢያ ነው፡፡

የወሩ ፯ኛ ቀን፡ “ሥላሴ”፡ ወይም፡ “ቅድስት ሥላሴ” ይባላል፡ የእግዚአብሔር ሦስትነትና የሥጋዊ (አምላክ፡ ሰው የመኾኑ) ምሥጢር፡ ታገሣሥ ፩ ቀን በኾነው፡ በጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ትስብእት ከተፈጸመ በኋላ፡ በይፋ ከታወቀበት፡ ከጥምቀቱ በፊት፡ በዘመነ አስተርእዮ፡ በጥር ፮ ቀን ይዘከርበታል፡፡

የወሩ ፰ኛ ቀን፡ “ግዝረተ ኢየሱስ”፡ ይባላል፡ ሕፃን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በተወለደ፡ በጅኛው ዕለት፡ በመስከረም ፰ ቀን፡ ግዝረቱን ስለፈጸመባት ነው፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፡ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

የወሩ ፱ኛ ቀን፡ “አጼ ዳዊት” ይባላል፡ ኢየሱስ ክርስቶስ የተሰቀለበት ግማደ መስቀል፡ በአጼ ዳዊት ዘመን፡ ከኢየሩሳሌም ወደኢትዮጵያ መጥቶ፡ በመስከረም ፱ ቀን፡ መሬቷን የባረከበት፡ ጓላም፡ እርሱ ራሱ፡ አጼው፡ በጥቅምት ፱ ቀን ያረፈበት በመኾኑ፡ ይዘከራበታል።

የወሩ ፲ኛ ቀን፡ “መስቀለ ኢየሱስ”፡ ወይም፡ “አጼ መስቀል” ይባላል፡ ሕፃኑ ኢየሱስ፡ በ፱ ቀኑ፡ በጥቅምት ፲ ቀን፡ ወደቤተ መቅደስ ሲገባ፡ ወደፊት ስለሚጠብቀው የመስቀል መከራና ከዚሁ ልጇ የተነሣ፡ በእናቱ ድንግል ማርያም ላይ ስለሚደርስበት ሥቃይ፡ ሽማግሌው ነቢይ ስምየን፡ ትንቢት የተናገረበት፡ ደግሞም፡ ንጉሥት ዕልኒ፡ በመጋቢት ፲ ቀን፡ የኢየሱስ ክርስቶስን መስቀል አስቆፋራ ያገኘችበትና ግማደ መስቀሉ፡ ከኢየሩሳሌም ተነሥቶ፡ በመስከረም ፲ ቀን፡ በኢትዮጵያ ምድር እንደደረሰ፡ አጼ ዳዊት፡ ቤተ ክህነቱን፡ ቤተ ምልክናውንና ቤተ ሕዝቡን ይዞ፡ በታላቅ ሥርዓት የተቀበለበት ዕለታት ይታሰቡበታል።

የወሩ ፲፩ኛ ቀን፡ “ሐና ማርያም” ይባላል፡ በገዳር ፲፩ ቀን፡ የቅድስት ድንግል ማርያም እናት፡ ቅድስት ሐና ያረፈችበት ዕለት ይዘከራበታል።

የወሩ ፲፪ኛ ቀን፡ “ሚካኤል” ተብሎ፡ የሊቀ መላእክት የቅዱስ ሚካኤል የተራዳኢነቱ መታሰቢያ ዕለት ይታሰብበታል።

የወሩ ፲፫ኛ ቀን፡ “ደብረ ታቦር” በሚል ስያሜ ይታወቃል፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በነሐሴ ፲፫ ቀን፡ በታቦር ተራራ ላይ፡ ግርማ መለኮቱን፡ ለተመረጡት ባለሟሎቹ፡ በሰማያዊው ኃይል የገለጸበት ዕለት የሚዘከርበት ስለኾነ ነው።

የወሩ ፲፬ኛ ቀን፡ “አቡነ አረጋዊ”፡ ወይም፡ “ገብረ ክርስቶስ” ተብሎ፡ ከመካከለኛው ምሥራቅ ወደኢትዮጵያ ከመጡት፡ ከዘጠኙ ቅዱሳን አንዱ የኾኑትና በደብረ ዳሞ፡ ታላቁን ገዳም የመሠረቱት፡ የአቡነ አረጋዊ (አባ ዘሚካኤል ዘደብረ ዳሞ) መታሰቢያ ይዘከራበታል።

የወሩ ፲፭ኛ ቀን፡ “ቂርቆስ” ተብሎ፡ ገድላቸውን በሰማዕትነት የፈጸሙት፡ የሦስት ዓመቱ ሕፃን፡ ቅዱስ ቂርቆስና እናቱ ቅድስት ኢየሱማ ይታሰቡበታል።

የወሩ ፲፮ኛ ቀን፡ “ኪዳነ ምሕረት” በሚል ስያሜ ይታወቃል፡ እግዚአብሔር ወልድ፡ “ኢየሱስ ክርስቶስ” ተብሎ፡ ከቅድስት ድንግል ማርያም በመወለዱ፡ እርሱ፡ በፈጣሪነቱ ተስፋ የሰጠበት፡ ፍጡሩም፡ ለ፭ሺ፭ኛ ዓመታት፡ በተስፋ ሲጠብቀው የኖረው፡ የምሕረት ቃል ኪዳነ፡ በእናቲቱ ቤተ መቅደስነትና በልጇ መሥዋዕትነት ለመፈጸሙ፡ መታሰቢያ ኾኖ ይዘከራል።

የወሩ ፲፯ኛ ቀን፡ “እስጢፋኖስ” ተብሎ፡ ጥቅምት ፲፯ ቀን የሚውለው፡ የአዲስ ኪዳነ ቀዳሚ ሰማዕት፡ የቅዱስ እስጢፋኖስ በዓለ ሢመት ይታሰብበታል።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ፡፡

የወሩ በዓላት፡፡

የወሩ ፲፰ኛ ቀን፡ “ጦብያ”፡ ወይም፡ “ኢትዮጵያ” ይባላል፡ ሓምሌ ፲፰ ቀን የሚውለው የኢትዮጵያውያን፡ ጦብያና ጦቢት (ኢትዮጵያዊና ኢትዮጵያዊት)፡ ዕረፍታቸው ስለሚታሰብበት ነው፡፡

የወሩ ፲፱ኛ ቀን፡ “ገብርኤል” ተብሎ፡ በእግዚአብሔር ፊት የሚቆመው፡ ሊቀ መላእክት፡ አብዛሪነቱ ይታሰብበታል፡፡

የወሩ ፳ኛ ቀን፡ “ሕንፃ” ተብሎ፡ የመጀመሪያዋ የቤተ ክርስቲያን ሕንጻ፡ በቅድስት ድንግል ማርያም ስም፡ በአንጻኪያ የተሠራበት ዕለት ይዘከርበታል፡፡

የወሩ ፳፩ኛ ቀን፡ “ማርያም” ይባላል፡ የአምላክ እናት፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ ከዚህ ዓለም ሕይወት ሥጋ፡ በሰላም ላረፈችበት፡ ለጥር ፳፩ ቀን መታሰቢያ በመኾኑ ነው፡፡

የወሩ ፳፪ኛ ቀን፡ “ዑራኤል” ይባላል፡ የአምላክ እናት፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ ሕፃን ልጇን ኢየሱስ ክርስቶስን አዝላና ታቅፋ፡ በስደት፡ ወደምድረ ግብፅ ከመውረዳቸው በፊት፡ ወደትውልድ አገራቸው፡ ወደኢትዮጵያ ገብተው፡ ከዚያም፡ በኢትዮጵያውያን ገዳም፡ በቀስቃሪ በቆዩባቸው ዓመታት፡ በጉዟቸው ኹሉ ያልተለያቸው፡ ሊቀ መላእክት ቅዱስ ዑራኤል ይታሰብበታል፡፡

የወሩ ፳፫ኛ ቀን፡ “ጊዮርጊስ”፡ ወይም፡ “ጴጥሮስ” ተብሎ፡ ስለእውነተኛዬቱ የክርስትና ሃይማኖት፡ እስከመጨረሻው ጸንተው፡ በሰማዕትነት ተጋደለው ያረፉት፡ የኢየሱስ ክርስቶስ ምስክሮች፡ ቅዱስ ጊዮርጊስና ኢትዮጵያዊው አቡነ ጴጥሮስ ይታሰቡበታል፡፡

የወሩ ፳፬ኛ ቀን፡ “ተክለ ሃይማኖት”፡ ወይም፡ “ክርስቶስ ሠምራ” ይባላል፡ ስለእውነተኛዬቱ የክርስትና ተዋሕዶ ሃይማኖት፡ እስከመጨረሻው ጸንተው የተጋደሉት፡ የኢየሱስ ክርስቶስ ታማኞች አገልጋዮች፡ ለወንዶች ኢትዮጵያውያን፡ በመልካም አርአያነቱ የሚጠቀሰው፡ ኢትዮጵያዊው ጻድቅ፡ ቅዱስ ተክለ ሃይማኖትና ለሴቶች ኢትዮጵያውያት፡ በመልካም አርአያነቷ የምትጠቀሰው፡ ኢትዮጵያዊቷ ጻድቅት፡ ቅድስት ክርስቶስ ሠምራ የሚታሰቡበት ዕለት በመኾኑ ነው፡፡

የወሩ ፳፭ኛ ቀን፡ “ሰሎሜ”፡ ወይም፡ “መርቆሬዎስ” ተብሎ፡ ሕፃኑን ኢየሱስ ክርስቶስንና ቅድስት እናቱን፡ ድንግል ማርያምን፡ በስደታቸው ጊዜ ሳትለያቸው ያገለገለችው፡ ቅድስት ሰሎሜና ተጋዳዩ ሰማዕት ቅዱስ መርቆሬዎስ ይዘከሩበታል፡፡

የወሩ ፳፮ኛ ቀን፡ “ዮሴፍ” ተብሎ፡ የአምላክን እናት ቅድስት ድንግል ማርያምንና ሕፃን ልጇን፡ ኢየሱስ ክርስቶስን ለመጠበቅና ለማገልገል፡ ከእግዚአብሔር፡ በታማኝነት የተጠራው፡ አረጋዊው ጻድቅ ይታሰብበታል፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

የወሩ ፳፯ኛ ቀን፡ “መድኃኔ ዓለም” ይባላል፡ እግዚአብሔር ወልድ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በመስቀል ላይ ቤዛ ኾኖ መሥዋዕትነትን በመክፈል፡ ፍጡሩ የሰው ዘር፡ በራሱ ፍላጎትና ምርጫ፡ የክፋት ተገዢ፡ የኃጢአት ቀንበር ተሸካሚና የሞት ፍጻሜ ከፋይ ኾኖ ከሚማቅቅበት ሥቃይ ያዳነበት፡ ወደቀደመ ማዕርጉም የመለሰበት የቸርነቱና የፍቅሩ ድንቅ ሥራ በተመስጦ የሚዘከርበት ዕለት ነው።

የወሩ ፳፰ኛ ቀን፡ “አማኑኤል” ይባላል፡ እግዚአብሔር ወልድ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በአምላክ እናት በቅድስት ድንግል ማርያም ማሕፀን ባደረገዜ፡ መለኮታዊ አካሉና ባሕርዩ፡ ከነፍሷ ነፍሱን፡ ከሥጋዋም ሥጋን ነሥቶ፡ ከሰውነት አካልና ባሕርይ ጋር በፍጹም ስለተዋሐደ፡ “እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነው!” ለማለት “አማኑኤል” የተባለበት የትርጓሜ ስም፡ ይታሰብበታል።

የወሩ ፳፱ኛ ቀን፡ “በዓለ ወልድ”፡ ወይም፡ “በዓለ እግዚአብሔር” ይባላል፡ እግዚአብሔር ወልድ፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ጥንተ ትንሣኤው የተፈጸመው፡ ወሩ መጋቢት ኾኖ፡ በዚህ ቀን በመኾኑ ነው።

የወሩ ፴ኛ ቀን፡ “መልክ ጼዴቅ”፡ ወይም፡ “አመ ሠላሳ” ይባላል፡ ኢትዮጵያዊነትን የመሠረተው መልክ ጼዴቅ የሚዘከርበት፡ እንዲሁም፡ የወሩ መጨረሻ ሠላሳኛ ቀንና የዕለታቱ ማጠቃለያ በመኾኑ ነው።

የወር በዓላት ስም ዝርዝር፡፡

በቅዱሱ ኪዳን ኢትዮጵያውያን ዘንድ፡ ሰላሣዎቹ የወሮቹ ቀኖች፡ ተለይተው የሚታወቁባቸው እጫጭር ስሞች፡ ከዚህ የሚከተሉት ናቸው፡-

- የወሩ ፩ኛ ቀን፡ “ልደታት”፤
- የወሩ ፪ኛ ቀን፡ “መጥምቁ ዮሐንስ”፤
- የወሩ ፫ኛ ቀን፡ “በኣታ”፤
- የወሩ ፬ኛ ቀን፡ “ዮሐንስ ወንጌላዊ”፤
- የወሩ ፭ኛ ቀን፡ “አቡዋ”/“አበ”
- የወሩ ፮ኛ ቀን፡ “ቍስቋም”፤
- የወሩ ፯ኛ ቀን፡ “ሥላሴ”፤
- የወሩ ፰ኛ ቀን፡ “ኢየሱስ”፤
- የወሩ ፱ኛ ቀን፡ “አጼ ዳዊት”፤
- የወሩ ፲ኛ ቀን፡ “መስቀለ ኢየሱስ”፤
- የወሩ ፲፩ኛ ቀን፡ “ሐና”፤
- የወሩ ፲፪ኛ ቀን፡ “ሚካኤል”፤
- የወሩ ፲፫ኛ ቀን፡ “ደብረ ታቦር”፤
- የወሩ ፲፬ኛ ቀን፡ “አረጋዊ”/“ገብረ ክርስቶስ”፤
- የወሩ ፲፭ኛ ቀን፡ “ቂርቆስ”፤

ምዕራፍ ፩፡ በዓል፡፡
ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ፡፡
የወር በዓላት ስም ዝርዝር፡፡

- የወሩ ፲፯ኛ ቀን፡ “ኪዳነ ምሕረት”፡፡
- የወሩ ፲፮ኛ ቀን፡ “እስጢፋኖስ”፡፡
- የወሩ ፲፱ኛ ቀን፡ “ጦብያ (ኢትዮጵያ)”፡፡
- የወሩ ፲፱ኛ ቀን፡ “ገብርኤል”፡፡
- የወሩ ፳ኛ ቀን፡ “ሕንጻታ”፡፡
- የወሩ ፳፩ኛ ቀን፡ “ማርያም”፡፡
- የወሩ ፳፪ኛ ቀን፡ “ዑራኤል”፡፡
- የወሩ ፳፫ኛ ቀን፡ “ጊዮርጊስ”፡፡
- የወሩ ፳፬ኛ ቀን፡ “ተክለዬ”/“ክርስቶስ ሠምራ”፡፡
- የወሩ ፳፭ኛ ቀን፡ “ሰሎሚ”/“መርቆሬዎስ”፡፡
- የወሩ ፳፮ኛ ቀን፡ “ዮሴፍ”፡፡
- የወሩ ፳፯ኛ ቀን፡ “መድኃኔ ዓለም”፡፡
- የወሩ ፳፰ኛ ቀን፡ “አማኑኤል”፡፡
- የወሩ ፳፱ኛ ቀን፡ “በዓለ ወልድ”፡፡
- የወሩ ፴ኛ ቀን፡ “መልክ ጼዴቅ”/አመ ሠላላ፡፡

የዓመቱ በዓላት፡፡

የዓመቱ በዓላት፡ በወራቱ በዓላት ሲሆሚና ቅድም ተከተል መሠረት፡ እንደሚከተለው ቀርቦዋል፡-

፩ኛ፡ “ልደታት”፡- መስከረም ፩ ቀን፡ የዓመቱ በዓል፡ “ዓውደ ዓመት” ተብሎ፡ በዓቢይ በዓልነት ይከበራል፡፡ ይኸውም፡ በመጀመሪያቸው ይህ ቀን፡ የፈጣሪ ዕቡብ ድንቅ ሥራ የኾነው ሥነ ፍጥረት፡ ካለመኖር ወደመኖር የመጣበት ነው፡፡ ተብሎ፡ ዝክሩ ስለሚደረግበት፡ የዚሁ ሥነ ፍጥረት ምሥጢራት ኹሉ፡ ምሳሌዋ የኾኑላት፡ ቅድስት ድንግል ማርያም እና የፈጠረውን ፍጥረት ኹሉ፡ በጥራት አዋህዶ፡ ለፍጹሙ መልካም ሕይወት ያበቃው፡ የዓመተ ምሕረትንም ዘውድ ያቀዳጀው፡ ራሱ እግዚአብሔር ወልድ፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በዚሁ ቀን፡ ከእርሷ፡ በሰውነት ስለተወለደበት ነው፡፡

ስለዚህ፡ መስከረም ፩ ቀን፡ በአጠቃላይ፡ የመጀመሪያዎቹ ወንድና ሴት፡ አዳምና ሔዋን የተፈጠሩበት፡ በእግዚአብሔርና በእነርሱ መካከል ያለው መልካም ግንኙነት ተከብሮ ይኖር ዘንድ፡ እንዲጠብቁት፡ ለምልክት የሠራላቸው፡ የጋብቻ ቃል ኪዳናቸውንም፡ ከፈጣሪያቸው የተቀበሉበት፡ የመጨረሻዎቹና ዘላለማውያኑ እውነተኛቹ አዳምና ሔዋን፡ ኢየሱስ ክርስቶስና ድንግል ማርያም የተወለዱበት፡ ኢትዮጵያም፡ በእግዚአብሔር መንግሥትነት ተመሥርታ፡ የነጻነት ህልውናዋን የጀመረችበት ዕለት የሚዘክርበት በመኾኑ፡ በየዓመቱ፡ በታላቅ የምስጋና በረከት፡ የደስታ ስሜትና የአክብሮት ድምቀት ይከበራል፡፡

በመጽሐፍ፡ “መዝላቲ ዕለት፡ ተገባለ አዮብ፡ በማየ ተከዚ፡ ወተፈወሰ እምነሱ ደዋሁ!” ማለትም፡ “በዚች ዕለት፡ አዮብ፡ በተከዘ ውኃ ታጥቦ፡ ከደዌው ኹሉ ዳነ!” የሚል አብነት አለ፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ይህን ቃል መሠረት በማድረግ፡ ጳጉሜ ፭፡ ወይም ፮ ቀን፡ ሌሊት፡ ለመስከረም ፩ ቀን አጥቢያ፡ “ከሥጋ ደዌ፡ ከነፍስ ኃጢአትና ከመንፈስ ርክብት የነጻነት፡ የእግዚአብሔር ጸጋ፡ በኢየሱስ ክርስቶስና በድንግል ማርያም የተገኘበት፡ የምሕረት ዘመን፡ እነሆ ገባልን!” በማለት፡ እኛ ኢትዮጵያውያን፡ በዚህ ቀን፡ ሌሊት፡ በማለጽ፡ ወደወንዝ ወርደን፡ ወይም፡ በየቤታችን፡ በቀዝቃዛ ውኃ እንታጠባለን፡ ኢዮብ፡ ኢትዮጵያዊ መኾኑ፡ በዚህ፡ “በተከዘ ውኃ” ባለው ቃል ይታወቃል።

በዚሁ በመስከረም ፩ ቀን፡ የዓመት በዓላቸው፡ አብሮ የሚከበርላቸው፡ የሊቀ መላእክት ቅዱስ ራጉኤል ተራዳኢነትና ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፩ዱ የኾነው፡ የቅዱስ በርተሎሜዎስ ዕረፍት ሲኾኑ፡ በተለያዩት ወራት፡ በወሩ የመጀመሪያ ቀን፡ የዓመት በዓላቸው የሚከበርላቸው ደግሞ፡ በጎዳር ፩ ቀን፡ መንግሥቱን፡ በኢትዮጵያዊው የመልክ ጼዴቅ ሥርዓት፡ ይመራና ያስተዳድር የነበረ፡ የቅዱስ አጼ ነጻነቶ ለአብ ዕረፍት፡ በታኅሣሥ ፩ ቀን፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተፀነሰበት፡ የብሥራተ ገብርኤልና የዕለተ ትስብእት ዝክር፡ የነቢዩ ኤልያስም ዕርጉተ ሥጋ፡ የንጉሥ ሰሎሞን እናት፡ የቤትሳባ ኢትዮጵያዊትና በጥር ፩ ቀን፡ ለእውነት፡ በይፋ መስክሮ፡ የቀዳሚ ሰማዕተኝነትን ጽዋ የተቀበለው፡ የዲያቆኑ እስጢፋኖስ ዕረፍት ናቸው።

እንዲሁም፡ በየካቲት ፩ ቀን፡ መቅዶንዮስን ለማውገዝ፡ በ፫፻፹፩ ዓ.ም. በቀስተንጥንያ የተደረገው የ፫፻ ሊቃውንት ጉባዔ፡ በመጋቢት ፩ ቀን፡ የመተማው ኢትዮጵያዊ ሰማዕት፡ የአጼ ዮሐንስ ፬ኛ ዕረፍት፡ በግንቦት ፩ ቀን፡ የቅድስት ድንግል ማርያም፡ በሊባኖስ ተራራ ዛፍ ሥር፡ በሜዳ የመወለዷ መታሰቢያ፡ በሰኔ ፩ ቀን፡ ወንድሞቹ የሸጡት፡ የያዕቆብ ልጅ የዮሴፍና በግብፅ ያገባት ሚስቱ፡ የአስናት መታሰቢያ፡ በነሐሴ ፩ ቀን፡ የጌታችን፡ የኢየሱስ ክርስቶስን የሥጋ አካል፡ አይሁድን ሳይፈሩ፡ ጳጳሳቸውንም ደፍረው ጠይቀው፡ ከመስቀል አውርደው የቀበሩት፡ ጳድቃን ዮሴፍና ኒቆዲሞስ ዓመታዊ በዓላቸው ይከበራል።

፪ኛ፡ “መጥምቁ ዮሐንስ”፡- መስከረም ፪ ቀን፡ መጥምቁ ዮሐንስ፡ “ምትረተ ርእሱ ለዮሐንስ” በተባለችው፡ በዚች ዕለት፡ አንገቱን ተሠይፎ፡ በሰማዕትነት ያረፈባት ስለኾነች፡ የዓመት በዓሉ ይከበርባታል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በኹለተኛው ቀን፡ የዕረፍታቸው ዓመታዊ በዓል የሚከበርላቸው፡ በጥቅምት ፪ ቀን፡ የቅዱሴ ማርያም ደራሲ፡ የአባ ሕርያቆስ፡ በጥር ፪ ቀን፡ ወንድሙ ቃኤል የገደለው ጸድቁ አቤል፡ በግንቦት ፪ ቀን፡ ጸድቁ ኢዮብ፡ ሓምሌ ፪ ቀን፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፩ዱ የኾነው፡ ቅዱስ ታዲሞስ ናቸው።

፫ኛ፡ “በኢታ ለማርያም”፡- ታኅሣሥ ፫ ቀን፡ እናታችንና ንግሥታችን ቅድስት ድንግል ማርያም፡ የቅዱሳን ወላጆቿ ስዕለት ስለተፈጸመ፡ እግዚአብሔርን ታገለግል ዘንድ፡ በሦስት ዓመታት የሕፃንነት ዕድሜዋ፡ ወደቤተ መቅደስ ገብታ መኖር የጀመረችበት ዕለት ስለኾነ፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ፡፡

የዓመቱ በዓላት፡፡

በዚሁ ዕለት፡ ከተራዳኢው፡ ከሊቀ መላእክት ቅዱስ ፋቴኤል ጋር፡ የዳግማዊ አጼ ምኒልክና የፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ፡ የዕረፍታቸው ዓመታዊ ዝክር፡ አብሮ ይታሰባል፡፡

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሦስተኛው ቀን፡ የዕረፍታቸው ዓመታዊ በዓል የሚከበርላቸው ደግሞ፡ መስከረም ፫ ቀን፡ የኢትዮጵያዊው ጳድቅ፡ የአባ አንበስ፡ ጥር ፫ ቀን፡ የኢትዮጵያዊው ጳድቅ የአባ መጣዕ (ሊባኖስ) ሲኾን፡ በየካቲት ፫ ቀን፡ በ፲፭፻፴፪ ዓ.ም.፡ የግሼን ማርያም አምባ፡ በግራኝ አሕመድ ጦር መበዝበዝ፡ ጳጉሜ ፫ ቀን፡ የሊቀ መላእክት ቅዱስ ሩፋኤል ተራዳኢነትና የሃይማኖት ቀናተኛው፡ የአጼ ዘርዓ ያዕቆብ ዕረፍት ዓመታዊ ዝክር ይታሰቡባቸዋል፡፡

፬ኛ፡ “ዮሐንስ ወንጌላዊ”፡- ጥር ፬ ቀን፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፩ዱ የኾነው፡ የወንጌላዊው ቅዱስ ዮሐንስ ወልደ ነጉድጓድ፡ የዕረፍቱ ዓመት በዓል ይከበራል፡፡

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአራተኛው ቀን፡ የዕረፍታቸው ዓመታዊ በዓል የሚከበርላቸው፡ ጥቅምት ፬ ቀን፡ ክርስትናን ያስፋፉ፡ ቅዱሳን አብርሃ ወአጽብሐ፡ የኢትዮጵያ ወንድማማች ነገሥታት፡ ታኅሣሥ ፬ ቀን፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፩ዱ የኾነው፡ ቅዱስ እንድርያስ፡ የካቲት ፬ ቀን፡ የዳግማዊ አጼ ምኒልክ ሚስትና የአድዋው የድል ጦርነት፡ ተከታይ አዝማች፡ እቴጌ ጣይቱ ብጡል፡ “ብርሃን ዘኢትዮጵያ” ሲኾኑ፡ ጳጉሜ ፬ ቀን፡ የቅዱሳን ኹሉ፡ የመታሰቢያቸው ዓመት በዓል ይደረጋል፡፡

፭ኛ፡ “አባ ገብረ መንፈስ ቅዱስ”፡- መጋቢት ፭ ቀን፡ የጳውሎስ ባለገድል፡ የአባ ገብረ መንፈስ ቅዱስ ዕረፍት፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል፡፡

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአምስተኛው ቀን፡ የዕረፍታቸው ዓመታዊ በዓል የሚከበርላቸው፡ መስከረም ፭ ቀን፡ በሄሮድስ ትእዛዝ የተሠየፉት፡ ፻፵፬ሺ ሕፃናትና የአሕመድ ግራኝን ወረራ፡ በአገር ፍቅርና በሃይማኖት ጽናት ተቋቁሞ የተጋደለ፡ አጼ ንብሉ ድንግል፡ ኅዳር ፭ ቀን፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን፡ በመሸቀል ላይ ሣለ፡ ጎኑን፡ በጦር ወግላት የነበረውና ኋላ፡ አምኖ፡ ሰማዕትነትን የተቀበለው፡ ቅዱስ ለንጊኖስ፡ ሚያዝያ ፭ ቀን፡ ነቢዩ ሕዝቅኤል፡ ግንቦት ፭ ቀን፡ ታላቁ ኢትዮጵያዊው ነቢይ ኤርምያስ፡ እንዲሁም፡ ኢትዮጵያውያኑ የብሉዩ ኪዳን ደቀ መዛሙርቱ፡ አቤሜሌክና ባሮክ፡ ሓምሌ ፭ ቀን፡ ቅዱሳን ሓዋርያት፡ በተለይም፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፩ዱ የኾነውና ሊቀ ሓዋርያት የኾነው ቅዱስ ጴጥሮስ፡ ደግሞም፡ ቅዱስ ጳውሎስ፡ ነሐሴ ፭ ቀን፡ ኢትዮጵያዊው አባ ፊልጶስ ዘደብረ በዚን ናቸው፡፡

፮ኛ፡ “ደብረ ቀስቋም”፡- ኅዳር ፮ ቀን፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ ሕፃን ልጇን፡ ኢየሱስ ክርስቶስን፡ ከሄሮድስ ሠይፍ ለማዳን፡ በሊቀ መላእክት ቅዱስ ዑራኤል መሪነትና ጠባቂነት፡ ከጳውሎስ ቅዱስ ዮሴፍና ከሰሎሜ ጋር፡ ሕፃኑን ይዛ፡ ወደብሔረ ትውልዷ፡ ወደኢትዮጵያ ሸሽታ የመጣችበት፡ ቅዱሱ ጉዞዋና ጉብኝቷ ይዘከርበታል፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ከዚህ ተያይዞም፡ “**ልጄን፡ ከግብፅ ጠራሁት!**” የሚለው ትንቢት ይፈጸም ዘንድ፡ በግብፅ ምድር ወደምትገኘውና የኢትዮጵያውያን ንብረት ወደኾነችው፡ “ደብረ ቊስቋም” ወደምትባለው ገዳም፡ በስደት ሺደውና በዚያ ቆይተው፡ በሊቀ መላእክት ቅዱስ ገብርኤል ቃል መሠረት፡ ወደናዝሬት ስለተመለሱ፡ የስደት ጊዜያቸው፡ በቆዩበት ሥፍራ ስም፡ “ደብረ ቊስቋም” ተብሎ፡ የዓመቱ በዓል ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በስድስተኛው ቀን፡ ዓመታዊ በዓላቸው የሚከበርላቸው፡ መስከረም ፤ ቀን፡ የታላቁ እስራኤላዊ ነቢይ የኢሳይያስ፡ የነቢዩ የሳሙኤል እናት፡ ሓና ነቢይትና በሃይማኖት ምክንያት፡ ከመካከላቸው ምሥራቅ፡ ወደኢትዮጵያ ተሰድደው ከገቡት ከ፱ኛ ቅዱሳን ፩ዱ አባ ጳንጦሌዎን ዕረፍት ሲኾን፡ ታኅሣሥ ፤ ቀን፡ በ፲፱፻፴፫ ዓ.ም. በፋሺስት ጣልያን ጦር፡ በሰማዕትነት የተገደሉት፡ የአዲስ ዓለም ማርያም ካህናት፡ ደግሞም፡ ጥር ፤ ቀን፡ የዕርገተ ኤልያስና የዕረፍተ ኖሃ፡ የካቲት ፤ ቀን፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ “ለመቃብራ አደረገኛው!” ያለውን የሽቱ ቅባት በራሱ ላይ አፍሰሳ፡ በእንባዋ እግሩን ያብበሰችው የማርያም እንተ ዕፍረት፡ እንዲሁም፡ ሚያዝያ ፤ ቀን፡ የ፲፰፻፷ ዓመተ ምሕረቱ፡ የመቅደላው ጀግና፡ የዳግማዊ አጼ ቴዎድሮስ፡ ግንቦት ፤ ቀን፡ የደብረ ሊባኖሷ ቅድስት ሰሎሜ ኢትዮጵያዊት ዕረፍት፡ ሰኔ ፤ ቀን፡ በሸዋ ቆላ፡ በ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. በፋሺስት ጣልያን ጦር፡ በራያ እስላሞች እየተሰለቡ ያለቁት የኢትዮጵያውያን ሰማዕታትና ሐምሌ ፤ ቀን፡ የነቢዩ ዕዝራ ዕርገተ ሥጋ መታሰቢያ፡ ነሐሴ ፤ ቀን፡ የኢየሱስ ክርስቶስን ትንሣኤ፡ በቅድሚያ አይታ፡ ለሌሎች ለማብሰር የታደለችው፡ የማርያም መግደላዊት ዕረፍት፡ ዓመታዊ መታሰቢያ ይከበራል።

፯ኛ፡ “ቅድስት ሥላሴ”፡- ጥር ፤ ቀን፡ ቀደም ብሎ፡ በብሥራተ ሊቀ መላእክት ቅዱስ ገብርኤል፡ ታኅሣሥ ፩ ቀን፡ በቅድስት ድንግል ማርያም ማሕፀን ውስጥ በተፈጸመው ትስብእት (በኢየሱስ ክርስቶስ መፀነስ፡ የወልድ ሰው መኾን)፡ የእግዚአብሔር አንድነትና ሦስትነት ምሥጢር የተገለጸበት ወራት በመኾኑ፡ የቅድስት ሥላሴ ዓመታዊ በዓል ኾኖ ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሰባተኛው ቀን፡ የዕረፍታቸው ዓመታዊ በዓል የሚከበርላቸው፡ መስከረም ፤ ቀን፡ የመጥምቁ ዮሐንስ እናት፡ ኢትዮጵያዊቷ ቅድስት ኤልሣቤጥና ለሥልጣን መጋደሉን ጠልቶ፡ ወደገዳም የገባ፡ መናኔ መንግሥት አጼ ተክለ ሃይማኖት ሲኾኑ፡ ታኅሣሥ ፤ ቀን፡ የዕንሰታ ለማርያም፡ ሚያዝያ ፤ ቀን፡ የቅድስት ድንግል ማርያም አባት፡ ቅዱስ ኢያቄም ዕረፍት፡ ሐምሌ ፤ ቀን፡ ሥላሴ፡ በአብርሃም ቤት ገብተው፡ ስለይስሐቅ መወለድ፡ ተስፋውን፡ ለአዛውንቱ አብርሃምና ሣራ ያሰሙበት ዕለትና በ፲፱፻፳፱ ዓ.ም. በፋሺስት ጣልያን ጦር፡ በሰማዕትነት የተገደሉት፡ የጳጅቱ የደብረ ሊባኖስ ገዳም መነኩሳት መታሰቢያ፡ እንዲሁም፡ ዕረፍታቸው፡ ነሐሴ ፤ ቀን ፲፭፻ ዓ.ም. የኾነው፡ “መልክዓ ማርያምንና መልክዓ ኢየሱስን ደርሰዋል!” የሚባሉት፡ “ለጌኛው ሺ አታድርሰኝ!” እያሉ፡ ወደፈጣሪያቸው ይጸልዩ የነበሩት፡ የአጼ ናዖድ ዝክር፡ በዚህ ቀን ይከበራል።

ምዕራፍ ፮፤ በዓል።

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ።

የዓመቱ በዓላት።

፳ኛ፡ “ግዝረተ ኢየሱስ”፡- መስከረም ፰ ቀን፡ የሕፃን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ የግዝረቱ ዓመት በዓል ይከበርበታል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በስምንተኛው ቀን፡ የጎረፍታቸው ዓመታዊ በዓል የሚከበርላቸው፡ መስከረም ፰ ቀን፡ የመጥምቁ ዮሐንስ አባት፡ ካህኑ ዘካርያስና “ርእስ ነቢያት” የኾነው፡ ሙሴ፡ እርሱም፡ በኢትዮጵያ ኖሮ፡ ኢትዮጵያዊት ሚስት አግብቶና ኢትዮጵያውያን ልጆችን ወልዶ፤ በዚያ ሣለም፡ ስለእግዚአብሔርና ስለአምልኮተ እግዚአብሔር አውቆ፤ ከእርሱ፡ ከእግዚአብሔርም፡ ትእዛዝን ተቀብሎ፡ የእስራኤልን ልጆች፡ ከግብፅ መርቶ ያወጣው ሲኾኑ፡ ኅዳር ፰ ቀን፡ የሥላሴን መንበረ ጸባዖት መለኮታዊ ዙፋን የሚሸከሙት፡ የአርባዕቱ እንስሳ መታሰቢያ፡ ደግሞም፡ ታኅሣሥ ፰ ቀን፡ የኢትዮጵያዊው አባ ኪሮስና መጋቢት ፰ ቀን፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፌዱ የኾነው፡ የቅዱስ ማጥያስ የዕረፍታቸው፡ እንዲሁም፡ ግንቦት ፰ ቀን፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ከትንሣኤው በኋላ፡ የመጀመሪያ ዕርገቱን የፈጸመበት ዕለተ ሐሙስ የምትከከርበት ዓመት በዓል ይከበራል።

፱ኛ፡ “አጼ ዳዊት”፡- ጥቅምት ፱ ቀን፡ ኢየሱስ ክርስቶስ የተሰቀለበትን ግማደ መስቀል፡ በዘመኑ፡ ከኢየሩሳሌም ወደኢትዮጵያ ያስመጣውና “ዓባይን እገድባለሁ!” እያለ በዚያ አካባቢ የሚኖሩ ክርስቲያኖችን፡ ከእስላሞች ጥቃት ያዳኑ አጼ ዳዊት ያረፈበት በመኾኑ፡ የዓመቱ በዓል ይከከርበታል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በዘመነኛው ቀን፡ ዓመታዊው በዓል የሚከበርላቸው፡ ኅዳር ፱ ቀን፡ አርዮስን ለማውገዝ፡ በ፫፻፳፭ ዓ.ም. በኒቅያ የተደረገው የ፫፻፲፰ ሊቃውንት ጉባዔ መታሰቢያ ሲኾን፡ ታኅሣሥ ፱ ቀን፡ የኢትዮጵያዊው አባ በአሚን፡ ግንቦት ፱ ቀን፡ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስን መስቀል፡ በኢየሩሳሌም፡ በምሐላ ጸሎት፡ ከተቀበረበት፡ አስገኝታና አስቆፍራ ያስወጣቸው፡ የንጉሥ ቄስጠንጢኖስ እናት፡ የንግሥት ዕሌኒና ሰኔ ፱ ቀን፡ የታላቁ የእስራኤል ነቢይ ሳሙኤል፡ የዕረፍታቸው ዓመት በዓል ይከበራል።

፲ኛ፡ “መስቀለ ኢየሱስ”፡- መስከረም ፲ ቀን፡ “አጼ መስቀል”ም ተብሎ፡ የጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ግማደ መስቀል፡ ከኢየሩሳሌም ወደኢትዮጵያ ክልል በመግባት፡ መሬቷን የባረከበት ቀን የሚታሰብበት በዓል ነው። ከዚህ የተነሣ፡ ግማደ መስቀሉን ለማስመጣት ዕድሉን ለማግኘት ከበቃው፡ ከኢትዮጵያዊው አጼ ዳዊት ዘመን ጀምሮ፡ አጼው፡ ከእቴጌዪቱ ጋር በቤተ መንግሥቱ አደባባይ፡ በዙፋኑ በሚታይበት፡ እጩጌው፡ ቢትወደዱና ጸሐፊ ትእዛዙም፡ በየመንበራቸው በተቀመጡበት፡ ከቤተ ሕዝቡ፡ ከቤተ ክህነቱና ከቤተ ምልክናው ወገኖች የተወከሉ ተጠሪዎች፡ በየክብር መለያ ልብሰቻቸው ተሸልመው በተገኙበት፡ ሕዝባውያኑ፡ በአጀባቸው፡ ካህናቱ፡ “ተቀጽል ጽጌ፥ አጼ ጌ!” ማለትም፡ “አጼ ሆይ! በባለሟሉችህና በሕዝብህ ተከባህ፡ የአበቦችኛ ዘውድ ተቀዳጅ!” በሚለው ጣዕመ ዜማቸው፡ መለካውያኑ ብላቴኖችም፡ በጽጌረጻ ጉንጉናቸው፡ የየበኩላቸውን ወርቃዊ በረከት በማትረብ፡ በዓሉ፡ የእግዚአብሔር መንግሥት በኾነቸው፡ በኢትዮጵያ፡ በየዓመቱ፡ በታላቅ ሥርዓት ይከበራል።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥረኛው ቀን፡ ዓመታዊ በዓል የሚደረግላቸው፡ ጥቅምት ፲ ቀን፡ ሕፃኑ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በአሪቱ ሥርዓት፡ በእግዚአብሔር ፊት ሊቆም፡ በአርባ ቀን፡ በእናቱ ቅድስት ድንግል ማርያም እቅፍ፡ ከመሥዋዕቱ ጋር፡ ወደቤተ መቅደስ የገባበትና ለአረጋዊው ጳጳስ ስምዖንና ለሐና ነቢይት ተገልጾ የታየበት፡ የ“በዓል ስምዖን” መታሰቢያ፡ እንዲሁም፡ ካቶሊክነትን ተቋቁሞ፡ ተዋሕዶ ሃይማኖትን ያጸና፡ የአጼ ሩሲያ ፅረፍት፡ ታኅሣሥ ፲ ቀን፡ ፲፭፻፳፱ ዓ.ም.፡ በአሐመድ ግራኝ ጦር የተፈጸመው፡ የደብረ እግዚአብሔርና የሐይቅ መካነ እስጢፋኖስ መበዝበዝና መቃጠል፡ ጥር ፲ ቀን፡ ለጥምቀት የሚያገለግል ውኃ፡ ከወንዝ የሚከተርበት፡ “ከተራ” የሚባለው የጥምቀት በዓል ዋዜማ፡ የካቲት ፲ ቀን፡ “የአልፋዮስ ልጅ” የሚባለውና ከ፲፪ቱ ሐዋርያት፡ ጆዱ የኾነው፡ የቅዱስ ያዕቆብ፡ ግንቦት ፲ ቀን፡ በሃይማኖታቸው፡ ከባቢሎን እሳት የጸኑት፡ የአናንያ፡ የአዛርያና የሚሳኢል፡ ፅረፍት በሚውሉባቸው ዕለታት፡ የዓመት በዓሎቻቸው ይከበራሉ።

፲፩ኛ፡ “ቅድስት ሐና”፡- ኅዳር ፲፩ ቀን፡ የእመቤታችን የቅድስት ድንግል ማርያም እናት የኾነችው፡ የኢትዮጵያዊቷ ቅድስት ሐና፡ የፅረፍቷ የዓመት በዓል፡ ይልቁንም፡ ከዓመቱ ዓበይት በዓላት አንዱ የኾነው፡ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ጥምቀትና በሐዋርያው ፊልጶስ እጅ የተጠመቀው፡ “እቤሜሌክ” የተባለው፡ የኢትዮጵያዊው ጃንደረባ መታሰቢያ፡ ጥር ፲፩ ቀን፡ በታላቅ ብሔራዊ ሥነ ሥርዓት ይከበራል።

በዚሁ በበዓል ጥምቀት ዕለት፡ ካህናቱና ሕዝቡ፡ ታቦታቸውን ባላረፉበት ድንኳን ውስጥና ዙርያ ቆመው ሲያስቀድሱ ሣሉ፡ ሠራዊው ቄስ፡ “አሐዱ አብ ቅዱስ፥ አሐዱ ወልድ ቅዱስ፥ አሐዱ ውእቱ መንፈስ ቅዱስ!” የሚለውን መግቢያ፡ በልዑል ዜማ ጀምሮ፡ “ሃሌ ሉያ” ብሎ እስከፈጸመበት ጊዜ ድረስ፡ በፊት ለፊታቸው፡ እንደፏፏቱ ይወርድ የነበረው የወንዙ ውኃ፡ ቀጥ ብሎ ቆመላቸው! ይህ ተአምር የተፈጸመለት፡ በመንፈሳዊ ብቅዓቱ ይታወቅ የነበረው፡ ቤተሰቡን፡ ከአማራ ሳይንት ይዞ፡ በተገላት አውራጃ፡ ልዩ ስሙ፡ “ታቦት ዋሻ” በሚባለው ሥፍራ፡ የቅዱስ ጊዮርጊስን ቤተ ክርስቲያን በመትከል፡ በዚያ ሲያገለግል የኖረው፡ የኋላ ኋላም፡ በአጼ ምኒልክ ዘመን፡ አዲስ አበባ ስትመሠረት፡ በተወላጆቹ አማካይነት፡ አብዛኛዎቹን አድባራት በመቁርቁር፡ በማስተማርና በማገልገል፡ ከአምላክ ኢትዮጵያ የተጠራበትን ከህንታዊ ተልእኮ እስካኹን ያላቋረጠው፡ የትልቁ ካህን ወልደ ኢየሱስ ዝክር፡ በበዓሉ ላይ ይታሰባል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥራ አንደኛው ቀን፡ ለየፅረፍታቸው፡ ዓመታዊ በዓል የሚደረግላቸው፡ መስከረም ፲፩ ቀን፡ ስመ ጥሩው ምሁር፡ አጼ በካፋ፡ መኃቢት ፲፩ ቀን፡ በሃይማኖት ሰደት፡ ከመካከለኛው ምሥራቅ፡ ወደኢትዮጵያ ከገቡት ከዘጠኙ ቅዱሳን አንዱ፡ አባ አሌፍ፡ ግንቦት ፲፩ ቀን፡ ገናናው ኢትዮጵያዊው ደራሲና ማገሌታይ ካህን፡ ቅዱስ ያሬድና የባሌው መምህር፡ አባ አሌር ናቸው።

፲፪ኛ፡ “ቅዱስ ሚካኤል”፡- ኅዳር ፲፪ ቀን፡ “መልአክ ምሕረት” የሚባለው፡ የሊቀ መላእክት ቅዱስ ሚካኤል፡ የተራዳኢነቱ፡ የዓመት በዓል መታሰቢያ፡ በጥር ፲፪ እና በሰኔ ፲፪ ቀኖች ጭምር ይከበራል።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል።

ለለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ።
የዓመቱ በዓላት።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥራ ፕላተኛው ቀን፡ ዓመታዊ በዓል የሚደረግላቸው፡ መስከረም ፲፪ ቀን፡ ንስጥርስን ለማውገዝ፡ በ፱፻፴፩ ዓ.ም. በኤፌሶን የተደረገው፡ የ፪፻ ሊቃውንት ጉባዔ መታሰቢያ፡ ለየዕረፍታቸውም፡ ጥቅምት ፲፪ ቀን፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፩ዱ የኾነው፡ ወንጌላዊው ቅዱስ ማቴዎስና የባሕረ ሓብ ሊቅ፡ ቅዱስ ድሜጥርስ፡ ኅዳር ፲፪ ቀን፡ የሃይማኖት ተጋዳዩ፡ አጼ በአደ ማርያም፡ ታኅሣሥ ፲፪ ቀን፡ ኢትዮጵያዊው አባ ሳሙኤል ዘዋልድባ ሲኾኑ፡ ጥር ፲፪ ቀን የሚውለው፡ ከዐበይት የዓመቱ በዓላት አንዱ የኾነው፡ አምላካችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በቃና ዘገሊላ ሠርግ ላይ ተገኝቶ፡ የእናቱን የቅድስት ድንግል ማርያምን ፈቃድ በመፈጸም፡ አማላጅነቷን ያሳወቀበት፡ ውኃውንም ወደጠጅነት በለወጠበት ተአምራቱ፡ አምላክነቱን የገለጠበት ዕለት፡ የካቲት ፲፪ ቀን በ፲፱፻፳፱ ዓ.ም.፡ በፋሺስት ኢጣልያን ጦር፡ በሰላማዊው ሕዝብ ላይ፡ በአዲስ አበባና በመላዋ ኢትዮጵያ ከተካሄደው አሠቃቂ እልቂት፡ ሚያዝያ ፲፪ ቀን፡ ፲፭፻፳፫ ዓ.ም.፡ በግራኝ አሕመድ ከተፈጸመው፡ የደብረ ብርሃን ከተማ ቃጠሎ መታሰቢያ ጋር፡ ዕረፍታቸው፡ የቅዱስ ዮሐንስ አፈ ወርቅና በ፲፱፻፹፮ ዓ.ም. የእስላምን ወራሪ ጦር ሲከላከል፡ ሰማዕትነትን፡ በወጣትነቱ የተቀበለ፡ የአጼ እስክንድር፡ ግንቦት ፲፪ ቀን፡ እንዲሁም፡ ፲፪ቱን አብያተ ክርስቲያን፡ በላስታ፡ ከጭንጫ ያሳነው፡ የቅዱስ አጼ ላልደበላል (ላሊበላ)፡ ሰኔ ፲፪ ቀን፡ ፲፩፻፸፫ ዓ.ም. የሚውለው ይከበራል።

፲፫ኛ፡ “ደብረ ታቦር”፡- ነሐሴ ፲፫ ቀን፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ “ታቦር” በተባለው ተራራ ላይ፡ ግርማ መለኮቱን፡ ለተመረጡት ባለሟሎቹ የገለጸበትና በእውን ያሳየበት መታሰቢያ ሲኾን፡ ኢትዮጵያውያን፡ ችቦ እያበሩና ጅራፍ እያጮኹ፡ የሙልሙል ዳቦም እየጋገሩ፡ ስጦታን በማርከትና በመለዋወጥ፡ “ቡሂ” ብለው፡ በዓመት በዓልነት ያከብሩታል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥራ ሦስተኛው ቀን፡ ዓመታዊ በዓል የሚደረግላቸው፡ ዝክራቸው፡ በዘመኗ፡ የክርስትናን ሃይማኖት፡ በአገርዋ የተቀበለች፡ የኢትዮጵያዊቷ ንግሥት ሕንደኬ፡ ጥር ፲፫ ቀን፡ የአእላፍ መላእክት፡ ኅዳር ፲፫ ቀን፡ በ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. በፋሺስት ጣልያን ጦር፡ የማገበረ ሥላሴን ገዳም፡ ከአየር፡ በፈንጂ የደበደበበት ሚያዝያ ፲፫ ቀንና በፋሺስት ኢጣልያን ጦር፡ በሰማዕትነት የተሠየፉት የደብረ ሊባናስ መነኩሳት፡ ግንቦት ፲፫ ቀን፡ ፲፱፻፳፱ ዓ.ም. የሚውለው ናቸው።

፲፬ኛ፡ “አባ አረጋዊ”፡- ጥቅምት ፲፬ ቀን፡ ከዘጠኙ ቅዱሳን አንዱ የኾኑትና በደብረ ዳሞ፡ ታላቁን ገዳም የመሠረቱት፡ የአቡነ አረጋዊ (አባ ዘሚካኤል ዘደብረ ዳሞ)፡ የዕረፍታቸው ዓመት በዓል ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥራ አራተኛው ቀን፡ ዓመታዊ በዓል የሚደረግላቸው፡ ዕረፍታቸው፡ በዚሁ፡ በጥቅምት ፲፬ ቀን የሚውለው፡ ኢትዮጵያዊውን ጃንደረባ፡ አቤሜኤክን ያጠመቀው፡ ሓዋርያው ቅዱስ ፊልጶስ፡ ደግሞም፡ የአምላካችን ኢየሱስ ክርስቶስን ቃል በመከተል፡ ትዳሩን፡ ዙፋኑንና ሀብቱን ጥሎ በመመነን፡ አካሉንም፡ ለደዌ ሥጋ አሳልፎ በመስጠት፡ ለእግዚአብሔር እውነትና መንግሥት፡ እስከሞት የታመነው፡ ቅዱስ ገብረ ክርስቶስ ናቸው።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ከእነዚህ ጋር፡ ገዳር ፲፬ ቀን፡ ፲፱፻፷፯ ዓ.ም. በደርግ የዓመፅና የክህደት ዘመን፡ በኢትዮጵያ በተጀመረው እልቂት የተገደሉት ኢትዮጵያውያን፡ ታኅሣሥ ፲፬ ቀን፡ በ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. የኢጣልያ ፋሺስት ጦር፡ በኢትዮጵያ ተከላካይ ወራዊትና ሰላማዊው ሕዝብ ላይ፡ በተዋጊ ጥያቄ እማካይነት፡ የመርዝ ጢስ ማዝነብ የጀመረበት ዕለት፡ ጥር ፲፬ ቀን፡ በ፲፻፳፭ ዓ.ም. ግድም፡ ሥርዓተ ክርስትናን፡ ወደኢትዮጵያ ያስመጣ፡ እንበረም፡ ሊቀ ካህናት ዘኢኮስም ዝክር፡ በዓመት በዓልነት ይታሰባሉ።

፲፭ኛ፡ “ሕፃን ቂርቆስ”፡- ጥር ፲፭ ቀን፡ የሦስት ዓመቱ ሕፃን ሰማዕት፡ ቅዱስ ቂርቆስ፡ ከእናቱ ከቅድስት ኢየሱማ ጋር፡ በሠይፍ ተከልሎ፡ በሰማዕትነት ያረፈበት ዕለት ኾኖ፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥራ አምስተኛው ቀን፡ የዕረፍታቸው ዓመታዊ በዓል የሚከበርላቸው፡ ሚያዝያ ፲፭ ቀን፡ በ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. በፋሺስት ኢጣልያን ጦር የተገደሉት፡ የማኅበረ ሥላሴ ሦስት መንኮሳት ሰማዕታት፡ ግንቦት ፲፭ ቀን፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፩ዱ፡ ቅዱስ ናትናኤል፡ ሓምሌ ፲፭ ቀን፡ ውዳሴ ማርያምን፡ በመንፈስ ቅዱስ ተመልቶ የደረሰው፡ ቅዱስ ኤፍሬም ሲኾኑ፡ ነሐሴ ፲፭ ቀን፡ የሓዋርያት፡ የፍልሰታ ለማርያም ሱባዔ ፍጻሜም፡ በዓመት በዓልነት ይታሰባል።

፲፮ኛ፡ “ኪዳነ ምሕረት”፡- የካቲት ፲፮ ቀን፡ እግዚአብሔር ወልድ፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ተብሎ፡ ከቅድስት ድንግል ማርያም በመወለዱ፡ እርሱ፡ በፈጣሪነቱ ተስፋ የሰጠበት፡ ፍጡሩም፡ ለ፭ሺ፭ ዓመታት፡ በተስፋ ሲጠብቀው የኖረው፡ የምሕረት ቃል ኪዳነ፡ በመጨረሻው ዘመን፡ በእናቱና በልጇ ቤዛነት ለተገኘበት ቀን መታሰቢያ ኾኖ፡ የዓመቱ በዓል ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥራ ስድስተኛው ቀን፡ ዓመታዊ በዓል የሚደረግላቸው፡ መስከረም ፲፮ ቀን፡ ኪዳነ ኖኅ እና የመስቀል ደመራ ሲኾኑ፡ ጥር ፲፮ ቀን፡ የሕፃኑ ሰማዕት የቅዱስ ቂርቆስ እናት፡ የሰማዕቲቱ ቅድስት ኢየሱማ ዕረፍት፡ ከኹሎም ይልቅ፡ ነሐሴ ፲፮ ቀን፡ በታላቅ ሥርዓት የሚካሄደው፡ የቅድስት ድንግል ማርያም ትንሣኤ፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።

፲፯ኛ፡ “ቅዱስ እስጢፋኖስ”፡ ጥቅምት ፲፯ ቀን፡- ለአዲስ ኪዳነ፡ የመጀመሪያው ሰማዕት የኾነው፡ ቅዱስ እስጢፋኖስ፡ ገና በሕይወተ ሥጋ ሣለ፡ በቤተ ሕዝቡ ተመርጦና በቤተ ክህነቱ ወገኖች በኾኑት በሓዋርያት፡ “ሊቀ ዲያቆናት” ተብሎ ተሠይሞ፡ ለቤተ ምልክናው፡ የአገልግሎት ሹመት የበቃበት፡ ኋላም፡ ስለእግዚአብሔር መንግሥትና እውነት፡ በድፍረትና በይፋ ባሰማው፡ የሰማዕትነት ቃሉ የተነሣ፡ ገዳዮቹ ልይሁድ፡ ሲወግሩት ሣለ፡ “ተንበርክኮ፡ ‘ጌታ ሆይ፡ ይህን ኃጢአት አትቀጠርባቸው!’ ብሎ፡ በታላቅ ድምፅ ሲጮህና ‘ጌታ ኢየሱስ ሆይ፡ ነፍሴን ተቀበል!’ ብሎ ሲጠራ፡ መንፈስ ቅዱስን ተሞልቶ፡ ወደሰማይ ትኩር ብሎ ይመለከት ነበር፤ የእግዚአብሔርን ክብር፡ ኢየሱስንም፡ በእግዚአብሔር ቀኝ ቆሞ አየና፡- ‘እነሆ፡ ሰማያት ተከፍተው፡ የሰው ልጅም፡ በእግዚአብሔር ቀኝ ቆሞ አያለሁ!’ ባለ ጊዜ፡ በሕይወተ ነፍስ የተሰጠውን ሰማያዊ ሹመት የተቀዳጀበት መታሰቢያ፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።”

ምዕራፍ ፮፤ በዓል፡፡

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታዊ የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ፡፡

የዓመቱ በዓላት፡፡

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥራ ሰባተኛው ቀን፡ ዓመታዊ በዓል የሚደረግላቸው፡ መስከረም ፲፯ ቀን፡ በታላቅ ሥርዓት የሚከበረው፡ አምላካችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተሰቀለበት መስቀል፡ በንግሥት ዕሌኒ ሃይማኖታዊ ቅንዓት፡ በኢየሩሳሌም ከተቀበረበት ቦታ፡ በምሕላ ጸሎት፡ ተቆፍሮ የተገኘበትና የወጣበት ዕለት፡ ጥቅምት ፲፯ ቀን፡ የተዋሕዶ ሃይማኖት ተጋዳዪ፡ የቅዱስ ዲዮስቆሮስ ዕረፍት፡ ኅዳር ፲፯ ቀን፡ በሥላሴ፡ በመድኃኔ ዓለም፡ በድንግል ማርያም፡ በመላእክት፡ በጸድቃንና ሰማዕታት አብይተ ክርስቲያን የተከበበችውና የተመላችው፡ የአዲስ አበባ መናገሻ ከተማ፡ በ፲፰፻፸፱ ዓ.ም. የተቈረቀረችበት መታሰቢያ፡ እንዲሁም፡ የዕረፍታቸው ዝክር፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፩ዱ የኾነው፡ የቅዱስ ያዕቆብ ወልደ ዘብዴዎስ፡ ሚያዝያ ፲፯ ቀን፡ ከመካከለኛው ምሥራቅ፡ በሃይማኖት ሰደት፡ ወደኢትዮጵያ ከገቡት፡ ከዘጠኙ ቅዱሳን፡ የአንዱ፡ የአባ ገራማ፡ ሰኔ ፲፯ ቀን፡ በአጼ ዘርዓ ያዕቆብ ዘመን የነበረው፡ የእጨጌ እንድርያስም፡ ሐምሌ ፲፯ ቀን ሲኾኑ፡ ነቢዩ ዮናስ፡ ከዓሣ አንበረው ሆድ ወጥቶ፡ የነነዌን ባሕር ዳር ከተረገጠባት፡ ከዚችው ዕለት ጋር፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል፡፡

፲፰ኛ፡ “ጦብያ”፡ “ኢትዮጵያ”፡ ሐምሌ ፲፰ ቀን፡ የኢትዮጵያውያን፡ ጦብያና ጦቢት (ኢትዮጵያዊና ኢትዮጵያዊት)፡ የዕረፍታቸው መታሰቢያ ዕለት የሚውልበት በመኾኑ፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል፡፡

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥራ ስምንተኛው ቀን፡ ስለዕረፍታቸው ዓመታዊ በዓል የሚደረግላቸው፡ መስከረም ፲፰ ቀን፡ ስለቅዳሜ፡ ቀዳሚ ሰንበትነት እስከመጨረሻው የተከራከረ፡ ኢትዮጵያዊው አባ ኤዎስጣቴዎስ፡ ዘደብረ ቢዘን፡ ኅዳር ፲፰ ቀን፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ፩ዱ የኾነው፡ ቅዱስ ፊልጶስ፡ ታኅሣሥ ፲፰፡ በአክሱም ሊቀ ካህናት እንበረም ተልኮ፡ በግብፃዊው አባ አትናቴዎስ፡ ጽጵስናን፡ ለመጀመሪያ ጊዜ የተሾመው፡ ኢትዮጵያዊው አባ ሰላማ፡ የካቲት ፲፰ ቀን፡ የግራኝ አሕመድን የእስልምና ጦርነት፡ ከ፲፭፻፲፱ ዓ.ም. ጀምሮ በተከታታይ ሲከላከል፡ በሰማዕትነት የተሠዋው፡ የኢትዮጵያ ጦር ጠቅላይ አዝማች ደገልሃ ሲኾኑ፡ መንፈስ ቅዱስ፡ በሓዋርያት ላይ የወረደበት፡ የመጀመሪያው በዓለ ጳራቅሊጦስ የዋለበት፡ ግንቦት ፲፰ ቀን፡ ደግሞም፡ የመጀመሪያው የኢየሩሳሌም ኤጲስቆጶስ ኾኖ የተሾመው፡ የጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ወንድም፡ ሓዋርያው ቅዱስ ያዕቆብ ያረፈበት፡ ሐምሌ ፲፰ ቀን፡ እንዲሁም፡ የባሌው ገዢና የኢትዮጵያ ጦር አዛዥ፡ አዝማች አዳሉ (አዳል ሰገድ)፡ የግራኝ አሕመድን የእስልምና ጦርነት እንቅስቃሴ፡ በባሌ ግንባር፡ በጀግንነት ሲከላከል ቆይቶ፡ በመጨረሻ፡ ለቤተሰቦቹና ለሠራዊቱ፡ “ዛሬ፡ እስከዕለተ ምጽአት ድረስ የሚነገር ሥራ የምንሠራበት፡ ታላቅ የተከበረ ቀን ነውና፡ ይኸት ልብሶቻችሁን ልበሱ! ጌጣችሁንም አገጡ!” የሚል የኑዛዜ ቃልን አውጆ፡ በ፲፭፻፳፬ ዓ.ም. በሰማዕትነት የተሠዋበት፡ ነሐሴ ፲፰ ቀን፡ በዓመት በዓልነት ይታሰቡበታል፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

፲፱ኛ፡ “ቅዱስ ገብርኤል”፡ ታኅሣሥ ፲፱ ቀን፡ “መልእክ ብሥራት”፡ ወይም፡ “ዜናዊ ፍሡሐ ገጽ” የሚባለውና ለካህኑ ዘካርያስ፡ ሚስቱ ኤልሳቤጥ፡ መጥምቁ ዮሐንስን የፀነሰች መኾኗን፡ “እኔ፡ በእግዚአብሔር ፊት የምቆመው ገብርኤል ነኝ! ይህችንም የምሥራች እነግርህ ዘንድ ተልኬ መጣሁ!” ሲል፡ በቤተ መቅደስ ያበሠረው፡ ሊቀ መላእክት ቅዱስ ገብርኤል፡ “ወለስቱ ደቂቅ” ወይም፡ በሰማቸው፡ እናንያ፡ አዛዪያና ሚሳኤል የተባሉትንና ተማርከው፡ በባቢሎን ይኖሩ የነበሩትን፡ የኪዳነ አሪት ሃይማኖታውያን አርበኞች፡ ከናቡከደነፆር የባቢሎን እሳት ያዳነበት መታሰቢያ ዕለት ኾኖ፡ በዓመት በዓልነት ይከበርበታል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በአሥራ ዘጠነኛው ቀን፡ ዓመታዊው በዓላቸው የሚከበርላቸው፡ ጥገኝነትን ፍለጋ፡ ከእስልምና መሥራቹ፡ ከመሐመድ፡ በስደት ወደኢትዮጵያ የተላኩትን፡ የመጀመሪያዎቹን እስላሞች ሰደተኞች፡ በአኩስም ተቀብለውና አስተናግጦ የሸኛቸው፡ ጥቅምት ፲፱ ቀን የሚውለው፡ የአጼ አርማሕ ዕረፍትና ግንቦት ፲፱ ቀን የሚውለው፡ የኢትዮጵያዊው አቡነ ዓቢየ እግዚእ ዕረፍት ሲኾኑ፡ ሓምሌ ፲፱ ቀን የሚውለው፡ በሊቀ መላእክት፡ ቅዱስ ገብርኤል የተልእኮ ዕርፈ መስቀልና ተራዳኢነት፡ ከዲዮቅልጥያኖስ የሮማ እሳት የዳኑት፡ የአዲስ ኪዳን ሰማዕታት፡ የሦስት ዓመቱ ሕፃን፡ የቅዱስ ቂርቆስና የእናቱ ቅድስት ኢየሱስ ዓመታዊ ገዝር ይከበራል።

፳ኛ፡ “ሕንፀታ፡ ዘቤተ ክርስቲያን”፡ ሰኔ ፳ ቀን፡ የመጀመሪያዋ ቤተ ክርስቲያን ሕንጻ፡ በቅድስት ድንግል ማርያም ስም፡ በአንጾኪያ የተሠራችበትን ዕለት ለማስታወስ፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያኛው ዕለት፡ ዓመታዊ የዕረፍት በዓላቸው የሚከበርላቸው፡ ግንቦት ፳ ቀን የሚውለው፡ ወደናግራን (የመን) ግዛቱ፡ በመርከብ ዘምቶ፡ በዚያ በሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ላይ የተነሣባቸውን እይሁዳዊ ጠላት፡ ድል ያደረገውና በ፪፻፳፫ ዓ.ም. ያረፈው ቅዱስ ሥጵ ካሌብ እና ሰኔ ፳ ቀን የሚውለው፡ ነቢዩ ኤልሳዕ ናቸው።

፳፩ኛ፡ “ቅድስት ማርያም”፡ ጥር ፳፩ ቀን፡ የአምላክ እናት፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ ከዚህ ዓለም ሕይወተ ሥጋ ያረፈችበት ዕለት መታሰቢያ በመኾኑ፡ በታላቅ ክብር፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያ አንደኛው ዕለት የሚውሉት፡ በቅድሚያ፡ የቅድስት ድንግል ማርያም የዕርገቷ፡ ከዚያም፡ ግማደ መስቀሉ፡ በግሼን ማርያም የሚገኘው፡ አምላካችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ለፍጥረተ ዓለሙ ቤዛ ኾኖ የተሠዋበት የመስቀሉ ነገር የሚነገርባት፡ እንዲሁም፡ በዓመቱ ውስጥ ያሉት የእመቤታችን በዓላት ተጠቃልለው ስለሚታሰቡባት፡ “ብዙኃን ማርያም” የተባሉት፡ መስከረም ፳፩ ቀን፡ “ኪዳነ መሴ፡ ጽላት ዘመሴ፡ ታቦተ ጽዮን፡ ታቦተ ሕጉ” የተባሉት የቅድስት ድንግል ማርያም፡ እንዲሁም፡ የማክዳ ንግሥትና የልጇ የቀዳማዊ ምኒልክ መታሰቢያ የሚዘከሩባት፡ ጎዳር ፳፩ ቀን፡ ደግሞም፡ የእጩ ሪንባቆም ዕረፍት የሚውልበት፡ ሚያዝያ ፳፩ ቀን የዓመት በዓሎቻቸው ኾነው ይከበሩላቸዋል።

ምዕራፍ ፮፤ በዓል።

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ።

የዓመቱ በዓላት።

እንዲሁም፡ በ፲፱፻፸ ዓ.ም. ግድም፡ ከፈላሾች ወገን የተነሣችው፡ “ጉዲት”፡ ወይም፡ “እሳቶ” የምትባለው የይሁዲቷ የዲት የጭካኔ አገዛዝ አብቅቶ፡ በ፲፱፻፲፪ ዓ.ም. የላስታው (ዘአገው) መርሓ ተክለ ሃይማኖት የተተካበት፡ የካቲት ፳፩ ቀን፡ በ፲፱፻፹፫ ዓ.ም. የደርግ ክህደተ እግዚአብሔር አገዛዝ የተገረሰበት፡ ግንቦት ፳፩ ቀን፡ በቅዱሱ ኪዳን ላይ፡ ክህደትን፡ አመንዝራንና ዓመፅን የፈጸመውን ትውልድ ሊቀጣ፡ በ፲፱፻፷፮ ዓ.ም. የተላከው፡ ግፊኛው ደርግ የተቋቋመበት፡ ሰኔ ፳፩ ቀን፡ በመጨረሻም፡ በ፲፭፻፹፰ ዓ.ም. ሃይማኖታዊው ተጋዳይ፡ እጼ ሠርፀ ድንግል ያረፈበት፡ ሓምሌ ፳፩ ቀን፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።

፳፪ኛ፡ “ቅዱስ ዑራኤል”፡ ሓምሌ ፳፪ ቀን፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ ሕፃን ልጇን ኢየሱስ ክርስቶስን አዝላና ታቅፋ፡ በሰደት፡ ወደምድረ ግብፅ ከመውረዳቸው በፊት፡ ወደትውልድ አገራቸው፡ ወደኢትዮጵያ ገብተው በቆዩባቸው ዓመታት፡ በጉዟቸው ኹሉ ያልተለያዩት፡ ሊቀ መላእክት ቅዱስ ዑራኤል የሚታሰብበት ዕለት ኾኖ፡ የዓመቱ በዓል ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያ ኹለተኛው ዕለት፡ ዕረፍታቸው፡ የወንጌላዊው ሉቃስ፡ ጥቅምት ፳፪ ቀን፡ የኢየሱስ ወልደ ነዌ፡ ሰኔ ፳፪ ቀን የሚውል ኾኖ፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።

፳፫ኛ፡ “ቅዱስ ጊዮርጊስ”፡ ሚያዝያ ፳፫ ቀን፡ ስለእውነተኛዬቱ የክርስትና ሃይማኖት፡ እስከመጨረሻው ጸንቶ የተጋደለውና መስክሮ በሰማዕትነት ያረፈው፡ የኢየሱስ ክርስቶስ አርበኛ፡ ቅዱስ ጊዮርጊስ፡ የሚታሰብበት ዕለት ኾኖ፡ የዓመቱ በዓል ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያ ሦስተኛው ዕለት፡ ከትውልዱ ሓረግ ለሚወለደው ዘሩ፡ ለኢየሱስ ክርስቶስ፡ የዘላለማዊት መንግሥቱን ዘውድ የሚያቀዳጀው መኾኑን፡ እግዚአብሔር፡ ቃሉን፡ በመሓላ ያጸናለት፡ ነቢዩ ንጉሥ፡ ቅዱስ ጳውሎስ ቃል ኪዳን፡ በታኅሣሥ ፳፫ ቀን፡ ኢትዮጵያ፡ በወራሪ ጠላቶቿ ላይ ያላት አስተማማኝ አሸናፊነት፡ በቅዱሱ ኪዳን ሃይማኖቷ መኾኑን ያረጋገጠው፡ በ፲፱፻፹፰ ዓ.ም. በኢጣልያ ጦር ላይ፡ በአድዋ ከተማ የተቀዳጀችው ድል፡ በየካቲት ፳፫ ቀን፡ የነቢዩ ዳንኤል ዕረፍት፡ በመጋቢት ፳፫ ቀን፡ “ኢትዮጵያ፡ የእግዚአብሔር መንግሥት ናት! ለማንም ባዕድ መንግሥት አትገዛም!” በሚለው የኢትዮጵያውያን ሃይማኖታዊ አቋም፡ በመጽናቱ፡ ምድሪቱና ሕዝቡም፡ በዚሁ እንዲጸኑ በማውገዝ፡ በ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. በፋሺስት ኢጣልያ ጦር፡ በአዲስ አበባ ከተማ ላይ፡ በአደባባይ የተሠዋው፡ የኢትዮጵያዊው ሰማዕት፡ የቅዱሱ አቡነ ጴጥሮስ ዕረፍት፡ ሓምሌ ፳፫ ቀን፡ መዓዛ ቅዳሴን፡ ሰዓታትንና ሌሎችን ጸሎታት፡ በዜማ ጭምር የደረሰው፡ የኢትዮጵያዊው አባ ጊዮርጊስ ዘጋሥጫ ዕረፍት፡ በነሐሴ ፳፫ ቀን፡ የሚውል ኾኖ፡ ዓመታዊ በዓላቸው ይከበራላቸዋል።

፳፬ኛ፡ “እጨጌ ተክለ ሃይማኖት”፡ ነሐሴ ፳፬ ቀን፡ በ፲፪ኛው የዓመት፡ ስለክርስትና ተዋሕዶ ሃይማኖቱ፡ እስከመጨረሻው ጸንቶ የተጋደለውና የኢትዮጵያን ሥርዓት መንግሥት ያስከበረ፡ የኢየሱስ ክርስቶስ ሓዋርያ፡ የእቲሳው እጨጌ ተክለ ሃይማኖትና ኢትዮጵያዊቷ ጻድቅት፡ ቅድስት ክርስቶስ ሠምራ የሚታሰቡበት ዕለት ኾኖ፡ የዓመቱ በዓላቸው ይከበራል።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያ አራተኛው ዕለት፡ የኢትዮጵያዊነት ግንድ፡ የኢትዮጵያውያንም “አባት” የኾነው መልክ ጼዴቅና ከፈጣሪው ጋር ያደረገው ቃል ኪዳን፡ መስከረም ፳፬ ቀን፡ የሃያ አራቱ ካህናት ሰማይ ዝክርና የንግሥት ዘውዲቱ ዕረፍት፡ መጋቢት ፳፬ ቀን፡ እንዲሁም፡ የነቢዩ ዕንባቆም ዕረፍት፡ ግንቦት ፳፬ ቀን፡ የኢትዮጵያዊው ሙሴ ዕረፍት፡ ሰኔ ፳፬ ቀን፡ እንዲሁም፡ በ፲፭፻፳፫ ዓ.ም. በግራኝ አሕመድ ወረራ፡ የደብረ ሊባኖስ ገዳም መቃጠልና መንኲሳቱ፡ እየራሳቸውን፡ በነበልባሉ ውስጥ እየወረወሩ የተሠዉበት ሓምሌ ፳፬ ቀን፡ የሚውል ኾኖ፡ ዓመታዊ በዓላቸው ይከበርላቸዋል።

፳፭ኛ፡ “ቅድስት ሰሎሜ”፡ ግንቦት ፳፭ ቀን፡- ሕፃኑን ኢየሱስ ክርስቶስንና ቅድስት እናቱን፡ ድንግል ማርያምን፡ በሰደታቸው ጊዜ ሳትለያቸው ያገለገለችው፡ ቅድስት ሰሎሜ፡ የዕረፍቷ ዓመታዊ በዓል ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያ አምስተኛው ዕለት፡ ነቢዩ ዮናስ፡ በመስከረም ፳፭ ቀን፡ ሰማዕቱ ቅዱስ መርቆሬዎስ፡ በኅዳር ፳፭ ቀን፡ የጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ዘመድ የኾነው፡ ሓዋርያው ይሁዳ፡ ሰኔ ፳፭ ቀን እና ኢትዮጵያዊው አባ ሕፃን ሞአ፡ ሓምሌ ፳፭ ቀን፡ የዕረፍታቸው ዓመት በዓል ይከበርላቸዋል።

፳፮ኛ፡ “ቅዱስ ዮሴፍ”፡ ሓምሌ ፳፮ ቀን፡- የአምላክን እናት ቅድስት ድንግል ማርያምንና ሕፃን ልጇን ኢየሱስ ክርስቶስን፡ በንጽሕና ለመጠበቅና ለማገልገል፡ በታማኝነቱ፡ በእግዚአብሔር ተመርጦ የተጠራው አረጋዊ ጻድቅ፡ ቅዱስ ዮሴፍ፡ የዕረፍቱ መታሰቢያ ኾኖ፡ የዓመቱ በዓል ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያ ስድስተኛው ዕለት፡ መስከረም ፳፮ ቀን፡ የጽጌ ወራት መግቢያ፡ ኅዳር ፳፮ ቀን፡ በ፳፻፲፭ ዓ.ም. በናግራን (የመን)፡ በአይሁዳውያን እጅ የተፈጽሞ ኢትዮጵያውያን ሰማዕታትና ቅዱስ አጼ ካሌብ፡ በአጥቂዎቹ ላይ ድልን ተቀዳጅቶ፡ የቀሩትን ኢትዮጵያውያን ነጻ ያወጣበት መታሰቢያ፡ እንዲሁም፡ የኢየሱስ ሞዕ ኢትዮጵያዊ ዘሓይቅና ግንቦት ፳፮ ቀን፡ ከ፲፪ቱ ሓዋርያት፡ ጆዱ የኾነው፡ የቅዱስ ቶማስ ዕረፍት፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።

፳፯ኛ፡ “መድኃኔ ዓለም”፡ መጋቢት ፳፯ ቀን፡- እግዚአብሔር ወልድ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ፍጡሩ ሰው፡ የሕይወተ ሥጋ ምድራዊ ኑሮውንና የሕይወተ ነፍሱን ዘለዓለማዊ ህልውና፡ በራሱ ፍላጎትና ምርጫ፡ በከፋት እገዛዝ፡ በኃጢአት ቀንበርና በሞት ፍጻሜ መጣሉን፡ በናግራንና በምሕረት ዓይኑ ተመልክቶ፡ ከቅድስት ድንግል ማርያም፡ በሰውነት ከተፀነሰ በኋላ፡ በብረት ተወልዶ፡ ተጠምቆም፡ ማንነቱን አስመሰከረ።

ምዕራፍ ፮፤ በዓል።

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ።

የዓመቱ በዓላት።

ከዚያም፡ ከዲያብሎስ ተፈትኖና ከሰዎች መከራን ተቀብሎ፡ ተሰቅሎና ደሙን አፍሰሰ፡ ሙቶና ተቀብሮ፡ በድል አድራጊነት፡ ከሙታን ተለይቶ በመነሣት፡ በክብር በምስጋናም፡ ወደሰማይ በማረገ፡ ሰውን ወደቀደመ ማዕርጉ መለሰው። ይህ ቀን፡ እግዚአብሔር ወልድ፡ እንዲህ አድርጎ፡ የመጨረሻ ማዳኑንና የቸርነት ድርጊቱን በማሰብ፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል። በሰሙኑ ሕማማት የሰቅለት ዓርብ ዕለት፡ የመስቀሉ መከራ፡ በታላቁ መንፈሳዊ ተመስጦና በጽኑ ሥጋዊ ትህርምት ስለሚታሰብ፡ መጋቢት ፳፯ ቀንም፡ የሚውለው፡ በዓቢይ ጾም ወራት በመኾኑ፡ ለአከባበሩ አመቺ ይኾን ዘንድ፡ ዓመታዊ በዓሉ፡ በጥቅምት ፳፯ ቀን እንዲከበር ተደርጓል።

በዚሁ በመጋቢት ፳፯ ቀን፡ የካቶሊክን የሃይማኖት ወረራ አክሸፎ፡ የግራኝ አሕመድንም የጦር ወረራ በሰማዕትነት ሞቱ ድል አድርጎ፡ በቅዱሱ ኪዳን ሃይማኖቱ ኃይል፡ ኢትዮጵያንና ኢትዮጵያዊነትን፡ ከመጥፋት ያዳነው፡ የእጼ ገላውዴዎስ ዕረፍት፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያ ሰባተኛው ዕለት፡ የዓመት በዓላቸው የሚከበርላቸው፡ ጎዳር ፳፯ ቀን፡ የአባ ሊቃኖስ ኢትዮጵያዊ፡ ዘደብረ ቊንጽልና ታኅሣሥ ፳፯ ቀን፡ የ“ብርሃን ሰገድ” እጼ ኢያሱ ዕረፍት ሲኾኑ፡ ጥር ፳፯ ቀን፡ አካሄዱን ከእግዚአብሔር ጋር በማድረጉ፡ ሞትን ሳያይ ወደሰማይ ያረገው፡ በቅዱስ ጌኖክ ዝክር፡ በቅዱሱ ኪዳን ሃይማኖቷ “ኢትዮጵያ” ተብላ፡ ኢትዮጵያዊ የኾነውን ሕዝቧን ይዛ የምትኖረውን የኢትዮጵያዊነት አገር ለማጥፋት፡ በ፲፭፻፲፱ ዓ.ም. በጦር ኃይል፡ ለቅጣት የተላከው፡ አሕመድ ግራኝ፡ በ፲፭፻፴፭ ዓ.ም. በድል የተደመሰሰበት፡ የካቲት ፳፯ ቀንና ኢትዮጵያ፡ በ፲፱፻፳፰ ዓ.ም. ለቅጣት የመጣባትን፡ የፋሺስት ኢጣልያ ወራሪ ጠላት፡ በ፲፱፻፴፫ ዓ.ም. መልሳ በማስወጣት፡ ነጻነቷ፡ ምንጊዜም፡ በአሸናፊነት ተጠብቆ የሚኖረው፡ በቅዱሱ ኪዳን ሃይማኖቷ ብቻ መኾኑን በማረጋገጥ፡ ድሷን የምታስታውሰበት፡ ሚያዝያ ፳፯ ቀን፡ እንዲሁም፡ እጼ ዓምደ ጽዮን፡ ጋብቻን በሚመለከት በሠራው ኃጢአት፡ ንስሐ እንዲገባ በመገሠፁ፡ በጽኑ መከራ የተሠቃየው፡ የታላቁ ሓዋርያ፡ የደብረ ሊባኖሱ እጩ ፊልጶስ ዕረፍት፡ ሐምሌ ፳፯ ቀን፡ በዓመት በዓልነት ይከበራሉ።

፳፰ኛ፡- “አማኑኤል”፡ ጥቅምት ፳፰ ቀን፡- የዓመቱ በዓል ይከበራል። የሚከበረውም፡ እግዚአብሔር ወልድ፡ “የአምላክ እናት” ከኾነችው፡ ከቅድስት ድንግል ማርያም፡ በመለኮታዊ አካሉና ባሕርዩ፡ ከነፍሷ ነፍሱን፡ ከሥጋዋም ሥጋን ነሥቶ፡ ከእርሷ የሰውነት አካልና ባሕርይ ጋር፡ እንዲሁ፡ በፍጹም ስለተዋሐደ፡ “እግዚአብሔር ከእኛ ጋር ነው!” ለማለት “አማኑኤል” የተባለበት የትርጓሜ ስም፡ የሚታሰብበት ዕለት በመኾኑ ነው።

እንደዚሁ ኹሉ፡ በመስቀል ላይ ሣለ፡ ነፍሱን ከሥጋው ከለየ በኋላ፡ በነፍሱ፡ ወደሲኦል ወርዶ፡ የነፃነትንና የንስሐን ምሥራች፡ በዚያ ለነበሩት ነፍሳት ባሰማበት ጊዜ፡ በሥጋው ደግሞ፡ ሙስና መቃብርን ያጠፋ ዘንድ፡ ወደመቃብር ወርዶ፡ በምድር ማሕፀን፡ ለሦስት መዓልትና ለሦስት ሌሊት፡ ያደረበት ወቅት ይዘክርበታል።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያውያንት፡ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

በዚህም፡ “እግዚአብሔር አምላክህ እንጓዘዘህ፡ የሰንበትን ቀን ትቀድሰው ዘንድ አስብ!” የሚለው፡ ከትእዛዛቱ አንዱ የኾነው ቃል፡ በመቃብር እንኳ ሳይቀር፡ እንዲሁም፡ “ከሃዲና ዓመፀኛ፡ አመንዝራም ትውልድ ምልክትን ይሻል፡ ከነቢዩ ከዮናስ በቀር ምልክት አይሰጠውም፡ ዮናስ፡ በዓሣ አንበረ ሆኖ፡ ሦስት መዓልትና ሦስት ሌሊት እንደነበረ፡ እንዲሁ፡ የሰው ልጅ፡ በምድር ልብ፡ ሦስት መዓልትና ሦስት ሌሊት ይኖራል፡” የተባለው የጌታ ቃል መፈጸሙ፡ በዚህ ዕለት እየተረጋገጠበት ይታወስበታል።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያ ስምንተኛው ዕለት፡ የዓመት በዓላቸው የሚከበርላቸው፡ መስከረም ፳፰ ቀን የሚውለው፡ አብርሃም፡ በሃይማኖቱ በተፈተነባቸው ምግባራት ኹሉ ስላለፈ፡ ከፈጣሪው የተሰጠው የግርዛት ቃል ኪዳን ዝክር፡ ኅዳር ፳፰ ቀን የሚውለው፡ ከዘጠኙ ቅዱሳን አንዱ የኾነው፡ የአባ ሊቃኖስና መጋቢት ፳፰ ቀን የሚውለው፡ ስለሃይማኖትና ስለፍትሐ ነገሥት ዝግጅት፡ የ፪፻፲፰ ሊቃውንት ጉባኤን በኒቅያ ያሰባሰበ የንጉሥ ቄስጠንጢኖስ ዕረፍት፡ እንዲሁም፡ ነሐሴ ፳፰ ቀን የሚውለው፡ የአብርሃም፡ የይስሓቅና የያዕቆብ ዝክር ናቸው።

ጳጳሩ፡ “በዓለ ወልድ”፡ መጋቢት ፳፱ ቀን፡ የጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ጥንተ ትንሣኤው የተፈጸመበት ስለኾነ፡ ዕለቱ፡ በዓመት በዓልነቱ ይዘከራል። ነገር ግን፡ ዕለቱ፡ ምንጊዜም፡ በዓቢይ ጾም ውስጥ ስለሚውልና በሚቀጥለው የሚያዝያ ወር ውስጥ ከሚዘከረው፡ የዓመቱ የትንሣኤ በዓል ጋር አብሮ ስለሚከበር፡ እንደሌሎቹ የዓመት በዓላት፡ የተለመደው ልዩ ሥርዓትና ድምቀት አይታይበትም።

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሃያ ዘጠነኛው ዕለት፡ የዕረፍታቸው ዓመት በዓል የሚከበርላቸው፡ ኅዳር ፳፱ ቀን የሚውለው፡ የቅዱስ ጴጥሮስ ደቀ መዝሙር፡ የቀሌምንጦስ፡ በ፪፻፱ ዓ.ም. “ተፋጻሚነት ሰማዕት” ተብሎ፡ በሰማዕትነት ያረፈው፡ የመጨረሻው ሰማዕት ጴጥሮስ፡ ሰኔ ፳፱ ቀን የሚውለው፡ በዘመኑ፡ ሰላምና ፍቅር፡ ጽድቅና ትሩፋት የሰፈኑበት ከመኾኑ የተነሣ፡ የራሱን ሀብት ሳይቀር እያወጣ፡ ለሕዝብ የሚያድልና በአንዲት ሚስት የተወሰነ ጻድቅ፡ እንዲያውም፡ “የሕዝብን ገንዘብ አልነካም!” በማለት፡ ለግሉ መተዳደሪያ፡ ሰሌን እየሠራና እየሰፋ፡ በዚያ ሽያጭ ይኖር የነበረው፡ በ፲፱፻፱ ዓ.ም. የነገሠው፡ ቀዳማዊ አጼ ቴዎድሮስ ናቸው።

እንዲሁም፡ አያሌ እስላሞችን እያስተማረ፡ በጥምቀት፡ ወደክርስትና ከመለስ በኋላ፡ ፊሱ፡ “ንዋዩ ክርስቶስ” ተብሎ ተጠምቆ፡ በነሐሴ ፳፱ ቀን፡ ፲፱፻፲፪ ዓ. ም. በበጌምድር ክፍለ ሀገር፡ በሊቦ አውራጃ፡ በነገላ ወረዳ ባስሠራው፡ የቅዱሳን ሓዋርያት (አቦ) ቤተ ክርስቲያን ያረፈው፡ “አለቃ ዘካርያስ” የተባለው ቅዱስ ሓዋርያ፡ መታሰቢያው፡ በዚሁ፡ በነሐሴ ፳፱ ቀን፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል። ይህ ኢትዮጵያዊ ሓዋርያ፡ በግራኝ አሕመድ ጊዜ፡ ተገድደው ከሰለሙ ኢትዮጵያውያን ወላጆቹ፡ በ፲፰፻፴፮ ዓ.ም. በላስታ ተወልዶ፡ በምሁርነቱ፡ “ሽህ ዘክርያ ጅብረል” በሚል ስም ይታወቅ ነበር።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡

ስለበዓላት ዝርዝር ሓተታና የበዓላቱ ስሞች ትርጓሜ፡፡
የዓመቱ በዓላት፡፡

አምላክ ኢትዮጵያ እግዚአብሔር፡ እውነተኛውን ሃይማኖት እንዲገልጽለት፡ ሱባዔ ገብቶ፡ ላቀረበው ጥያቄ፡ መልሱን፡ ከመንፈስ ቅዱስ፡ በራእይ ስላገኘ፡ ቊርዓቱን፡ በአረትና በነቢያት፡ በወንጌልም ቃል መሠረት እየተረጎመ፡ ለእስላም ወገኖቹ ሹሉ ማስተማር ጀመረ፡ ከዚህ የተነሣ፡ በአገር ውስጥ ባሉ፡ የእስልምና መሪዎች እየተከሰሰና እየረታ፡ ከክሱ ሹሉ ነጻ በመውጣቱ፡ በመጨረሻ፡ ከሳሾቹ፡ ለአጼ ምኒልክ “ይግባን!” ብለው፡ ከውጭ አገር ያስመጧቸውን ምሁራኖቻቸውን ሳይቀር፡ እዙፋን ችሎት እየያዙ ቀርበው፡ እነዚህንም ሹሉ፡ በተከታታይ፡ ሦስት ጊዜያት፡ በጉባኤ ስለረታቸው፡ ይህን ትምህርቱን፡ በመላ ኢትዮጵያ፡ በነጻነት እየተዘዋወረ ለማስተማር የሚያስችለውን የአዋጅ ጽሑፍ፡ ከመንግሥት አግኝቶ፡ ኢትዮጵያዊና ሓዋርያዊ ተልእኮውን ለመፈጸም በቅቷል፡፡

፴ኛ፡ “መልክ ጼዴቅ”፡ ወይም፡ “አመ ሠላሳ”፡ ነሐሴ ፴ ቀን፡ ሕይወት ያለው ፍጥረት ሹሉ፡ በሰው ዘር የክፋት ጠንቅ፡ በጥፋት ውኃ፡ ከተደመሰሰ በኋላ፡ ያው የሰው ዘር፡ በአንድ ቤተሰብ የሃይማኖት ጽናትና የጽድቅ ምግባር ተርፎ፡ አዲሱን መልካም ሕይወት ለመቀጠል ያስቻለውን፡ ቅዱሱን ኪዳን፡ ከኖን የተረከበውና አብርሃምን የባረከው፡ የኢትዮጵያዊነት አብነት፡ ድልድይና ባለአደራ ለመኾን የበቃው፡ ለኢየሱስ ክርስቶስም ምሳሌው፡ ጥላውና አርአያው ኾኖ የተገለጠው፡ “የኢትዮጵያውያን አባት፡ የልዑል እግዚአብሔር ካህንና የሳሌም ንጉሥ” የተባለው፡ መልክ ጼዴቅ የሚዘከርበት ኾኖ፡ በዓመት በዓልነት ይከበራል፡፡

በተለያዩት ወራት፡ ከወሩ፡ በሠላሳኛው ዕለት፡ የዕረፍታቸው ዓመት በዓል የሚከበርላቸው፡ ሚያዝያ ፴ ቀን የሚውለው፡ የወንጌላዊው ቅዱስ ማርቆስ፡ ገዳር ፴ ቀን የሚውለው፡ በዘመኑ፡ የቅዱስ ያሬድ፡ የሥነ ትምህርትና የዜማ ሙያው፡ የ፱ቱ ቅዱሳን ዜና የገነነበትና የደብረ ዳሞ ገዳም ቤተ ክርስቲያን የታነበበት፡ የአጼ ገብረ መስቀል ዕረፍት ሲኾኑ፡ ሰኔ ፴ ቀን የሚውለው፡ በ፲፭፻፳፭ ዓ.ም. በግራኝ አሕመድ ወራሪ ጦር የተካሄደው፡ የሳስታ ቅዱስ ሳልይበላል (ሳሊበላ) አብያተ ክርስቲያን መበዝበዝ ዝክርና ሓምሌ ፴ ቀን የሚውለው፡ “ማርያም ክብራ” የተባለችው፡ የአጼ ናዖድ ሚስትና የአጼ ልብነ ድንግል እናት፡ የእቴጌ ናዖድ ሞገሳ ዕረፍት፡ በዓመት በዓልነት ይታሰብበታል፡፡

በዚህ፡ የዕለታቱና የየሳምንቱ፡ የየወሩና የዓመቱ በዓላት፡ የተጨመቀ ዝርዝር ያበቃል፡፡

የጌታ የልደት በዓል፡ መስከረም ፩ ቀን ስለመኾኑ፡፡

ጥያቄ፡- ወደሌላ ርእስ ከመኼድህ በፊት፡ እዚህ ላይ እንድታስረዳን የምንፈልገው፡ አንድ ዓቢይ ጉዳይ አለ፡ ይኸውም፡ “የኢየሱስ ክርስቶስ የልደት በዓል፡ በታኅሣሥ ፳፱ ቀን ይውላል!” ተብሎ፡ እስከዛሬ፡ በዚህ መልክ ሲከበር ቆይቷል፤ አሁን፡ ይኸው፡ የአምላካችን የልደት ቀን፡ “መስከረም ፩ ቀን ሲኾን ይገባል!” ስለሚያሰኘው ምክንያት፡ ጠለቅና ሰፋ አድርገህ ብትገልጽልን?

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

መልስ፡- ኢትዮጵያውያን፡ “ዓመተ ምሕረት ገባ! ተጀመረ!” ብለው፡ በታላቅ ደስታና ምስጋና፡ የሚያከብሩት ዋናው የዐውደ ዓመት በዓላቸው፡ እስከዛሬ፡ እስከ፲፱፻፺፰ ዓመተ ምሕረት ድረስ፡ ይኸው፡ መስከረም ፩ ቀን መኾኑ፡ ዘመኑንም፡ ዓመተ ፍዳ ተወግዶ፡ ዓመተ ምሕረት መተካቱን ለማጠየቅ፡ “ዓመተ ምሕረት” አሰኝቶ፡ ዓመቱን፡ ፩ ብሎ እንዲጀመር ያደረገው፡ ይኸው የኢየሱስ ክርስቶስ ልደት መኾኑ፡ ሊታበል የማይቻልና ሕያው ኾኖ፡ በኢትዮጵያውያን ዘንድ፡ እስከዛሬ ድረስ፡ በገሃድ ሲፈጸም የኖረ፡ ዛሬም እየተፈጸመ ያለ፡ ቋሚ እውነታ ነው።

የቤተ ክህነት ሊቆቻችንም፡ በረቡዕ ውዳሴ ማርያም ትርጓሜ ማብቂያ ላይ፡ “አድጋኝ ነናባተኝ በምጽአቱ ቅዱስ” ማለትም፡ እግዚአብሔር፡ “በልዩ አመጣጡ መጥቶ አዳኝን” ለሚለው ቃል፡ “የቀደመው የረድጄት፡ ማለትም፡ በመንፈስ፡ ነው፤ የዛሬው የኩነት፡ ማለትም፡ ራሱ፡ ሰው ኾኖ ነውና!” የሚል አጭር ሓተታን ከሰጡ በኋላ፡ በቀጠለው አንድምታቸው፡ “በጽኑ ቀጠሮው መጥቶ አዳኝን፤ በጽኑ ቀጠሮው አለ!” አምስት ሺ ከአምስት መቶ ዘመን ሲፈጸም፡” ቀጠሮውን፡ ማለትም፡ በድንግል ማርያም ማሕፀን ተፀንሶ፡ ከእርሷ የተወለደባትን ጊዜ፡ “ለአንዲት ሰዓት እንኳ አላሳለፈምና!” ብለው የምሥጢር ፍቻቸውን ያቆማሉ።

በዚህ ቃልና እስካሁን ጸንቶ በቀጠለው፡ በኢትዮጵያውያን የዘመን አቆጣጠር ሥርዓት፡ እንዲሁም፡ “ጽኑ ቀጠሮውን፡ ለአንዲት ሰዓት እንኳ አላሳለፈም” በሚለው፡ በውዳሴ ማርያም ትርጓሜ መሠረት፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ከድንግል ማርያም የተወለደባት ጊዜ፡ በጸጉሜ ፭ ቀን፡ ፭ሺ፭፻ ዓመተ ዓለም፡ ከሌሊቱ ልክ ፮ ሰዓት ሞልቶ፡ አንዲት ካልዕት ለማትሞላ አፍታ፡ ጥቂት እልፍ ብላ በነበረችው ቅጽበት ውስጥ መኾኑ ነው። መስከረም ፩ ቀን፡ ፩ ዓመተ ምሕረት ተብሎ፡ የዓመተ ምሕረት ዘመን አቆጣጠር የጀመረውም፡ ከዚያች፡ የዓመተ ክብር፡ ወይም የዓመተ ፍዳ ማብቂያ ከኾነችው፡ ከጸጉሜዋ ፭ ቀን፡ ፭ሺ፭፻ ዓመተ ዓለም፡ ከሌሊቱ ፮ ሰዓት በኋላ ከነበረችው ቅጽበት ጀምሮ ኾኗል!

ጥያቄ፡- “ለአንዲት ሰዓት እንኳ አላሳለፋትም” የተባለችው ጊዜ፡ የትኛዋ ናት? መልአኩ ቅዱስ ገብርኤል፡ “ትጽንሻለሽ” ብሎ ድንግል ማርያምን አብሥሩዋት፡ እርሷም፡ “እንደቃልህ ይኹንልኝ” ብላ ብሥራቱን እንደተቀበለች፡ ወዲያው፡ በዚያች አፍታ፡ ጽንሰቱ የተፈጸመባት ናት? ወይስ የተወለደባት?

መልስ፡- “ለአንዲት ሰዓት እንኳ አላሳለፋትም” የተባለችው ጊዜ፡ ከጽንሰቱ ይልቅ፡ ልደቱን ይመለከታል ማለቱ ትክክል ይኾናል፤ ምክንያቱም፡ ብሥራቱ፡ የእመቤታችንን፡ ለአምላክ እናትነት መመረጥ ለማስታወቅ፡ በመልአኩና በእርሷ መካከል፡ በምሥጢር የተካኼደ ንግግር ሲኾን፡ ልደቱ ግን፡ የሰማይ መላእክትና የምድር ሠራዊት በይፋ የተነጋገሩበትና “ለዓለሙ ኹሉ የሚኾን ታላቅ የደስታ ምሥራችን” የተሳተፉበት በዓል ስለኾነ ነው።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡
የጌታ የልደት በዓል፡ መስከረም ፩ ቀን ስለመኾኑ፡፡

ይህም፡ “በዚያም ምድር፡ መንጋቸውን በሌሊት ሲጠብቁ፡ በሜዳ ያደሩ እረኞች ነበሩ፡፡ እነሆም የእግዚአብሔር መልአክ፡ ወደእነርሱ ቀረበ! የእግዚአብሔር ክብርም በዙሪያቸው አበራ! ታላቅ ፍርሃትም ፈሩ! መልአኩም እንዲህ አላቸው፡- ‘እነሆ፡ ለእናንተና ለዓለሙ ሹሉ የሚሆኑ፡ ታላቅ የደስታ ምሥራች እነግራችኋለሁና አትፍሩ! ዛሬ በዳዊት ከተማ፡ መድኃኒት፡ እርሱም ቡሩክ ክርስቶስ፡ ጌታ የሆነ፡ ተወልዶላችኋልና!’ በሚለው የመልአኩ ቃል ተረጋግጦ ይታወቃል፡፡

ጥያቄ፡- ለዓመተ ምሕረት የጊዜ አፋጣጦሮችን፡ መሠረቱና መጀመሪያው፡ ለዓመተ ፍዳም፡ ድምድማቱና መጨረሻው፡ “ቃል፡ ሥጋ ኾነ!” ማለትም፡ “እምላክ ሰው ኾነ!” የተባለበት፡ የኢየሱስ ክርስቶስ የልደት ቀን ከሆነ፡ የተወለደበት ቀን ደግሞ፡ በጳጉሜ ፭ ቀን፡ ፭ሺ፭፻ ዓመተ ዓለም፡ ከሌሊቱ ልክ ፮ ሰዓት ላይ ከሆነ፡ አለዚያ፡ መቼም ሳይወለድ፡ “ዓመተ ምሕረት ገባ! ወይም ተጀመረ!” ማለት ስለማይቻል፡ በአጠቃላይ፡ እውነታው፡ ይህ ሲኾን ሣለ፡ “ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ተወልዶበታል! እርሱም፡ በየዓመቱ ታኅሣሥ ፳፱፡ በየአራት ዓመቱ ደግሞ፡ በታኅሣሥ ፳፰ ቀን ይውላል!” ተብለን እንድናከብረው የተደረገው፡ ይህ፡ የገና ወይም የልደት በዓል፡ ታዲያ ከየት መጣ? “በጽኑ ቀጠሮው፡ አንዲት ሰዓት እንኳ ሳያሳልፍ፡ ልክ፡ የ፭ሺ፭፻ው ዓመተ ፍዳ ሲያበቃ ተወለደ!” ብለን እያወጁን፡ እንዴት፡ ከመስከረም ፩ ቀን በኋላ፡ አራት ወሮችን ቆይተንና አሳልፈን፡ “በታኅሣሥ ፳፰ ወይም ፳፱ ቀን ተወለደ!” ብለን፡ እንደገና በዓሉን እናከብራለን?

መልስ፡- ይህን ግዙፍ ስሕተት ያደረሰው ማን መኾኑን ለማወቅ፡ እምብዛም አያዳግትም፡፡ ግብፃውያን፡ በዚህ ረገድ ብቻ ሳይኾን፡ የልደቱን ቀን፡ በየአራት ዓመቱ፡ በዘመነ ዮሐንስ፡ ከታኅሣሥ ፳፱፡ ወደኋላ፡ ወደታኅሣሥ ፳፰ ቀን “ይመለስ” ብለው በፈጠሩብን ውዝግብ የተነሣ፡ ችግሩ እየጨመረ እንዲኼድ ተደርጓል፤ ይህን ድርጊት “ትክክል ነው” ብለው አምነው የተቀበሉ ወገኖች ካሉ፡ “ታዲያ ለምንድነው፡ በዚያው ዓመት ውስጥ ተቀምጠው የተወሰኑትን፡ ቢያንስ ቢያንስ፡ የጌታንና የእመቤታችንን በዓላት፡ በየአራት ዓመቱ፡ ወደኋላ፡ በአንድ ቀን እንዲቀነሱ ያላደረጉት?” ለሚለው ጥያቄ መልስ መስጠት ይኖርባቸዋል፡፡ ከሹሉም ይልቅ፡ “የጌታ የልደት በዓል ቀን፡ እንዲህ፡ በአንድ ቀን ተቀንሶ፡ ከታኅሣሥ ፳፱፡ ወደኋላ፡ ወደታኅሣሥ ፳፰ ቀን ከተመለሰ እኩ፡ ሌሎቹ ሹሉ፡ የዓመቱ በዓላትና አጽዋማት፡ እንዲሁ፡ በአንድ ቀን፡ በገድ፡ ወደኋላ መሸጋሸግ አለባቸው፡፡

ስለዚህ፡ ከዚህ ሹሉ የማያስፈልግ ውዝግብና ችግር መዳን የሚቻለው፡ “ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተወለደው፡ አንድ ጊዜ ብቻ ስለኾነ፡ ተወልዶም፡ ተልእኮውን፡ ለአንዴና ለመቼውም ጊዜ ስለፈጸመ፡ በየዓመቱ የሚከበረው፡ የልደት በዓሉም፡ በመታሰቢያነትና ለመታሰቢያነት ብቻ በመኾኑ፡ በየአራት ዓመቱ፡ አንድ ቀን እየተቀነሰ እንዲከበር ማድረጉን ትተን፡ በዚያው በታኅሣሥ ፳፱ ቀን እንጽና” ማለት ይችሉ ነበር፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያውያን፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ነገር ግን፡ ይህ ሳይኾን፡ እስካሁን ተኑርዋል። ስለዚህ፡ ለዚህ ቀላል ችግር፡ ይህ ውሳኔ፡ ጊዜያዊ መፍትሔ ሲኾን፡ ለዘላቂታው የሚኾነው መፍትሔ ግን፡ የጌታ የልደቱ በዓል፡ ወደጥንታዊው እውነተኛ ዕለት ተመልሶ፡ በመስከረም ፩ ቀን እንዲውል ማድረግ ብቻ ነው።

ታዲያ፡ የቤተ ክህነት ሊቆቻችን፡ “የልደት በዓል፡ በየአራት ዓመቱ፡ በታኅሣሥ ፳፰ ቀን ሊውል ይገባዋል” በሚለው፡ አመዛጋቢ ውሳኔ ምክንያት፡ የተፈጠረውን፡ ይህን ትንሹንና ቀላሉን ጉዳይ፡ ቀደም ብሎ በተገለጸው መልክ፡ ለባዕዳኑ ግብዓውያን አለቆቻቸው፡ በትክክል አስረድተው መቋቋም ሲችሉ፡ ይህን ማድረግ ያቃታቸው ከኾነ፡ ይህን ትልቁን፡ የዘመን መለወጫ የኾነው የልደቱ ቀን፡ እንደጥንቱ፡ “እንደኢትዮጵያኑ ሥርዓት፡ በመስከረም ፩ ቀን መጽናት አለበት” ብለው፡ እንዴት ሊያስረዱና ሊያስተካክሉ ይችላሉ? ሳይችሉ ቀርተዋል።

እንግዲህ፡ እግዚአብሔር የሠራውንና ኢትዮጵያውያን፡ በቃል ኪዳን ታማኝነታቸው ጠብቀው ያኖሩትን ሥርዓት ለማናጋት መሞከር፡ ውጤቱ ይህን የመሰለውን ዝብርቅርቅ ሽኔታን ማስከተል ነው፤ ስለዚህ ነው፡ ይህ ችግር የተፈጠረው። ይህንም ችግር የፈጠሩት፡ የወዳጅ ጠላቶቻችን፡ ግብዓውያን መኾናቸው፡ ስለባሕረ ሐሳቡ፡ በዋቢነት የሚጠቀሰው ድሜፕሮስ፡ ራሱ ያስረዳል። ይኼን እንጂ፡ እርሱም ቢኾን፡ በተለይ፡ የጌታን የልደት ቀን በሚመለከት፡ በተፈጸመው ስሕተት፡ ራሱን፡ ከተጠያቂነት፡ ነጻ ማድረጉን፡ ጥቂት ቆይተን እንገነዘባለን።

ዐውደ ዓመት በኾነው፡ በመስከረም ፩ ቀን፡ የእግዚአብሔር ሥነ ፍጥረት፡ ተዘርዘርና ተጠቃልሎ የሚነገርበት፡ ከራብዓትና ከኬክሮስ ተነሥቶ፡ እስከዓመትና ዘመናት የሚደርሰው የጊዜ አቆጣጠር፡ በሒሳብ ተሰልቶ የሚወጣበት፡ ባሕረ ሐሳብ የሚባለው ሥነ እውቀት በይፋ ይቀርባል። በዚህ ዕለት፡ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ በሚደረግ፡ የካህናትና የምእመናን ጉባዔ ላይ፡ በየዓመቱ፡ ምድር ከምታበቅለው፡ የአትክልት፡ የአዝርእትና የዕፀዋት ዓይነት መካከል፡ ከፈጣሪ ለተገኘው በረከትና ለእርሱ ለሚቀርበው ምስጋና፡ ምልክት ይኾን ዘንድ፡ ስንዴና የወይን ፍሬ (ዘቢብ)፡ ጧፍና ዕጣን፡ በመሶበ ወርቅ ኾኖ፡ የእንቁጣጣሽ አበባ ጉንጉን ጭምር፡ ተዘጋጅቶ በሚታይበት፡ የቤተ ክህነት ሊቃውንት፡ የዚያን አዲስ ዓመት፡ የበዓላትና የአጽዋማት ውሳኔ፡ በዚሁ ባሕረ ሐሳብ አማካይነት፡ በአዋጅ ያሰሙበታል።

ለዚህ ባሕረ ሐሳብ ቅመራ፡ መሠረትና መነሻ ኾኖ፡ የዘመኑ፡ የበዓትና የዕለት፡ የመዓልትና የሌሊት፡ የወርና የዓመት አቆጣጠር፡ እንዲሁም፡ የአጽዋማትና የበዓላት ቀኖች አመዳደብ የሚወሰንበት፡ የመጀመሪያው መግቢያ፡ “መስከረም ፩ ቀን” ነው።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡

የጌታ የልደት በዓል፡ መስከረም ፩ ቀን ስለመኾኑ፡፡

የየአንዳንዱ ቀን፡ የመዓልትና የሌሊት ልክ ታውቆ የሚወጣበት መቀመሪያ፡ “አበቅቴ” የሚባለው መሥፈሪያ፡ አጽዋማትና በዓላት የሚውሉበትንም ዕለት የሚወስነው፡ “መጥቅሶ” የሚባለው መቀመሪያ፡ ኹለቱም መሥፈሪያዎች፡ በየመልካቸው ተሰልተው የሚወጡት፡ ይህንኑ፡ “መስከረም ፩ ቀን” መደብ አድርገው ነው፡፡ ከዚህ በኋላ ነው፡ የቀኑና የሌሊቱ ቁጥር፡ እንዲሁም፡ የዓመቱ የጾም መግቢያዎችና ማብቂያዎች ዕለታት የሚታወጁት፡፡

በዚህ አዋጅ ላይ፡ ከሰባቱ አጽዋማት መካከል፡ የገና ጾም የሚባለው፡ ጾመ ነቢያትና ከእርሱ ጋር የተያያዘው፡ “ጾመ ገሃድ” የሚባለው፡ የጥምቀት ዋዜማ ጾም፡ እንዲሁም፡ ጾመ ፍልሰታ፡ ደግሞ፡ ከዓበይት በዓላት መካከል፡ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ፡ የጽንሰቱና የልደቱ፡ የጥምቀቱም ዕለታት ብቻ ተለይተው ይቀራሉ፡፡

የጌታ ልደት፡ ከአጽዋማቱና በዓላቱ፡ ከቀመሩ አዋጅ ተለይቶ ስለመኖሩ፡፡

ጥያቄ፡- እነዚህ የጠቀስሃቸው አጽዋማትና በዓላት ብቻ፡ ከሌሎች ተለይተው የሚቀሩት፡ ከቶ ለምንድር ነው? ምክንያቱን ገልጸህ ብታስረዳን!

መልስ፡- በባሕረ ሐሳቡ ተቀምረው ወጥተው የሚታወጁት አጽዋማት፡ ጾመ ኢትዮጵያ (ጾመ ነነዌ)፡ ዓቢይ ጾም፡ ጾመ ሐዋርያት (የሰኔ ጾም)፡ ጾመ ድኅነት (ረቡዕና ዓርብ) ሲኾኑ፡ የጌታችን በዓላት ደግሞ፡ ደብረ ዘይት፡ ሆሣዕና፡ ስቅለት፡ ትንሣኤ፡ ዕርገትና በዓለ መንፈስ ቅዱስ ናቸው፡፡ ጻሩ ግን፡ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ፡ የትስብእቱ (የጽንሰቱ) እና የልደቱ፡ የጥምቀቱም በዓላት ቀኖች፡ ከእነርሱም ጋር የተያያዘው፡ የነቢያት ጾምና ጾመ ገሃድ፡ በዚህ በባሕረ ሐሳቡ ቅመራ ውስጥ ሊገቡ ያልቻሉት፡ ለምንድር ነው? ለሚለው ጥያቄ፡ መልሱ፡ አጭር ነው፡ ይኸውም፡ በቅድሚያ፡ “የጌታ፡ የልደቱ ቀን፡ ከመስከረም ፩ ቀን ተነሥቶ፡ ወደሌላ ዕለት ሊዛወር የማይቻል በመኾኑ ነው፡ ቀጥሎም፡ እነዚህ፡ ጥቂት አጽዋማትና በዓላት፡ ከዚህ የተነሣ፡ በባሕረ ሐሳቡ ውስጥ እንደተያዙት፡ እንደሌሎቹ አጽዋማትና በዓላት፡ መግቢያቸውና ማብቂያቸው፡ በዓላቱም፡ የሚውሉባቸው ቀናት፡ ወደላይ የማይወጡና ወደታች የማይወርዱ፡ ማለትም፡ ለምንጊዜውም፡ ሳይነዋወጡ፡ በቋሚነት ተወስነው የተመደቡ በመኾናቸው ነው!” የሚል ይኾናል፡፡

ወይስ፡ ይህን የመሰለው ቀውስ የተፈጠረው፡ ይኸው፡ የጌታ፡ የልደቱ ቀን፡ ከእውነተኛው፡ ከመስከረም ፩ ቀን ተነሥቶ፡ አላገባብ፡ ወደታኅሣሥ ፳፱ ቀን በመቀየሩ ይኾን? ለዚህ ጥያቄ፡ መልስ ለመስጠት፡ በኢትዮጵያውያን ባሕረ ሐሳብ ውስጥ፡ ስማቸው የሚጠቀሰውን፡ ግብዓውያኑን ድሜጥሮስንና አቡሻኸርን፡ እንደተለመደው፡ እንደዋቢ አድርጌ ላቀርባቸው ያዳግተኛል፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ምክንያቱም፡ የጌታን፡ የጽንሰቱንና የልደቱን የበዓላት ቀኖች፡ ከእነርሱ ጋር የተያያዙትንም የአጽዋማት ቀኖች፡ ማለትም፡ ጸመ ነቢያትንና ጸመ ገሃድን፡ እንዲሁም፡ ጸመ ፍልሰታን ጨምረው፡ ከቅመራቸው ውጪ ስላደረጓቸው ነው። እነርሱም ቢኾኑ፡ “እየራሳቸውን፡ ከስሕተቱ ነጻ ያደረጉ ይመስላል!” ብዬ፡ ከዚህ በማስቀደም የጠቆምሁት፡ ከዚህ የተነሣ መኾኑን፡ እንደገና ላስገንዝባችሁ እወድዳለሁ።

ታዲያ፡ ይኼ ኹሉ ምንን ያስረዳል? ወደምንስ ያመለክታል? ለራሱ፡ ለኢትዮጵያውያኑ ባሕረ ሐሳብና ለአቆጣጠሩ፡ እንደመስከረሙ ወር፡ መሠረቱ እና መነሻው እርሱ፡ የጌታ፡ የልደቱ ቀን በመኾኑ አይደለምን? መሠረት ከተነዋወጸ ደግሞ፡ በእርሱ ላይ የቆመው ኹሉ ይፈርሳል።

ስለዚህ፡ መሠረቱ፡ የግብፅ ቤተ ክርስቲያንን ጨምሮ፡ በባዕዳኑ ዘንድ ሲፋለስ፡ በኢትዮጵያውያን ዘንድ፡ እስከዛሬ አልተነዋወጸም ማለት ነው። አዎን! እርሱ፡ ራሱ፡ መሠረቱ፡ ባለቤቱ፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ዓለሙን በፈጠረባትና በተወለደባት ቀን፡ ራሱ ተመልሶ መጥቶ፡ ዓለሙን እስከሚያሳልፍባት ዕለት ድረስ፡ መስከረም ፩ ቀንን፡ የጌታን የልደት በዓል የሚያደርገው፡ ይህ፡ የጊዜ አቆጣጠር ሥርዓት፡ በኢትዮጵያውያን ዘንድ ተጠብቆ፡ ወደፊትም፡ ሳይነዋወጽ ጸንቶ ይቆያል።

የጌታ የልደቱ ቀን፡ በመስከረም ፩ ቀን መኾኑን ከሚያረጋግጡት ድርጊቶች መካከል፡ እናቱ፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ እርሱን፡ ሕፃን ልጇን፡ ኢየሱስ ክርስቶስን፡ ከሄሮድስ ሠይፍ ለማዳን፡ በሊቀ መላእክቱ፡ በቅዱስ ገብርኤል ቃል፡ መሠረት፡ አቅፋና አዝላ፡ ከየሴፍና ከሰሎሜ ጋር፡ ወደምድረ ግብፅ የተሰደደችበት ጊዜ፡ እንደአራቱ ሥርዓት፡ በተወለደ በአርባኛው ቀን፡ አስፈላጊውን ተራርባን ይዛ፡ በእግዚአብሔር ፊት ልታቀርበው፡ ወደቤተ መቅደስ እንዲገባ ካደረገችበት፡ ከጥቅምት ፲ ቀን በኋላ፡ እስከኅዳር ፮ ቀን፡ ባለው ወራት ውስጥ መኾኑ፡ ሌላው ተጨባጭ እውነታ ኾኖ ይገኛል። በዚህ መሠረት ነው፡ እመቤታችን፡ ሕፃን ልጇንና ተከታዮቿን ይዛ፡ ከኢየሩሳሌም ተነሥታ፡ የኢትዮጵያውያን ርስት እኾነችው፡ ቍስቋም ገዳም፡ በኅዳር ፮ ቀን፡ በደገና የደረሰችው። ይኸው፡ ዛሬ፡ እኛ ኢትዮጵያውያንም፡ በወርታ ጽጌ የሚውለውን፡ የስደትን ጸም ፈጽመን፡ የቍስቋምን በዓል፡ በዚሁ፡ በኅዳር ፮ ቀን የምናከብረው።

እንግዲህ፡ እውነታው፡ እንዲህ መኾኑ ከተረጋገጠ፡ የትስብእቱ (የጽንሰቱና የብሥራቱ) ወርና ዕለት፡ ልደቱ ከዋለበት ከመስከረም ፩ ቀን፡ ወደኋላ፡ ፱ ወር ከ፩ ቀን ሲቆጠር፡ ጽንሰቱ፡ ታኅሣሥ ፩ ቀን መኾኑ ይረጋግጣል፤ ከዚህ የተነሣ፡ የብሥራቱ፡ የጸመ ነቢያትና የጥምቀቱ ወራትና ዕለታት፡ አኹን የሚውሉበትን ትክክለኛ ጊዜያት እንደያዙ ይቀጥላሉ።

በሌሎቹ ሥራዎቻቸው የምናደንቃቸው፡ የእኛ ሊቃውንት ግን፡ የዛሬዎቹ ጭምር፡ ይህንኑ ስሕተት ተቀብለው፡ እንዲህ ሥር ሰድጶ ይኖር ዘንድ፡ ዝም ብለው መመልከታቸው፡ ያስገርማል፤ ከተጠያቂነት ሊያመልጡ የሚችሉም አይመስለኝም።

ምዕራፍ ፮፤ በዓል።

የጌታ ልደት፡ ከነአጽዋማቱና በዓላቱ፡ ከቀመሩ አዋጅ ተለይቶ ስለመኖሩ።

ኢትዮጵያውያን፡ ከፈጣሪያቸው የተቀበሉት፡ በቃል ኪዳን የጸናውንና በቅዱሳት መጻሕፍት የተረጋገጠውን ሃይማኖታቸውን ብቻ ሳይኾን፡ ሥርዓታቸውን ጭምር ስለኾነ፡ እኒህን፡ ሕያዋን ቅርሶቻቸውን፡ በሰውኛ እውቀትና ብልሃት ሊያሻሽሉ፡ ወይም ሊለውጡ ቀርቶ፡ ከቶ ሊያስቡትም አይሞክሩትም። እንደህልውናቸው ኹሉ፡ በዘመን አቆጣጠር ስልታቸውም፡ በሌሎቹና በጥንቶቹ ግብፃውያን ላይ ሳይቀር፡ ቅድሚያ ያላቸው መኾኑ፡ ጠብቀው በኖሩት፡ የትውፊትና የቅርስ ይዞታቸው ይታወቃል። ለዚህም፡ ግዙፉ ማስረጃ፡ የጥንቶቹ ግብፃውያን፡ የዘመን አቆጣጠራቸውን ባህል፡ የመሠረቱት፡ በታላቁ የዓባይ ወንዝ ውሃ ምልዓትና ጉድለት ላይ መኾኑ ነው።

የዓባይ ወንዝ ምንጭ ባለይዞታዎች፡ ጠባቂዎችና ባለአደራዎች የኾኑት ኢትዮጵያውያን፡ በአጻምና ሔዋን ከሚጀምረውና በኖላ ሃይማኖታዊ ምግባር፡ ከድምሳሴ ተርፎ ከቀጠለው ህልውናቸው አንሥቶ፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ከድንግል ማርያም በመወለዱ፡ ሼሺጅሾኛው ዓመተ ክፍለ ዓመት እስከተፈጸመበት፡ አዲሱም ዓመተ ምሕረት እስከተተካበት ቅጽበት ድረስ፡ ከዚያም ወዲህ፡ ሰዓታቸውን፡ ቀናቸውን፡ ሳምንታቸውን፡ ወራቸውንና ዓመታቸውን ለመቁጠር፡ አንድ ብለው የሚነሡበት ምልክት፡ የዓባይ ውኃ፡ በክረምቱ ዝናብ ምክንያት፡ ከመጨረሻው ምልዓቱ ደርሶ፡ የመቀነስ ርደቱን ማሳየት የሚጀምርበትን ዕለት ነበር። ያንንም ዕለት፡ “መስከረም ፩ ቀን” ብለው ሠይመው፡ ዓመቱና ወሩ፡ ዕለቱና ሰዓቱ የሚብቱበት (የሚጀምሩበት) እንዲኾን ወስነውታል።

በግብፃውያን ምድረ በዳ እየፈሰሰ፡ በሲሳይ ሰጪነቱ፡ ሕዝቡን የሚመግበው፡ ይኸው፡ በኢትዮጵያ ድልብ አፈርና የዝናብ ውኃ የሞላው፡ የዓባይ ወንዝ፡ ከመልካው አፍ አልፎ መፍሰሱን፡ መቀነስ የሚጀምርበት ጊዜ፡ ይኸው ቀን በመኾኑ፡ እነርሱም፡ ከኢትዮጵያውያን ባገኙት እውቀት፡ የአዲስ ዓመታቸው መማቢያ፡ በዚህ ዕለት እንዲኾን አድርገዋል።

እዚህ ላይ፡ ኢትዮጵያ፡ እንደዛሬው ሳይኾን፡ በዚያን በጥንቱ ጊዜ፡ ስፋትዋ፡ እስከአስዋን ደርሶ፡ የዛሬዬቱን ግብፅ የምትዋሰን፡ ድንበረተኛ ብቻ ሳትኾን፡ ራስዋን፡ ግብፅንም ጭምር ጠቅልላ ታስተዳድር እንደነበረ፡ ማስታወስ ያሻል፤ የኢትዮጵያ አካል የነበረችው ኑብያ፡ ጥንታዊ ስሟን ለውጣ፡ በቅርቡ የተፈጠረችውን ሱዳንን ትቶ ማለት ነው። ስለዚህ፡ ከዚያ ወዲህ የደረሰውን፡ በዛሬዎቹ የሃይማኖት ወገኖች በተባሉት ግብፃውያንም የተፈጸመውን እንተወውና፡ በዚህ፡ በዘመን አቆጣጠር ሥርዓት ረገድ፡ ኢትዮጵያውያን፡ በግብፃውያን ላይ ቅድሚያ እንደነበራቸው፡ ቀደም ብሎ የተገለጸው ቃል ያመለክታል።

ይህ፡ የኢትዮጵያውያን አቋም፡ እስከዛሬ ጸንቶ የኖረውና ዛሬም የማይናወጸው፡ ምክንያቱ፡ ይኸው፡ የሰዓትና የቀን፡ የሳምንትና የወር፡ የዓመትና የዘመን አቆጣጠራቸው፡ በቅዱሳት መጻሕፍት ተመዝግቦ የሚገኘውን፡ የእግዚአብሔርን የተፈጥሮ ሥርዓት ሳይለቅ በመቀጠሉ ነው።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

እንዲህ ከኾነ፡ ታዲያ፡ የኢየሱስ ክርስቶስ ልደት፡ ከዚህ አቋሙ እንዲነዋወጽ ለምን ተደረገ? ለሚለው ጥያቄ፡ መልሱ፡ ያው የታወቀውና የተለመደው፡ “ኢትዮጵያን፡ ከእነርሱ ይልቅ፡ ቀደምት የሚያደርጓትን የማስረጃ ምልክቶች ሹሉ፡ ደብዛቸውን ሳይቀር፡ ጨርሶ ለማጥፋት ነው!” በሚል፡ አጭር ቃል ይጠቃለላል።

ይህን እውነት ለማረጋገጥ፡ አንድ፡ ሊያስተላለፍን የማይቻለውን፡ ዛሬም ቆሞ የሚጮኸውን ምስክር ማቅረብ ይቻላል። ያም፡ በኢየሩሳሌም፡ ሀሰመ ርስት የኾነውን፡ የኢትዮጵያውያን ይዞታ፡ በኃይልና በሐሰት ነጥቀው ወስደው፡ ለሚሞግቱን፡ የሃይማኖት ወገኖች ለተባሉት አብያተ ክርስቲያን፡ ቀንደኛ መሪ የኾኑት እነማን ናቸው? እኒሁ፡ የግብፅ ቤተ ክርስቲያን ካህናት፡ ጳጳሳትና መሪዎቻቸው አይደሉምን?

ስለዚህ፡ የግብፅ ቤተ ክርስቲያን መሪዎችና ተጠሪዎች፡ ኢትዮጵያ፡ በኢየሩሳሌም የዓጽመ ርስት ይዞታዎቿና በዚያ በሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ላይ፡ እስካሁን ሲፈጽሙት የኖሩትን፡ አሁንም፡ እየፈጸሙት ያለውን ክፋት፡ ጥፋትና በደል፡ በማስተዋል ለሚያየውና አትኩሮ ለሚያመዛዝነው እውነተኛ ታዛቢ፡ ኢትዮጵያንና ኢትዮጵያውያንን በሚመለከት፡ በየሌሎቹ ዘርፎች፡ በየመልኩ ካደረሱት በላይ፡ ይህንም የዘመን አቆጣጠራችንን ሥርዓት ለማፋለስ፡ በተፈጸመው ስህተት፡ ዓይነተኛውን የተዕዕና አስተዋጽዖ “አላደረጉም!” ሊባል ከቶ አይቻልም።

ስለስህተቱ፡ ስህተቱ መኖሩንም ስለማወቅና ስላለማወቅ።

ጥያቄ፡- ይህ ስህተት፡ የኢትዮጵያዊነት መሠረታዊ አቋማችንን ለማናጋት፡ ኾን ተብሎ፡ በጥናትና በዕቅድ የተፈጸመ መሰሎ ስለሚታይ፡ እኛም፡ በከፍተኛ ሃይማኖታዊና ብሔራዊ ደረጃ ይዘን፡ ብርቱ ጉዳያችንም አድርገን እንከታተለው ዘንድ፡ እስኪ፡ በበለጠ አስፋፍተህና አብራርተህ አስረዳኝ!

መልስ፡- መቼም፡ ይህ ስህተት፡ ከሃይማኖት ጋር የተያያዘ በመኾኑ፡ በቀላል ታይቶ፡ ሊታለፍ የሚገባው አይደለም፤ የስህተቱን መኖር ለማያውቀው ወገን፡ “እኔ፡ መቼ፡ ይህን አወቅሁ?”፡ ለሚያውቀውም፡ “እኔ፡ መቼ እንዲህ መሰለኝ” ብሎ፡ ጓላ፡ ምክንያት እንዳያቀርብ፡ ከእናንተና ከእኔ ጀምሮ፡ ሹሉም፡ ስለዚህ፡ ዓቢይ ጉዳይ፡ እውነቱን እንዲያውቅ ማድረግ፡ ሹላችንም፡ ኃላፊነት አለብን። እኔም፡ ይህን ጉዳይ በሚመለከት፡ ያለውን ትክክለኛ መረጃ፡ ምንም እንኳ፡ ቀደም አድርጌ፡ በተለያዩ መንገድ ገልጬው የነበረ ቢኾንም፡ አሁንም፡ እንደገና፡ ወደፊትም፡ እንዲሁ እያብራራሁ ማስረዳቴ አይቋረጥም።

በዚህ መሠረት፡ እዚህ ላይ፡ ስለጌታ የልደት በዓል ቀን፡ ለጊዜው፡ በሹለት ቁም ነገሮች ተወስኜ፡ ከዚህ የሚከተለውን ሓተታ፡ በመልክ በመልኩ አቀርብላችኋለሁ።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡

ስለስሕተቱ፡ ስሕተቱ መኖሩንም ስለማወቅና ስላለማወቅ፡፡

ጥያቄ፡- ይህን የመሰለው አቀራረብህማ፡ ስለርእሰ ጉዳዩ፡ እውነቱን፡ በጥልቀት ለማወቅ ለምንጥረው፡ ለእኛና እንደእኛ ላሉት ሹሉ፡ በጣም ያስፈልገናል፡ ስለዚህ፡ እንሰማው ዘንድ፡ እስኪ፡ በአንደኛው ቁም ነገር ጀምርልን?!

መልስ፡- እኛ ኢትዮጵያውያን፡ የዓለሙ መድኃኒት፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በእውነተኛው፡ የኢትዮጵያውያን ቀን፡ ይኸውም፡ መስከረም ፩ ቀን፡ ከድንግል ማርያም ስለተወለደ፡ “ዓመተ ፍጹ ተሸሮ፡ ዓመተ ምሕረት ተተካ!” ብለን፡ ታላቅ የዐውደ ዓመት በዓል እናደርጋለን፡፡

ለዚህ ላበቃን አምላክም፡ ከአራሲቱ ቅድስት እናቴና ከጠባቂዋ ጻድቅ ዮሴፍ፡ ከመላእክትና ከእረኞች፡ ከሰብእ ሰገልና ከእንስሶች ጋር፡ በእውነተኛው መንፈሳዊ አምልኮ ኾነን፡ በምሥራች ዝማሬና በሐሴት ቃል፡ የደስታ ምስጋናችንን እናቀርባለን፡፡ ነገር ግን፡ ይህ ሹሉ ከኾነ በኋላ፡ ለአራት ወራት ቆይተን፡ በታኅሣሥ ፳፱ ቀን፡ እንደገና እንድናከብረው ሲደረግ ቆይቷል፡፡ ለምን? ምክንያቶች ባሉት፡ እስኪ፡ እነዚህ፡ ጥቂት ጠለቅ ብለን እንመልከታቸው?!

በአኹኑ ጊዜ፡ የጌታ የኋደት በዓል፡ በመላው ዓለምና በቤተ ልሔም የሚከበረው፡ በታኅሣሥ ወር በአንድ፡ በተወሰነ ቀን ሳይኾን፡ በዚሁ ወር መጨረሻና በጥር ወር መጀመሪያ ባሉት ቀኖች አካባቢ፡ በተለያዩ አብያተ ክርስቲያናት፡ ቢያንስ ቢያንስ፡ በአራት የተለያዩ ዕለታት ነው፡፡ በዚህም፡ የሃይማኖት ወደረኞቻችን፡ አይሁድም፡ እስላሞችም፡ አረማውያንም፡ ሃይማኖተ ቢሶችም እንደሚያፈዙብን ይነገራል፡፡ ይታያልም፡፡

ምዕራባውያንና አብዛኞቻቸው ምሥራቃውያን ክርስቲያኖች፡ የልደትን በዓል የሚያከብሩት፡ በእነርሱ የዘመን አቆጣጠር፡ በDecember 25 (ዲሴምበር ፳፭)፡ (በኢትዮጵያውያን አቆጣጠር፡ በታኅሣሥ ፲፮) ሲኾን፡ ኢትዮጵያውያንና ጥቂቶች ምሥራቃውያን ክርስቲያኖች ደግሞ፡ ያው፡ በታኅሣሥ ፳፱ ቀን፡ በእነርሱ አቆጣጠር፡ በJanuary 7 (ጃንዋሪ ፯)፡ ሌሎችም የቀሩት እናሳ ወገኖች፡ በእነዚህ ቀኖች መካከል ባሉ፡ የተለያዩ ሹሉት ዕለታት ያከብራሉ፡፡

በምዕራባውያን፡ ማለትም፡ በካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን የሥነ ከዋክብት ሊቃውንት ዘንድ፡ የጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የልደት ቀን፡ “በትክክል አይታወቅም” የሚለው የግምት አስተሳሰብ፡ እስከዛሬም እንደጸና ይገኛል፡፡ ከዚህ የተነሣ፡ ከቀድሞ ጀምሮ፡ የልደቱ ቀን፡ “በዚህ ዕለትና ዓመት ይኹን!” እያሉ የወሰኑት፡ በሥጋ ፍልስፍናና በዘፈቀደ፡ በምናልባትና በመላምት ብቻ መኾኑ ተረጋግጧል፡፡ እኒህ፡ የምዕራባውያን ቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት፡ የዱሮውን የሮማውያንን አረማጊ ባህል አስወግደው፡ በእርሱ ሥፍራ፡ B.C. (Before the Birth of Christ) “ከክርስቶስ ልደት በፊት” እና A.D. (Anno Domini) “ከክርስቶስ ልደት በኋላ” የሚለውን የዘመናት መክፈያ ሥርዓትን ለመተካትና ለመመሥረት ተገድደዋል፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፡
“ፈጣሪ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ይህም የኾነው፡ ትክክለኛውን የኢየሱስ ክርስቶስን የልደት ቀን፡ ማለትም፡ በዓመተ ክረምትና በዓመተ ምሕረቱ መገናኛ ላይ፡ አልዞ (zero ዜሮ) ቁጥር የሚኾነውን ጊዜ፡ በቁርጥ ለማግኘት ስላቃታቸው፡ ይህን ዕለት ፈጥረው፡ በዘፈቀደ እንደወሰኑት ታውቋል፡ ለዚህም፡ በዋቢነት፡ ስሙ የሚጠቀሰው፡ Dionysius Exiguus ዲዮኒሲዩስ ኤክሲጉዑስ የተባለው፡ ጣልያናዊ፡ የካቶሊክ መነኩስ ነው። እርሱም ይህን አሳብ ያመነጨው፡ እንደእነርሱ አቈጣጠር፡ ከ፭፻ እስከ ፭፻፳፭ ዓመተ ምሕረት ባለው ዘመን ውስጥ ነበር።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በነቢያት ትንቢት መሠረት ይወለድ ዘንድ፡ በቅድስት እናቱ ድንግል ማርያም ማሕፀን ኾኖ፡ በጻድቁ ቅዱስ ዮሴፍ ጠባቂነት፡ ከገሊላ ናዝሬት መኖርያቸው፡ ወደቤተ ልሔም በረት የተጓዙት፡ የሮማውያን ገዢ የነበረው፡ አውግሥጦስ ቈሣር፡ በግዛቱ ውስጥ የሚኖረው፡ ሰው ኹሉ፡ በየትውልድ ቦታው እየኼደ እንዲመዘገብ፡ ባወጀው ትእዛዝ መነሻነት መኾኑ ይታወቃል። ያ ትእዛዝ የታወጀበት ጊዜም፡ ምዕራባውያን፡ “የክርስቶስ የልደት ቀን ነው” ብለው የወሰኑትን፡ የዘመን አቈጣጠራቸውን ቀመር ተከትሎ ሲሰላ፡ “ከክርስቶስ ልደት በኋላ” በ፯ኛው ዓመተ ምሕረት ላይ የዋለ ኾኖ ተገኝቷል።

ከእነዚህ ኹሉ ማስረጃዎች ጋር፡ የጌታን የልደት በዓል ለማክበር ሲባል፡ የልደቱ ቀን፡ ቀደም ብለው የተጠቀሱትን ዕለታት በሚያካልለው፡ በዚህ፡ በአንድ ሰዎን፡ በተለይም፡ በእነርሱ የቀን አቆጣጠር፡ በDecember 25 (ዲሴምበር ፳፭)፡ እንዲውል የተደረገበት፡ አንድ፡ ሌላ፡ የታወቀ ዋና ምክንያት ደግሞ አለ! ይኸውም፡ በእምነታቸው፡ ገና አረማውያንና አሕዛብ የነበሩት፡ ሮማውያንና የቀሩት የአውሮጳ ሕዝቦች፡ የጣዖትና የባዕድ አምልኮቻቸውን ልደት፡ ወይም፡ የመመሥረቻ ቀን ምክንያት በማድረግ፡ በተመሳሳይ መልክ ይፈጽሙት ከነበረው፡ የፈንጠዚያ በዓላቸው ጋር፡ አዲሱ የኢየሱስ ክርስቶስም ልደት፡ አብሮ ኾኖ በዚሁ ሰዎን እንዲከበር፡ የቀድሞዎቹ ክርስቲያኖች፡ በቅን ዓላማ መፈለጋቸው ነው።

ከጌታ ልደት ጋር ተመሳሳይነት ነበራቸው የተባሉት፡ በዚያው ዕለት፡ ማለትም፡ በእነርሱ የቀን አቆጣጠር፡ በDecember 25 (ዲሴምበር ፳፭)፡ ወይም በዚያው ሰዎን የሚውሉትና የሚከበሩት፡ እነዚያ፡ የአረማውያኑ በዓላት፡ ለምሳሌ ያህል ዋና ዋናዎቹ የሚከተሉት ነበሩ፡- ፩ኛ፡ ሮማውያን፡ ስሙን በመታሰቢያነት፡ January (ጃንዋሪ) ብለው፡ ለዓመቱ የመጀመሪያ ወር የሰጡለት፡ Janus (ጃኑስ) የተባለው ጣዖታቸው በዓል፤ ፪ኛ፡ Natalis Solis Invicti (ናታሊስ ሶሊሲ ኢንቪክቲ)፡ ማለትም፡ “ያልተደፈረችው ፀሐይ የልደት ቀን” የሚለው የልደት በዓል፤ ፫ኛ፡ “ሚዕራ” የምትባለው፡ የኢራናውያን የምሥጢር ጣዖት፡ የልደት በዓል ቀን፤ ፬ኛ፡ የአረማውያኑ በዓል፡ ጥንቱ፡ ኾን ተብሎ፡ እንዲውል የተደረገው፡ በበረዶው ወራት መካከል ኾኖ፡ ያም ወቅት፡ አረማውያኑ፡ ለክረምትና ለፀሐይ፡ በጥድ ዛፍ የሚያቀርቡትን የባዕድ አምልኮ ሥርዓታቸውን የሚፈጽሙበት፡ ሓሄት የሚያደርጉበትና የመልካም ምኞት ስጦታን የሚለዋወጡበት ታላቅ በዓል።

ምዕራፍ ፮፤ በዓል፡፡

ስለስሕተቱ፡ ስሕተቱ መኖሩንም ስለማወቅና ስላለማወቅ፡፡

እንግዲህ፡ እዚህ ላይ፡ በዚያን ዘመን፡ አረማውያንና አሕዛብ የነበሩት ሮማውያንና አውሮጳውያን፡ የክርስትናን እምነት እንዲቀበሉ በተደረገበት ጊዜ፡ ይህንኑ አዲስ የክርስትና ሃይማኖታቸውን በበለጠ እንዲያጸኑት ለማበረታታት ሲባል፡ በጊዜው የነበሩት የቤተ ክርስቲያን ልኡካንና መሪዎች፡ የተጠቀሙበትን ዘዴ፡ በቀላሉ መመልከት ይቻላል፡ ቅዱስ ጳውሎስ፡ ጣዖት አምላኪዎች ለነበሩት ለግሪክ ሰዎች፡ በአቴና ከተማ፡ በአርዮስፋጎስ እደባባይ ተገኝቶ በሰበከላቸው አቀራረብ ዓይነት ማለት ነው፡፡ ይኸውም፡ “ያ፡ በዛፍና በልዩ ልዩ ምልክቶች ታመልኩት የነበረው አምላክ፡ እነሆ፡ ሰው ኾኖ ተወልዶ፡ ከስይጣን ገዢነት፡ ከኃጢአት ቀንበርና ከሞት ዕዳ አዳነን! የእርሱ ልጆች የምንኾንበትን ጸጋን ሰጥቶን፡ የዘለዓለም ሕይወት ወራሾች አደረገን!” በማለት፡ በዚያው፡ የአማልክቶቻቸውን የልደት ወይም የመታሰቢያ በዓላት በሚያከብሩበት ቀንና በዚያው በጥንቱ፡ የአምልኮ ምልክታቸው፡ ባህላቸውና ሥርዓታቸው ተቀይሮ እንዲቀጥል ማድረጋቸው ነው፡፡ ይህ ኹሉ በራሳቸው፡ በምዕራባውያን የገንክረ ነገር መጽሐፍ ውስጥ ተመዝግቦ ይገኛል፡፡

በምዕራባውያን ዘንድ፡ ዛሬ፡ የኢየሱስ ክርስቶስ፡ የልደቱ ቀን፡ ቀደም ብሎ በተጠቀሰው ዕለት እንዲውል የተወሰነው፡ ምልክቱና ሥርዓቱም፡ በተጨማሪ የጥድ ዛፍ እንዲኾን የተደረገው፡ በዚህ ምክንያት መኾኑን፡ በተለይ፡ እናንተና እኔ፡ በኢትዮጵያዊነታችን፡ ልናጤነው ይገባናል፡፡ የገናን በዓል፡ በጥድ ዛፍ የማክበሩ ባህል፡ ለእኛ ለኢትዮጵያውያን፡ ምናችንም አለመኾኑን፡ በብርቱ ልትገነዘቡት ያስፈልጋችኋል፡፡ ይህንም ነገር፡ በቦታው፡ ርእስ አድርገን እንወያይበታለን፡፡

በእነርሱ፡ በምዕራባውያኑ በኩል፡ ይህን ወጋቸውን እንዲጠብቁ የተገደዱበት፡ ቀደም ብዬ የገለጽሁላችሁ ምክንያት፡ ከእኛ ጋር የሚነጻጸርበት ኹኔታ አለ፡ ይኸውም፡ ከፍጥረት መጀመሪያ አንሥቶ፡ በኪዳን ልቦናው እምነትና ሥርዓት፡ ጸንቶ የኖረው፡ የኢትዮጵያ ሕዝብ፡ ቀደም ብሎ፡ ወደኪዳን ለሪቱ፡ በመጨረሻም፡ ወደኪዳን መንፈስ ቅዱስ እምነትና ሥርዓት በተሸጋገረበት ጊዜ፡ በታቦተ ጽዮን አማካይነት ሲካኼድ የቆየውን አምልኮተ እግዚአብሔር፡ በሠመረ ሽግግር እንዲቀጥል ያስቻለ ሰልት፡ በቤተ ክህነቱ ዘርፍ ባሉት ኢትዮጵያውያን አዋቆች ተተልዋ፡ በሥራ ላይ መዋሉ ነው፡፡ ያም ሰልት፡ የቀድሞዋን የሚተካ፡ በአዲሱ ኪዳን መሠረት የተቀረጸ ጽላትና ታቦት ተዘጋጅቶ፡ የየቤተ መቅደሱ እንዲገኝ ማድረግ ነበረ፡፡

በዚህ፡ የመጀመሪያው ቁም ነገር ይጠናቀቃል፡፡

ጥያቄ፡- አኹን ደግሞ፡ ኹለተኛውን ቁም ነገር እንሰማው!

መልስ፡- የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ የልደት ቀን፡ በምዕራባውያኑ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ዘንድ ሳይቀር፡ በትክክል ባለመታወቁ፡ እኒሁ መሪዎች፡ ለዚህ ችግር “መፍትሔ ይኾናል!” ብለው የፈጸሙትን ዘዴ፡ እስኪ እንመርምር!

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

አዎን! መፍትሔው፡ ይህንኑ፡ የጌታን የልደት በዓል፡ ወደክርስትና ሃይማኖት የተመለሱት፡ አዲሶቹ ምእመናን፡ ቀድሞ በአረማግነታቸው ጊዜ፡ የበዓላቸው ዕለት አድርገው ያከብሩት በነበረው፡ በDecember 25 (ዲሴምበር 'ታኅሣሥ' ፳፭) ቀን እንዲውል መወሰን ብቻ ሹኖ ተገኘ። ይህንም ያደረጉት፡ በአዲሶቹ ክርስቲያኖች ዘንድ፡ የቀድሞው የበዓላቸው ቀን ሳይፋለስ መቀጠሉ፡ ለክርስትናው እምነት መጽናትና መስፋፋት፡ ጠቃሚና መልካም ዘዴ ሊኾን እንደሚችል በማመናቸው መኾኑን፡ ቀደም ብዬ ካሰማኋችሁ ሓተታ፡ የተረዳችሁት ይመስለኛል።

የዚህ ሓተታ ፍሬ ነገር ሲጠቃለል፡ “ጌታ የተወለደበት ነው” ተብሎ የሚከበረውን ቀን፡ አጠራጣሪ የሚያደርግ፡ የስሕተት ጭብጥ መኖሩን የሚያመለክት ከመኾኑ ጋር፡ ወደሌላ የማስረጃ ፍለጋና ምርምር እንድናመራ የሚጋብዝ፡ አስተማማኝ ፍንጭንም ያበረክትልናል። ምርምራችንም፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ “ተወለደበታል” የሚባለው፡ የDecember (ዲሴምበር 'ታኅሣሥ') ወር፡ ቤተ ልሔም በምትገኝበት፡ በሰሜኑ ክፍለ ዓለም ክልል፡ ክረምትና በረዶ የሚጸናበት ጊዜ ስለኾነ፡ “ያ፡ የክረምትና የበረዶ ወራት፡ በእርግጥ፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተወለደበትን ቀን የያዘ ነበር ወይ?” የሚለውን ጥያቄ ለመመለስ መቻል ይኾናል።

ይህን ችሎታ የሚያስገኝልን ደግሞ፡ ቀጥሎ ያለው የወንጌል ቃል ነው፡ “በዚያም ወራት፡ ዓለሙ ሹሉ እንዲጻፍ፡ ከአውግስጦስ ቂሣር ትእዛዝ ወጣች። ቂሬኔዎስ፡ በሶርያ አገር፡ ገዥ በነበረ ጊዜ፡ ይህ፡ የመጀመሪያ ጽሕፈት ኾነ። ሹሉም፡ እያንዳንዱ፡ ይጻፍ ዘንድ፡ ወደከተማው ሄደ። የሴፍም ደግሞ፡ ከዳዊት ቤትና ወገን ስለነበረ፡ ከገሊላ፡ ከናዝሬት ከተማ ተነሥቶ፡ ቤተ ልሔም ወደምትባል፡ ወደዳዊት ከተማ፡ ወደይሁዳ፡ ፀንሳ ከነበረችው፡ ከእጮኛው ማርያም ጋር ይጻፍ ዘንድ ወጣ። በዚያም ሣሉ የመውለጃዋ ወራት ደረሰ፤ የበዙሮ ልጅንም ወለደች፤ በመጠቅለያም ጠቀለለችው፤ በእንግዶች ማደሪያም፡ ሥፍራ ስላልነበራቸው፡ በበረት አስተኛችው። በዚያም ምድር፡ መንጋቸውን በሌሊት ሲጠብቁ በሜዳ ያደሩ እረኞች ነበሩ።”

አውግስጦስ ቂሣር፡ ይህን ትእዛዝ ያስተላለፈው፡ “እንቺ ቤተ ልሔም! የይሁዳ ምድር! ከይሁዳ ገዥዎች ከቶ አታንሺም! ሕዝቤን፡ እስራኤልን የሚጠብቁ መስፍን፡ ከእንቺ ይወጣልና!” የሚለው፡ የእግዚአብሔር የትንቢት ቃል እንዲፈጸም ለማድረግ መኾኑ የታመነ ነው።

ይኹን እንጂ፡ አውግስጦስ ቂሣር፡ በዘመኑ እጅግ ሰፊ በነበረው ግዛቱ ውስጥ ይኖር የነበረው፡ ያ ሹሉ እልፍ አእሳፋት ሕዝቡ፡ ዝናሙና በረዶው፡ በዚያ ክፍለ ዓለም በሚከፋብትና በሚበረታበት፡ በክረምቱ ወራት፡ ከያለበት እንዲንቀሳቀስ ያደረገውን፡ ያን የመሰለውን ትእዛዝ ያስተላልፋል ብሎ እንዴት ሊታሰብ ይችላል? አይቻልም።

ምዕራፍ ፮፤ በዓል።

ስለስሐተቱ፤ ስሐተቱ መኖሩንም ስለማወቅና ስላለማወቅ።

ወራቱ፡ በእርግጥ ክረምት ከኾነ፡ ቄሣራዊውን ትእዛዝ በመፈጸምና በማስፈጸም ረገድ፡ በእያንዳንዱ ዜጋና ቤተሰብ፡ በመንግሥቱ ባለሥልጣናትና ሠራተኞችም ላይ ሊደርስ ይችላል ተብሎ የሚገመተውን እንግልትና ጫና፡ በድንግል ማርያምና በጠባቂዋ ሮፍሴፍ ላይ በደረሰው ችግር፡ በቀላሉ መረዳት ይቻላል።

ታዲያ፡ ልትወልድ እንደተቃረበችው፡ እንደእመቤታችንና እንደጠባቂዋ ሮፍፍ፡ ከመኖርያ ቀበሌያቸው ተነሥተው፡ እንደዛሬው እንኳ፡ ተሽከርካሪና መንጓዣያ ባልነበረበት ኹኔታ፡ ጓዛቸውን ጭነው ወይም ተሽከመው፡ ያን ያህል፡ ከዚያም ሊርቅ የሚችል የእግር መንገድ ጉዞ ስለሚያደርጉ ዜጎቹ፡ ያ መንግሥት አያሱብምን? ለዜጎቹ የማያዘን እንኳ ቢኾን፡ ትእዛዙን ለማስፈጸም፡ መንግሥቱ ራሱ፡ የሚያደርገው ዝግጅትና ድርጅት እንዴት ሊከናወንለት ይችላል? አይቻልም። ዛሬ፡ የመገናኛና የማንጓዣያ ዘዴዎች ተከናውነው በሚገኙበት ጊዜ እንኳ፡ የሕዝብ የምርጫ ሥርዓት የሚካሄደው፡ የወራቱ አየር ጠባይ፡ ተስማሚ መኾኑ በተረጋገጠበት፡ የበጋ ወራት እንደኾነ ይታወቃል።

የአይሁድ ሎሌዎችና የጲላጦስ ወታደሮች፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስን ይዘውና አሥረው፡ ወደሊቀ ካህናቱ ግቢ የወሰዱበት የምሽቱ ጊዜ፡ “ብርድ ነበርና፡ አገልጋዮችና ሎሌዎች፡ የፍም አሳት አንድደው፡ ቆመው ይሞቁ ነበር፡ ጴጥሮስም ደግሞ፡ ከእነርሱ ጋር ቆሞ፡ ይሞቅ ነበር” የሚለውን የመሰለ የወንጌላዊ አገላለጽ፡ በዚህ፡ በጌታ የልደት ጊዜ አልተወሳም። ጌታ የተወለደበት ወራት፡ እንኳንስ የክረምት ዝናምና በረዶ ይቆርና፡ ብርድ እንኳ የነበረ መኾኑን፡ የሚያስረዳ፡ እንዳችም ምልክት የለም። ቢኖርም እንኳ፡ ወራቱ፡ ምንም ዓይነት፡ የክረምት ምልክት የሌለው፡ እንዲያውም፡ ፍጹም በጋ መኾኑን የሚያረጋግጥ ኾኖ ይገኛል። ይኸውም፡ ወንጌላዊው ሉቃስ፡ ስለልደቱ ኹኔታ፡ በጊዜው ስለነበረው፡ የአየሩ ጠባይና ስለተፈጸመው ተአምራዊ ድርጊት፡ በጻፈው ዜና ውስጥ፡ ቀደም ብሎ የተጠቀሰው፡ በተለይም፡ “በዚያም ምድር፡ መንጋቸውን፡ በሌሊት ሲጠብቁ፡ በሚዳ ያደሩ እረኞች ነበሩ።” የሚለው ቃልና ምንም ችግር ያልነበረበት፡ የሰብአ ሰገል የመዘዋወር ጉዞ፡ ለዚህ ምስክርነት ይበቃል። ይህም፡ ወራቱ፡ በጋ እንጂ፡ ዝናምና በረዶ የሚወርድበት፡ ክረምት፡ ማለትም፡ የታኅሣሥ ወር ያለመኾኑን ያረጋግጣል።

ለዚህ ጉዳይ፡ ከወንጌላዊው ያለፈ፡ ሌላ ምስክር አያሻም።

“ቍር ወይም ብርድ ነበረ” ተብሎ የሚሰጥ የትርጓሜ ትችት ቢኖር እንኳ፡ ያ ቍር ወይም ብርድ፡ በአገራችን፡ በጥቅምትና በጥር ማታና ሌሊት የሚወርደውን የሚመስል መኾን ይኖርበታል። የሌሊት ቀዝቃዛ ነፋስ፡ ወዲያና ወዲህ በሚነፍስበት፡ ዝግ ግድግዳ በሌለውና በፍርግርግ በተከለለ በረት ውስጥ፡ ብርድ የለም እንዴት ሊባል ይቻላል? ከዚህ የተነሣም፡ በበረቱ የነበሩ እንስሳት ሳይቀሩ፡ “በእስትንፋሳቸው አሟሟቁት” ተብሎ በተጨማሪ ላተታ ቢተረጎም፡ እያስደንቅም።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

እንግዲህ፡ በዚህ ኹሉ ማስረጃ፡ ያ፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የተወለደበት ወራት፡ ቤተ ልሔምን፤ መካከለኛው ምሥራቅንና መላውን አውግዳን ባቀፈው በሰሜኑ ክፍለ ዓለም፡ የፀሐይ ብርሃንና ሙቀት የሚሰፍንበት፡ በእኛ፡ የክረምት ወራት፤ በእነርሱ ደግሞ፡ የሐጋይ ወይም የበጋ ወራት መኾኑ፡ አሌ ሊባል ከቶ አይቻልም፡፡

የመስከረም ወር፡ በዚያ ክፍለ ዓለም፡ ተስማሚ የአየር ጠባይ የሚታይበት፡ የበጋው ወራት ማብቂያ ስለኾነ፡ በትክክል ሊታወቅ ያልተቻለው፤ ነገር ግን፡ በሰዎች፡ የምናልባትና የመላምት ውሳኔ፡ በDecember 25 (ዲሴምበር 'ታኅሣሥ' ፳፭) ቀን እንዲውል የተደረገው፡ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ የልደቱ ቀን፡ እውነተኛውና ትክክለኛው፡ በኢትዮጵያኑ የጊዜ አቆጣጠር፡ “መስከረም ፩ ቀን ነው!” ብለን መደምደም ይኖርብናል፡፡

በዚህ፡ ኹለተኛው ቁም ነገር ይጠቃለላል፡፡

የኢትዮጵያውያኑ የዘመን አቆጣጠር፡ ከሌሎቹ የሚለይበት ባሕርይ፡፡

ጥያቄ፡- ቀደም አድርገህ እንደገለጽህልን፡ በይበልጥ፡ በአረማዊነት ባህል፡ በመጠኑም፡ በከዋክብት ሥነ እውቀት ላይ የተመሠረተው የምዕራባውያን የዘመን አቆጣጠር፡ ከኢትዮጵያውያኑ የዘመን አቆጣጠር፡ የሚለይበት ባሕርይና አኹን ያለበት ቀውስ የደረሰበት ለምን እንደኾነ፡ የተቻለህን ያህል ብታብራራልን!

መልስ፡- ኢትዮጵያውያን፡ በቅዱሱ ኪዳን ሃይማኖታቸው ላይ የመሠረቱትን፡ ይህን የጊዜ አቆጣጠር ሥርዓት፡ ምዕራባውያን፤ እርቶዶክሳውያን የተባሉት አብያተ ክርስቲያናት ጭምር፡ በአረማዊው፡ ዩልዮስ ቴሣርና ጎርጎርዮስ (ግሬጎሪ) ፲፫ኛ በተባለው፡ በካቶሊካዊው ጳጳስ ስሞች እየሠዩሙ፤ በየጊዜው እየለዋወጡና በመጨረሻ፡ ፰ ዓመታት ከ፲ ቀናት ያህል አክለውበት መቆየታቸው ይታወቃል፡፡ በዚህ የአቆጣጠራቸው ስልት፡ የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስን የልደት ቀን፡ ከ፬ እስከ፮ ዓመታት ለሚደርስ ዘመን፡ ከፍ አድርገው እንዲጨምሩ በመገደዳቸው፡ ይህን፡ ሰው ሠራሽ ቀውስ አስተካክለው ለማስታረቅ አቅቷቸው፡ እነሆ፡ እስካኹን ሲባዝኑ ይገኛሉ፡፡ በዚህ፡ በእነርሱው አቆጣጠር፡ ጌታ፡ የተወለደው፡ “በ፬፡ በ፮ ወይም በ፯ ዓመተ ምሕረት ላይ ሳይኾን አይቀርም” ከማለት በስተቀር፡ እርግጠኛውን ቀን፡ በቁርጥ ሊወሰኑ ሳይቻላቸው ቀርቷል፡፡

ይህ ቀውስ የተፈጠረባቸው፡ የጌታን የልደት ዓመት፡ አንድ ብለው መቁጠር ከጀመሩ በኋላ፡ ያ፡ የዓመተ ምሕረት መነሻ ዘመን፡ በአረማዊነት ዘመናቸው፡ “ጁልያን” በሚል ስምና በተለያየ ስልት ይጠቀሙበት በነበረው የአቆጣጠር ሥርዓታቸው፡ በ፬፡ በ፮ ወይም በ፯ ዓመታት ላይ ውሎ ስላገኙት ነው፡፡

ምዕራፍ ፩፡ በዓል፡፡

የኢትዮጵያውያን የዘመን አቆጣጠር፡ ከሌሎቹ የሚለይበት ባሕርይ፡፡

ሌላው፡ ይህን ችግር የፈጠረባቸው ምክንያት፡ የምዕራባውያን የጊዜ አቆጣጠር፡ እንደኢትዮጵያውያን፡ በአንድ መሠረት ላይ ታንጾና በአንድ በተስተካከለ ሥርዓት ተቀምጦ የሚመራ ባለመሆኑ ነው፡፡ ይህንም፡ ከዚህ የሚከተለውን ማንጸጸሪያ ሓተታ በመመልከት መረዳት ይቻላል፡፡

ኢትዮጵያውያን፡ “የእግዚአብሔር ገነት” ተተክላባት፡ አዳምና ሔዋን የተፈጠሩባት አገራቸው የምትገኘው፡ በምድር ማዕከል ወይም መቀነት ክልል ውስጥ ስለሆነ፡ የጊዜ አቆጣጠራቸው ሥርዓት፡ መዓልቷና ሌሊቷ፡ ዓመቱን ሙሉ፡ በ፲፪ ሰዓታት፡ እኩል በተከፈለበት የአሠፋፈር ስልት ላይ ተመሥርቶ፡ የባሕረ ሐሳቡ ቅመራ፡ ሥርዓቱን ጠብቆ፡ ያለችግር ይካፔዳል፡፡ ይኸውም፡ ወደኋላ፡ ወደረቂቃት ሳንፔድ፡ ከሣልሲት ተነሥተን፡ እስከዓመት ብንቁጥር እንኳ፡ ቀመሩ፡ የተስተካከለ ኾኖ እናገኘዋለን፡፡ ማለትም፡ ፳ (ስድሳ) ሣልሲታት፡ ፩ (አንድ) ካልዕት (Second)፡ ፳ ካልዕታት፡ ፩ ደቂቃ፡ ፳ ደቂቃት፡ ፩ ሰዓት፡ ፳፬ ሰዓታት፡ ወይም ፳ ኬክሮስ፡ ፩ ዕለት ይኾናሉ፡፡ ፩ ዕለት ደግሞ፡ ፀሐይ እንድትሠለጥንበት የተፈጠረችበት፡ ፲፪ ሰዓታትን የያዘው፡ የብርሃን ጊዜ፡ “መዓልት”፡ ጨረቃ እንድትሠለጥንበት የተፈጠረችበት፡ ፲፪ ሰዓታትን የያዘው፡ የጨለማ ጊዜ፡ “ሌሊት” ይባላል፡፡

የመዓልቱ የጊዜ አቆጣጠር፡ የተፈጥሮውን ሥርዓት በመከተል፡ “ከቀትር በፊት” እና “ከቀትር በኋላ” ተብሎ፡ ፀሐይ፡ ሮራዋን በምትፈነጥቅበት፡ በንጋቱ ፩ ሰዓት ይጀምርና፡ በምትጠልቅበት፡ በምሽቱ ፲፪ ሰዓት ያበቃል፡፡ የሌሊቱም ጊዜ፡ እንደዚሁ፡ እስከእኩል ሌሊት ድረስ፡ “ከማታው”፡ ከእኩል ሌሊት በኋላ ደግሞ፡ “ከሌሊቱ” እየተባለ፡ ጨረቃ ከምትታይበት፡ ወይም ጨለማው ከሚጀምርበት፡ ከምሽቱ ፩ ሰዓት ይነሣና፡ ንሀ በሚቀድድበት፡ በንጋቱ ፲፪ ሰዓት ይቆማል፡፡

በዚህ መሠረት የተደለደለችው፡ አንዲቱ ዕለት፡ ሰባት ስትኾን፡ ፯ቱ ዕለታት፡ ፩ ሳምንት ይኾናሉ፡፡

የምዕራባውያን ግን፡ እንዲህ አይደለም፡፡ ምዕራባውያን፡ የሰሜኑንና የደቡቡን የመሬት ዋልታ ተከትለው፡ በሰሜንና በደቡብ ክፍላት ዓለማት፡ የሚኖሩ በመኾናቸው፡ ኢትዮጵያውያን፡ ክረምት፡ መፀው፡ በጋ፡ ጸደይ እንደሚሉት፡ የእነርሱም ዓመት፡ Winter (ዊንተር), Spring (ስፕሪንግ), Summer (ሰመር) Autumn (አተምን) በተባሉ፡ በአራት የተለያዩ ወራት ተከፋፍሎ፡ በክረምቱ፡ ሌሊታቸው፡ እስከ ፭ ሰዓታት የሚቀንሰበት፡ በበጋው ወራት ደግሞ፡ መዓልታቸው፡ እስከ ፭ ሰዓታት የሚጨምርበት፡ እንዲያውም፡ ወደሰሜኑም ኾነ ወደደቡቡ የመሬት ዋልታ ጫፍ እየተጠጉ በኼዱ መጠን፡ የሚቀንሱት፡ ወይም የሚጨመሩት ሰዓታት እያደጉ ይፔዱና፡ ወደመጨረሻው ጽንፍ ላይ ሲደርስ፡ ከናካቴው፡ ፮ ወራት ሙሉ፡ ሌሊት ብቻ፡ ወይም መዓልት ብቻ ይኾናል፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ይህም ማለት፡ ይህ ኹኔታ፡ በሰሜኑና በደቡብ ክፍላተ ዓለም፡ በዓመቱ ውስጥ፡ እንዲህ ስለሚፈራረት፡ የክረምቱ ብርዳማ ጠባይ፡ ቀደም ብሎ እንደተገለጸው፡ የሰሜኑን ክፍል በሚያጠቃበት ጊዜ፡ በደቡብ ክፍል ደግሞ፡ የበጋው ፀሐያማ ጠባይ ይሰፍናል ማለት ነው።

ይህ ብቻ ሳይኾን፡ በዓመት፡ ኹለት ጊዜያት፡ በየ፮ ወሩ፡ የሰዓት አቆጣጠራቸውን፡ እንደየክፍሉ ዓለማቸው አቀማመጥ፡ በ፩ ሰዓት ያሳድጉታል፡ ወይም በ፩ ሰዓት ይቀንሱታል።

በኢትዮጵያውያን ዘንድ፡ ጌቱ የሳምንቱ ቀኖች፡ የእግዚአብሔር፡ የሥነ ፍጥረት ሥራው፡ በተራና በቅደም ተከተል የተካሄደባቸውንና በቅዱሳት መጻሕፍት የተመዘገቡትን የዕለታት ስም እንደያዙ፡ የአዳምና ሔዋን ቋንቋ በኾነው፡ በግእዝ፡ “አሐዱ”፡ “አንድ”፤ ወይም፡ “መጀመሪያ ቀን” ለማለት፡ “እሐድ”፤ ቀጥሎ፡ “ኹለት”፤ ወይም፡ “ኹለተኛ ቀን” ለማለት፡ “ሰኑይ”፡ “ሰኞ”፤ ቀጥሎ፡ “ሦስተኛውን ቀን”፡ “የሰኞ ማግሥት” ለማለት፡ “ማግሰኞ”፡ ቀጥሎ፡ “አራት”፤ ወይም፡ “አራተኛ ቀን” ለማለት፡ “ረቡዕ”፤ ቀጥሎ፡ “አምስት”፤ ወይም፡ “አምስተኛ ቀን” ለማለት፡ “ሐሙስ”፤ በመጨረሻ፡ “የሥራ ማካተቻ”፤ ወይም፡ “የሰንበት መግቢያ”፤ ወይም፡ የሳምንቱ ጊዜ፡ የሚጠልቅበት ቀን” ለማለት፡ “ስድስተኛውን ቀን”፡ “ዓርብ”፤ በሰንበት ጌታ፡ በኢየሱስ ክርስቶስ ትንሣኤ፡ “ወደዘለዓለማዊነት ከመለወጧ በፊት፡ ቀድሞ የነበረችበትን ኹኔታ ለማስታወስ፡ “ሰባተኛዬቱን የሰንበት ቀን”፡ “ቅዳሜ” ብለው ይጠርዋቸዋል።

ምዕራባውያን ግን፡ ለእነዚሁ የሳምንት ቀኖች፡ የሰጧቸውን የአረማውያን ጣያታት አማልክቶቻቸውን ስም እንመልከት! Sunday: Sun's day (ሳንዴይ)፡ ማለት፡ የፀሐይ ቀን፤ Monday: Moon's day (ማንዴይ)፡ የጨረቃ ቀን፤ Tuesday: Tui's day (ቲዩስዴይ)፡ ማለት፡ የጦርነቱ አምላክ፡ የቲዩ ቀን፤ Wednesday: Woden's day (ዊድኔስዴይ)፡ ማለት፡ የታላቁ አምላክ፡ የዎደን ቀን፤ Thursday: Thor's day (ተርስዴይ)፡ ማለት፡ የነጉድጓዱ አምላክ፡ የቶር ቀን፤ Friday: Frigg's day (ፍራይዴይ)፡ ማለት፡ የታላቁ አምላክ፡ የዎደን ሚስት፡ የፍሪግስ ቀን፤ Saturday: Saturn's day (ሳተርዴይ)፡ ማለት፡ የሰማይ ኮከብ፡ የሳተርን ቀን።

በኢትዮጵያውያን ዘንድ፡ ማሳለፊያ ዕለታት፡ ፩ ወር ሲኾኑ፤ ፲፪ ወራት እና ፭ ዕለታት ተራብ ደግሞ፡ ፩ ዓመት ይኾናሉ። ጌቱ ዕለታት ተራብ፡ “ጳጉሜ” ይባላሉ። “ጳጉሜ”፡ የቃል ለቃል ትርጉሙ፡ “ተውላክ”፡ “ጭግሪ”፤ “ተረፍ”፡ “ትርፍ” ማለት ነው። ፲፪ቱ የምዕራባውያን ወሮች ግን፡ ሸጌ፡ ዕለታትን፤ በየአራት ዓመቱም፡ ሸ፱ ዕለታትን ከያዘውና (February ፈብሩዳሪ) ከሚባለው፡ ከአንደኛው ወር በቀር፡ እኩሌቶቹ፡ በ፴፥ የቀሩትም፡ በ፴፩ ዕለታት ተመድበው፡ ይህን በመሰለ የተዘበራረቀ መልክ ይቆጠራሉ።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡

የኢትዮጵያውያን የዘመን አቆጣጠር፡ ከሌሎቹ የሚለይበት ባሕርይ፡፡

በኢትዮጵያውያን በኩል፡ ከመስከረም እስከነሐሴ ድረስ ያሉት፡ ፲፪ቱ ወርቻቸውና ጳጉሜ፡ እያንዳንዳቸው የሚጠሩበት ስም፡ ከእግዚአብሔር ከተሰጣቸው፡ የተፈጥሮ ጸጋቸው ጋር የተያያዘው ገጽታቸውን የሚያሳይ ትርጉም ያለው ሲኾን፡ በኢትዮጵያውያን የወራት አመዳደብ መሠረት፡ ከSeptember (ሴፕቴምበር) መስከረም እስከAugust (ኦገሥት) ነሐሴ ድረስ ያሉት፡ የምዕራባውያኑ ወርቻቸው ግን፡ እንደሳምንቱ ቀኖቻቸው ኹሉ፡ የተሠየሙት፡ በጣዖቶቻቸውና እንደአማልክት ይሰግዱላቸው በነበሩት ገዢዎቻቸው ስም ኾኖ ይገኛል፡፡

ይኸውም፡ መስከረምን ከኢትዮጵያውያን፡ Augustን (ኦገሥትን)፡ ነሐሴን ደግሞ፡ ከምዕራባውያን፡ ለምሳሌ ያህል ወስደን ብንመለከታቸው፡ “መስከረም”፡ በኢትዮጵያኛ፡ “ከረመ” ወይም፡ “ከረምትን አሳለፈ” ከሚለው ግሥ ወጥቶ፡ “ከረምቱ የሚያበቃበት፡ ማለትም፡ የዝናሙ ጣል አብቅቶ፡ የፀሐይ ብርሃን የሚፈነጥቅበት፡ የዓባይና የሌሎቹ ወንዞች ሙላት መጉደል የሚጀምርበትና ፍጥረቱ ኹሉ፡ ከተሸሸገበት በዓቱ እየወጣ፡ እርስ በርሱ የሚገናኝበት፡ አዲሱ ዓመት፡ የሚገባበት ማለት ነው፡፡ “መስከረም ጣባ!” የሚባለውም ለዚህ ነው፡፡ በምዕራባውያን ዘንድ ግን፡ August (ኦገሥት)፡ ስለወሩ ኹኔታ፡ ምንም ትርጉም የሌለው ኾኖ፡ እንደጣየት ይመለከ ለነበረው፡ ለአረማዊው ርእሰ ነገሥት (Emperor)፡ ለአውግሥጦስ ቁሣር፡ በመታሰቢያነት የተሰጠ ወር መኾኑን ብቻ ያስረዳል፡፡

የኢትዮጵያውያን ዓመት የሚጀምረው፡ በ“መስከረም”፡ የሚያበቃውም፡ በ“ጳጉሜ” ሲኾን፡ የምዕራባውያኑ ግን፡ በእነርሱ January (ጃንዋሪ)፡ ማለትም፡ በ“ጥር” ይጀምርና፡ በDecember (ዲሴምበር)፡ ማለትም፡ በ“ታኅሣሥ” ይጨርሳል፡፡ ስሙን በመታሰቢያነት፡ January (ጃንዋሪ) ብለው፡ ለዓመቱ የመጀመሪያ ወር የሰጡለት፡ Janus (ጃኑስ)፡ ለሮማውያን፡ ታላቁ ጣዖታቸው እንደነበረ፡ ቀደም ብሎ ተመልክቷል፡፡

በኢትዮጵያውያን ዘንድ፡ ፬ ዓመታት፡ ፩ ዐውደ ዘመን ይኾናሉ፡፡ ይህም፡ እያንዳንዱ ዓመት፡ ፫፻፷፭ ከሩብ ዕለታት፡ ወይም ከ፮ ሰዓታት፡ ወይም ከ፲፭ ኬክሮስ ያለው ኾኖ፡ “ዘመነ ማቴዎስ”፡ “ዘመነ ማርቆስ”፡ “ዘመነ ሉቃስ” እና “ዘመነ ዮሐንስ” ተብሎ ተሠይሟል፡ እነዚህ፡ የ፬ቱ ዓመታት ጳጉሜዎች ሰዓታት ሲደመሩ፡ ፩ ዕለት ይሞሉና፡ በ፬ኛው ዓመት፡ በዘመነ ዮሐንስ መግቢያ፡ ፮ ዕለታት በመኾን፡ የባሕረ ሐሳቡ ቅመራ ይካተታል፡፡ የዘመን አቆጣጠሩም ዐውድ፡ እንዲህ፡ በየአራት ዓመታቱ ይዘጋል፡፡

ስለዚህ፡ “የግሪጎር” ወይም “ግሪጎርያን” ተብሎ የሚጠራው፡ የምዕራባውያን፡ የጊዜ አቆጣጠር ባህል፡ እንዲህ፡ ምስቅልቅሉ የወጣ በመኾኑ፡ በእርሱ ሰበብና ጠንቅ፡ ጽኑ የኾነው፡ ሃይማኖታዊና ተፈጥሮአዊ መሠረት ያለው፡ የኢትዮጵያ የዘመን አቆጣጠር ሥርዓት፡ ሊቃወስ ቀርቶ፡ ሊነካ እንኳ፡ ከቶ አይገባም፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

የጌታን፡ የልደቱን ቀን ማናጋት፡ ያስከቱለው ብርቱ ጠንቅ።

ጥያቄ፡- የጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ የልደቱ ቀን፡ ከእውነተኛው ዕለት፡ ከመስከረም ፩ ቀን፡ ወደታኅሣሥ ፳፰፡ ወይም፡ ፳፱ ቀን በመዛወሩ፡ እስካሁን ከገለጽህልን በቀር፡ ሌላ፡ ምን የባለ ጠንቅን ያስከተለ ችግርን፡ በሃይማኖታችንና በምግባራችን፡ በአምልኮታችንና በሥርዓታችን ላይ አምጥቷል? ወይም፡ “ሊያመጣ ይችላል!” ብለህ ታስባለህ? ከሌለ፡ እስካሁን የሰማነው ስለሚበቃን፡ መልካም ይኾንልናል፡ ካለ ግን፡ ማወቁ፡ እንደሌላው ኹለ፡ ይጠቅመናልና፡ ብትገልጽልን። ሳትገልጽልን ያለፍኸው አንዳች ነገር እንዳይኖር ብለን ነው፡ አሁን ይህን ጥያቄ፡ መልሰን ያቀረብንልህ!

መልስ፡- ይህን ጥያቄ በማቅረባችሁ፡ በውስጤ፡ ምን ያህል የእጩይታ ስሜት እንዳለጠመኝ፡ አሟልፎ ልነግራችሁ ያዳግተኛል፡ ምክንያቱም፡ እጅግ ያሳዘነኝ፡ ያሳስበኝና ያስጨንቀኝ የነበረውን፡ ልገልጸውም ይገባኝ የነበረውን፡ ምናልባትም፡ ሳልገልጸው አልፈ ብኾን ኖሮ፡ የዘለዓለም ጸጸት ይኾንብኝ የነበረውን ከባድ ጉዳይ ስላስታወቅኩኝ ነው።

እዚህ ላይ፡ ጥያቄውን ራሳችሁ ካነሣችሁት ዘንድ፡ በጋለ መንፈሳዊ ቅንዓት ተነሣሥታችሁ ልታጤኑትና ለመልካም ፍሬ ልታበቁት የሚገባችሁ፡ አንድ፡ የተለየ፡ ታላቅ ቁም ነገር መኖሩን ልጠቁማችሁ እፈልጋለሁ፡ ይኸውም፡ እግዚአብሔር፡ በድንግል ማርያም የአምላክ እናትነትና በልጁ፡ በኢየሱስ ክርስቶስ ቤዛነት፡ እርሱን አውጥቶ፡ የቅዱስ ኪዳን አገር፡ ሕዝብና መንግሥት የመኾንን የክብር አክሊል፡ መልሶ ያቀዳጃቸውን፡ ኢትዮጵያንና ኢትዮጵያውያንን፡ ዲያብሎስ፡ እንደገና ነጥቆ፡ የራሱ ተገዢዎች ለማድረግ፡ በዚች የሥጋዊ ምሥጢረ መለኮት በተፈጸመባት ልዩ በዓል አማካይነት፡ ከፍተኛ የአጥቂነት በደሉን፡ እንዴት ባለ ረቂቅ ስልትና ዘዴ ፈጽሞ፡ ድልን እንደተቀዳጀ፡ በገሃድ የሚያሳየውን እውነታ፡ በግልጽ ማቅረብ ነው።

እንግዲህ፡ በዚች ዕለት፡ ዲያብሎስ የተቀዳጀቸውን ኹለት ድሎች፡ በማስተዋል ተመልከቷቸው፡-

አንደኛ፡- እውነተኛዋ፡ የኢየሱስ ክርስቶስና የእናቱ የቅድስት ድንግል ማርያም፡ የልደት ቀን በመኾኗ፡ ኢትዮጵያውያን፡ ለሃይማኖታቸውና ለምግባራቸው፡ ለአምልኮቸውና ለሥርዓታቸው፡ አንዷ፡ ዋና መሠረታቸው ያደረጓትን፡ ደግሞም፡ “ርእሰ ዐውደ ዓመታችን ናት!” ብለው፡ በመጀመሪያ፡ በቤተ ክርስቲያን፡ ቅዱስ ቊርባንን በመቀበል፡ በፍጹም መንፈሳዊ ሐሤት፡ ቀጥለው፡ በየቤታቸው፡ የመልክ ጼዴቅን በረከት በመሳተፍ፡ በታላቅ በዓላዊ ድምቀት ሊያከብሩዋት የሚገባቸውን፡ መስከረም ፩ ቀንን፡ ዲያብሎስ፡ ጊዜዋን፡ እርሱ ወደሚመለከበት፡ ወደታኅሣሥ ፳፰-፳፱ ቀን እንዲያዛውሩ ማድረግ ነው፤

ምዕራፍ ፮፤ በዓል።

የጌታን፡ የልደቱን ቀን ማናጋት፡ ያስከተለው ብርቱ ጠንቅ።

ኹለተኛ፡- ዲያብሎስ፡ ያችኑ፡ ባዶ ኾና ያገኛትን፡ የተቀደሰችውን፡ መስከረም ፩ ቀንን፡ “ዓመቱን ሙሉ፡ ለእኔ ያላችሁን፡ በደም የታተመ፡ የአምልኮ ታማኝነታችሁን የምታረጋግጡባት፡ በነጻ ያገኘኋት፡ የእኔ ዕለት ስለኾነች፡ ከየቤታችሁ ሳትወጡ፡ ቀይ፡ ነጭ፡ ጥቁር ዶሮ፡ በግ፡ ፍሪዳ እያረዳችሁ፡ ደም አፍሰሱልኝ! ጭዳ፡ ጨሌ፡ ቦረንትቻ፡ ቂጣ፡ ቆሎ፡ ሮሚጦ እያላችሁ፡ መባ እቅርቡልኝ! በስሜ ተሰብስባችሁ፡ ቡና አፍልታችሁና ሣር ጉዝግላችሁ፡ ዕጣን ዐጢሳችሁና ቅቤ ተቀብታችሁ፡ እየበላችሁና እየጠጣችሁ፡ አወድሱኝ!” ብሎ፡ ኢትዮጵያውያን፡ በክርስቶስ ደም በከበረችው፡ የኢትዮጵያ ምድራቸው ላይ፡ አምልኮ ባዕድን እንዲፈጽሙ ማድረግ ነው። ለዚህ ባዕድ አምልኮ የሚታረዱትን፡ የእንስሳቱን የቀለም ዓይነት፡ “ቀይ፡ ነጭ፡ ጥቁር” ማለቱ፡ በክርስትና ጥምቀት ጊዜ፡ በሚጠመቀው ምእመን አንገት ላይ ሊታሠር የሚገባውን፡ የኢትዮጵያውያንን የሰንደቅ ዓላማ ቀለማት ማተብ፡ በግብፃውያን ሰንደቅ ዓላማ እንዲለወጥ የሚከናወኑን ረቂቅ ዘዴ ሊታተውሉትና ይህን የማተብ ቀለማት ነገር በሚመለከት፡ ቀደም ብለን ከተወያየንበት ሐተታ ጋር ልታስተያዩት ይገባል።

“ዐውደ ዓመት”፡ “ሰንቀጣጣሽ”፡ “የዘመን መለወጫ”፡ “ቅዱስ ዮሐንስ” እየተባሉ፡ በግልና በአገር ዐቀፍ ደረጃ፡ ታላቅ በዓል ኾኖ በሚከበረው መስከረም ፩ ቀን፡ እየራሳችሁ፡ በቤተ ክርስቲያን ተገኝታችሁ፡ ለበዓሉ፡ ከተለመደውና ከሚጠበቀው መጠን ውስጥ፡ ከካህኑም፡ ከምእመኑም፡ ከወንዱም፡ ከሴቱም፡ ምን ያህሉ እንደመጣ፡ በየቤቱም፡ ስለበዓሉ፡ በባዕድ አምልኮ መልክ የሚካኼደውንና የሚፈጸመውን ድርጊት፡ ምን ዓይነት እንደኾነ፡ በቅርብ በማየትና በመከታተል፡ የዚህን እውነታ እርግጠኛነት፡ በቀላሉ ልትገነዘቡት ትችላላችሁ።

ስለገና ዛፍ።

ጥያቄ፡- እዚህ ላይ፡ ተያይዞ ሊብራራ የሚገባ፡ ሌላ ዋና ነገር ስላለ፡ እንድናቀርበው ፍቀድልን! ይህም፡ የገና ዛፍን የሚመለከት ነው። የክርስትናን እምነት የተቀበሉት አረማውያን፡ እውነተኛውን፡ የኢየሱስ ክርስቶስን የልደት ቀን፡ የጣዖትና የባዕድ አምልኮ ልማዳቸውን ወደሚፈጽሙበት ዕለት አዛወረው፡ በዚያን ዕለት እንዲከበር መወሰናቸውና ይህንኑ ውሳኔያቸውን በተግባር ማዋላቸው፡ እንዲሁ፡ የግብፃውያን የሃይማኖት መስሎቻችንና የእኛዎቹ ኢትዮጵያውያን ወገኖች ጭምር፡ የግብረ አበርነት መተባበር ታክሎበት ይቅርና፡ በራሳቸው፡ በአረማውያኑ ዘንድ ብቻም ቢኾን፡ ያለው አሰልፋጊነትና ተገቢነት፡ በቀላሉ ሊገባን ይችላል ይኾናል። ለእኛ፡ በቅዱሱ ኪዳን ሃይማኖትና ምግባር፡ አምልኮና ሥርዓት ለኖርነው፡ ኢትዮጵያውያን ገን፡ ይህን፡ ግብፃውያንን የሚጨምረውን፡ የአሕዛብን ውሳኔ ለመቀበል፡ በእርግጥ ይከብደናል።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

“ታዲያ፡ በዚያ፡ በጣዎትና በባዕድ አምልኮ ኖረው፡ ወደክርስትና ሕይወት የገቡት ወገኖች፡ “የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ፡ የልደት በዓሉ ቀን ይኹን!” ብለው፡ በራሳቸው አቈጣጠር፡ በDecember 25 (ዲሴምበር ፳፭)፡ በየቦታው፡ የገና ዛፍ ብለው፡ ሽልመው በሚያከብሩበት ጊዜ፡ ስለዚህ ሥርዓታቸው፡ ለራሳቸውና ለልጆቻቸው፡ ለሌላውም ለማስረዳት፡ ለእነርሱ፡ በቂ ምክንያት ይኖራቸው ይኸናል።

ለእኛ፡ ለኢትዮጵያውያን ግን፡ እንዲህ ብሎ ለማስረዳት፡ እጅግ የስቸግራል፡ የአኹኑ የኢትዮጵያውያን የገና በዓል፡ የባዕዳትን አቆጣጠር ተከትሎ፡ በታገሣሥ ፳፰፡ ወይም፡ ፳፱ ቀን እንዲከበር ተደርጎም እንኳ፡ ከእነርሱ በዓል ጋር በአንድ ቀን፡ አብሮ ሊውል አለመቻሉ፡ ይኸው ይታያል፡ ስለዚህ፡ የበዓሉ ቀን፡ አኹን ባለው እየቀጠለም ቢኾን፡ ወደፊት፡ በአገር ደረጃ፡ ወደጥንታዊው ትክክለኛ ቀመሩ፡ ወደመስከረም ፩ ቀን እስከሚመለስበት ጊዜ ድረስ፡ ኢትዮጵያውያን፡ በቅዱሱ ኪዳን ሃይማኖታችን ምክንያት፡ አውቀንም ኾን፡ ሳናውቅ፡ ይህን ስሕተት፡ ከመፈጸም እንድንታቀብ በማሳሰብ፡ ስለገና ዛፍ ታሪክና ስለአምልኮ ጠንቀ የምትነግረን፡ እንደተለመደው፡ ቀዝሞ ነገር የተመላበት ማሳሰቢያ ምክርህ አይኖርምወይ? ካለ፡ ለመስማት፡ በጉጉት እንጠብቃለን።

መልስ፡- ባኹኑ ጊዜ፡ አንዳንድ ኢትዮጵያውያን፡ ካለማወቅ የተነሣ ይመስላል፡ ኢትዮጵያዊዉን የልደት በዓል፡ በየቦታቸው፡ ሕዝባውያን በኾኑ ቦታዎች ሳይቀር፡ በምዕራባውያን ልማድ፡ በጥድ ዛፍ ሲያከብሩት ይታያል። ዳሩ ግን፡ ይህ ድርጊት፡ የሃይማኖት አምልኳችንን የሚነካ በመኾኑ፡ እንዲህ ሊደረግ፡ ሊታሰብም የሚገባ አይደለም። እንዲህ እንዳይኾንም፡ ከአኹኑ፡ በብርቱ ሊነቃበት ያስፈልጋል። እናንተም፡ ይኸው፡ የእኔን የመሰለ ሥጋት ስላደረባችሁ፡ ነገሩን ልታነሡብኝ ችላችኋል።

በተለይ፡ ኢትዮጵያውያን ልጆች፡ ስለዛፋ በሚጠይቁበት ጊዜ፡ ጉዳዩ፡ ሃይማኖታችንንና አምልኳችንን የሚመለከት በመኾኑ፡ ስለሚሰጠው ምላሽ፡ ወላጆችም ኾኑ መምህራን፡ አረጋውያን ወንዶችም ኾኑ ሴቶች፡ በብርቱ ሊዘጋጁበት ያሻል። ኢትዮጵያውያን ልጆች፡ በቤታቸው፡ ወይም፡ በሕዝብ ቦታዎች ተሰናድቶ ስለሚያዩት፡ ስለገናው ዛፍ፡ ጥያቄያቸውን ሲያቀርቡ፡ ኢትዮጵያውያኑ፡ የሚሰጧቸው መልስ፡ ምን ሊኾን ነው? ምዕራባውያኑ፡ ለልጆቻቸው፡ “የክርስትናን ሃይማኖት ከመቀበላችን በፊት፡ በዛፍ እናመልክ ስለነበር ነው!” ብለው የሚሰጧቸውን መልስ የመሰለ ሊኾን ነው? ወይስ፡ ሌላ ምን ዓይነት ምክንያት ልናቀርብላቸው ነው? ከማፈር በስተቀር፡ ምንም የሚነገር ነገር ከቶ አይኖርም። ደፍሮ፡ ታሪኩን፡ ቀደም ብዬ በዘረዘርሁት መልክ የሚያብራራላቸው ቢኖር እንኳ፡ መቼም፡ የዘመኑ ልጆች፡ ንቁ ጠያቂዎች ናቸውና፡ “ታዲያ! እኛ፡ ለምንድር ነው፡ እንደፈረንጆቹ፡ በዚህ በዛፋ የምናከብረው?” ብለው፡ መልሰው ቢጠይቁን፡ የምንሰጣቸው፡ ምን መልስ ይኖረን ይኾን? ምንም አይኖረንም።

ምዕራፍ ፮፤ በዓል።

ስለገና ዛፍ።

እንግዲህ፡ ምዕራባውያን፡ የገና በዓላቸውን፡ በተጌጠ የጥድ ዛፍ የሚያከብሩት በምን ምክንያት መኾኑን፡ ኢትዮጵያውያን ልጆቻችን፡ በትክክል እንዲያውቁት ከማድረግ በቀር፡ ነገሩን እንደቀላልና እንደዋዛ በማየት፡ ወይም፡ “ልጆችን ያስደስታል!”፡ ወይም፡ “ከማን እንሺ!” በማለት፡ ደንን የሚያራቁት ይህን የመሰለውን ድርጊት መፈጸሙ፡ በሥጋም፡ በነፍስም፡ ከባድ ችግር ውስጥ መግባት መኾኑን አውቀን፡ በእኛ በኩል፡ በጊዜው፡ ተገቢውን ጥንቃቄ ልናደርግ ግድ ይኾንብናል።

ስለዚህ፡ ይህ ጉዳይ፡ ሃይማኖትንና አምልኮን የሚመለከት በመኾኑ፡ ወላጆችም፡ መምህራንም፡ ከዚያም በላይ፡ ማናቸውም ኢትዮጵያዊና ኢትዮጵያዊት፡ ኹላችንም፡ እናንተና እኔ ጭምር፡ ለልጆቻችን፡ ልናሳውቃቸውና ልናስተምራቸው የሚገባን፡ እኛ፡ ኢትዮጵያውያን፡-

እንደኛ፡ የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን የልደት በዓል የምናከብረው፡ በኢትዮጵያዊው ሥርዓት እንጂ፡ እንደባዕዳኑ፡ በጥድ ዛፍ አለመኾኑን በማብራራት፡ ይህን የመሰለው አጉል ባህል እንዳይለመድ፡ ለተተኪውም ትውልድ እንዳይተላለፍ መታገል፡ የእነርሱም ግዳጅ መኾኑን፡

ኹለተኛ፡ ጥንት፡ ከአዳምና ሔዋን ጀምሮ፡ በኪዳነ ልቦና፡ በመካከል፡ በኪዳነ ኦሪት፡ በመጨረሻም፡ በኪዳነ መንፈስ ቅዱስ፡ እስከዛሬ የኖርንው፡ ዛሬም እየኖርን ያለንው፡ ወደፊትም የምንኖረው፡ በዚህ ውይይታችን ላይ፡ ስለጸላትና ስለታቦት፡ የተሰጣቸው ሓተታ እንደተጠበቀ ኾኖ፡ ያው፡ በእውነትና በመንፈስ፡ በምንፈጽመው፡ በአምልኮተ እግዚአብሔር ሥርዓታችንና ባህላችን ብቻ መኾኑን ነው።

ስለሺሁ ዓመት።

ጥያቄ፡- የኢትዮጵያውያንን የዘመን አቆጣጠር ሥርዓት በሚመለከት፡ የጀመርነውን ውይይት ከማብቃታችን በፊት፡ ይኸው፡ የእኛ የኾነው ሥርዓት፡ በራእዩ ዮሐንስ ውስጥ፡ ስለተጠቀሰው፡ የ“ሺሁ ዓመት” ምሥጢርና ፍጻሜው፡ ምን ትርጓሜ እንዳለው፡ ከተነሣንበት ርእሰ ነገር ጋር አያይዘህ ብታስረዳን?

መልስ፡- የኢትዮጵያውያን የዘመን አቆጣጠር ሥርዓት፡ ትክክልና እውነተኛው መኾኑን ለመጨረሻ ጊዜ ለማረጋገጥ የሚያበቃው ከፍተኛ ነጥብ የሚገኘው፡ ስለዚሁ፡ የ“ሺሁ ዓመት” ምሥጢርና ፍጻሜው፡ የእኛው ሥርዓት ከሚሰጠው የትርጓሜ ሓተታ በመኾኑ፡ እዚህ ላይ፡ ይህን ጥያቄ በማንሣታችሁ፡ በነበረው ደስታዬ ላይ፡ ደስታን ጨምራችሁልኛል። ወንጌላዊው ቅዱስ ዮሐንስ፡ ስለዚሁ፡ የሺ ዓመቱ ምሥጢር፡ በራእይ አይቶ የጻፈውን ትንቢታዊ ቃል፡ ቀደም ብለን ሰምተነዋል።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፡ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ኢትዮጵያውያን፡ እንዲህ፡ በቅዱሳት መጻሕፍት የተረጋገጠውን፡ የእግዚአብሔርን ሥርዓት በመከተል፡ እስከዛሬ ጠብቀውት የኖሩትን፡ መሠረታዊዉን የጊዜ አቆጣጠር ስልት፡ ምዕራባውያን፡ እርቶዶክሳውያን የተባሉትን አብያተ ክርስቲያናት ጨምሮ፡ በአረማዊው፡ ዩልዮስ ቂሣርና ግራኅሪ ፲፫ኛ በተባለው፡ በካቶሊካዊው ጳጳስ ስሞች እየሠየሙ፡ በየጊዜው እየለዋወጡና በመጨረሻ፡ ፰ ዓመታት ከ፲ ቀናት ያህል አክለውበት መቆየታቸው፡ ቀደም ብሎ ተገልጿል። ከዚህ የተነሣ፡ ቀደም ብሎ የተጠቀሰው፡ በራእዩ ዮሐንስ የተነገረው፡ የሺሁ ዓመት ምሥጢር፡ እንደእነርሱ አቁጣጠር፡ “፩ ሺህኛው ዓመት ተፈጽሞ፡ ፪ ሺህኛው ዘመን በጀመረበት የጥር ወራቸው መግቢያ እኩል ሌሊት ላይ በነበረችው፡ በዚያች፡ የመጀመሪያ ሰዓት ይከሠታል!” ብለው፡ በታላቅ ሥጋትና ፍርሃት፡ የመንፈስ ንቃትም፡ የጠበቁት፡ “የዓለሙ ፍጻሜ” ሳይደርስ አልፏል! ታዲያ! የዚህ ምክንያት፡ ምን ይኾን? እንደ፡ በሰውኛ ፍልስፍና ታስበውና ተቀምጠው የታከሉት፡ ፰ ዓመታት ከ፲ ቀናት፡ በኢትዮጵያኑ አቁጣጠር ላይ መጨመራቸው፡ ስሕተት መኾኑን ለማሳሰብ ይኾን?

እንግዲህ፡ በዚህ ረገድ የሚጠበቀው፡ በእውነተኛዋ ሃይማኖት ላይ የጸናው፡ ዛሬ የሚሠራበትና ለሺሁ ዓመት ማብቂያ፡ ኹለት ዓመታት የቀረው፡ ይህ የኢትዮጵያውያን የጊዜ አቆጣጠር ሥርዓት ነው። ይኸው፡ ኢትዮጵያዊው ሥርዓት፡ የተመሠረተው፡ የቆመውና የተደመደመው፡ በእግዚአብሔር ቃልና አምልኮት ላይ ስለኾነ፡ ዕድሜውን ያገኘ ሰው፡ ይህ መለኮታዊ ምሥጢር ተገልጾ የተነገረበት፡ “ኢትዮጵያ፡ የዓለሙ መፋረጃ!” የሚለው መጽሐፍ ታትሞ ከወጣበት፡ ከ፩ሺህ፻፺፫ ዓ. ም. በኋላ፡ ለ፯ ዓመታት ቆይቶ፡ በገባችው፡ በዚያች በሺዋ ዓመት” ፍጻሜ የሚደርሰውን፡ የራእዩ ዮሐንስን የምሥጢር ክሥተት፡ ሊያይ ይበቃል።

የጌታ የልደቱ ቀን፡ ወደተገቢ ቦታው ስለሚመለስበት መንገድ።

ጥያቄ፡- የኢትዮጵያውያንን የዘመን አቁጣጠር ሥርዓት በመከተል፡ ወደየነበሩበት የጥንት መደበኛ ቀኖቻቸው ሊመለሱ የሚገባቸውን በዓሉቻችንና ጸሞቻችንን በሚመለከት፡ የመጨረሻ ማጠቃለያ የኾነ፡ አንድ ጥያቄን ለማቅረብ ፍቀድልን! ይኸውም፡ “በግብፃውያን ሃይማኖታዊ ተዕዕኖ ምክንያት፡ ለ፩ሺ፻፺፫ (አንድ ሺህ ስድስት መቶ) ዓመታት ያህል፡ እንዲህ ሥር ሰድዶ፡ በኢትዮጵያና በኢትዮጵያውያን ዘንድ የኖረው፡ በተለይ፡ ይህ የተሳሳተ የልደት በዓል አከባበር፡ ወደነበረበት ጥንታዊና ኢትዮጵያዊ ሥርዓቱ እንዲመለስ ለማድረግ፡ የሚቻለው እንዴት ነው?” የሚለው ነው።

መልስ፡- መቼም፡ እንደምታውቁት፡ “ሃይማኖት”፡ ቀላል ነገር አይደለም፤ እኛ ኢትዮጵያውያን፡ “ሃይማኖት ነው!” ብለን የያዝነው የህልውና አቋማችን፡ ከፈጣሪያችንና አምላካችን እግዚአብሔር ጋር፡ በእውነትና በመንፈስ ቅዱስ የሚያገናኘንና አንድ የሚያደርገን ኃይል ነው።

ምዕራፍ ፩፤ በዓል።

የጌታ የልደቱ ቀን፡ ወደተገቢ ቦታው ስለሚመለስበት መንገድ።

የምናምነውና የምናመልከው እግዚአብሔር ደግሞ፡ እውነት እንጂ፡ ሐሰት ስለማይሰማው፡ ይህንኑ ሃይማኖታችንን፡ በሐሰት ሳይኾን፡ በእውነት፡ በተራ ግዴላችንና በቀላል ወላዊነት ሳይኾን፡ በከፍተኛ ጥንቃቄና በፍጹም ታማኝነት ልንጠብቀው የሚገባን ታላቅ ጉዳይ ነው። ይህ አባባሌ፡ እሙን ስለመኾኑ፡ በማናቸውም ሰብአዊ ፍጡር ዘንድ የታወቀ ነውና፡ በምንም አያከራክርም።

እንዲህ ከኾነ፡ አምላክ ሰው በኾነበት፡ በዚህ፡ በታላቁ የልደት ቀን ላይ የሚኖረን ሃይማኖታዊ አቋም፡ እግዚአብሔር በሚወድደውና በሚቀበለው እውነት ላይ የተመሠረተ ሊኾን ይገባል ማለት ነው። ከዚህ በቀር፡ በሌላው በሐሰቱ መንገድ፡ “ይቀጥል!” የሚል፡ እውነተኛ ኢትዮጵያዊ ይኖራል ብዬ አልገምትም። ባለማወቅ ሲሠራበት ለቆየው ስሕተት፡ ተጠያቂነቱ፡ በቀጥታ፡ አውቀው ያጠፉትን የሚመለከት ሲኾን፡ ይኹን እንጂ፡ ባላወቁት ዘንድ፡ በሕሊናም፡ በእግዚአብሔርና በሰውም በኩል፡ ከተጠያቂነቱ ነጻ እንደሚኾኑ፡ እውነቱን ካወቁት በኋላ ግን፡ ለማንም፡ ምንም ዓይነት ምክንያት በማቅረብ፡ ከተጠያቂነቱ ለማምለጥ፡ ከቶ እንደማይቻል፡ ማረጋገጡ አያዳግትም።

አኹን፡ ይኸው ጉዳይ፡ ሃይማኖትንና አምልኮን የሚነካ፡ እያንዳንዱን ኢትዮጵያዊና እያንዳንዱን ኢትዮጵያዊት፡ በኃላፊነት የሚያስጠይቅ ከመኾኑ የተነሣ፡ በግለሰብ ደረጃ እየተፈጸመ የሚቆይ እንጂ፡ በአኹኑ ጊዜ፡ በአገር ደረጃ፡ በሥራ ላይ ሊውል ይቻላል ብሎ ለማሰብ ያዳግታል። በሥራ ላይ ሊውል የሚችለው፡ በኢትዮጵያ፡ ጸንቶ የኖረው፡ የእግዚአብሔር ሥርዓተ መንግሥት፡ በቅድሚያ፡ በምድራቱና በሕዝቡ መካከል፡ በይፋ መስፈን ሲጀምር ብቻ ይኾናል። በዚያን ጊዜ፡ ይህም ኾነ በኢትዮጵያና በኢትዮጵያውያን ላይ፡ ያለማቋረጥ እየወረደ ላለው መከራ፡ ጠንቀኛ ምክንያት የኾኑት፡ ሌሎች ተመሳሳይ ጉዳዮች፡ ቤተ ክህነቱንና ቤተ ምልክቱን አጠቃልሎ በያዘው፡ በቤተ ሕዝቡ ታይተውና ተመክሮባቸው የሚወሰኑ ይኾናል።

ጥያቄ፡- ታዲያ፡ እስከዚያው፡ በተለይ፡ ስለጌታ የልደት ቀን፡ የኢትዮጵያውያን ውሳኔ፡ ምን ሊኾን ይገባል? በአሁኑ ዘመን ለምንገኝ ኢትዮጵያውያን፡ ያለን ምርጫ፡ የትኛው ነው? የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ የልደቱ ቀን፡ ለእኛም በዓላችን ኾና ልናከብራት የሚገባን ዕለት፡ ከኹለቱ ዕለታት፡ ማለትም፡ ከታኅሣሥ ፳፱፻ እና ከመስከረም ፩፻፩ ቀን፡ የትኛዋ ናት?

መልስ፡- ቀደም ብዬ እንዳመለከትኋቸው፡ ነገሩ፡ የቃል ኪዳን ሃይማኖትን የሚነካ ስለኾነ፡ በዚሁ ሃይማኖታችን አማካይነት አውቀነውና ተቀብለነው ባጸናነው፡ የመምረጥ ነጻነትና የመወሰን ሥልጣናችን ተጠቅመን፡ እውነተኛዬቱና ትክክለኛዬቱ ዕለት የትኛዋ እንደኾነች፡ በእግዚአብሔር እውነትና መንፈስ፡ መርጠንና ወስንን፡ አንደኛዬቱን መያዝ አለብን።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ይህን ምርጫና ውሳኔ፡ በየግላችን እናደርግ ዘንድ፡ ከየፊታችን የሚቀርቡት እውነታዎች፡ ሹለት ናቸው። ከእነዚህ እውነታዎች መካከል፡

የመጀመሪያው፡- “እግዚአብሔር ወልድ፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ “በጽኑ ቀጠሮው፡ አንዲት ሰዓት እንኳ ሳያሳልፍ” ተወለደባት ወዳሰኘውና “ዓመተ ምሕረት” ብለን ዓመቱን ወደምንጀምርበት፡ ወደጥንታዊው የዘመን አቆጣጠራችን፡ ተመልሰን፡ በእግዚአብሔር አምልኮ፡ ቃልና መንፈስ ተመሥርታ፡ ጸንታና ሕያው ኾና የኖረችው፡ ያች፡ የልደቱ ዕለት፡ “መስከረም ፩ ቀን” ናትና፡ አጽንተን፡ ልናከብር የሚገባን፡ እርሷን ነው!” የሚል ሲኾን፡

ሹለተኛው ደግሞ፡- “ይኼ፡ ከእግዚአብሔር ያገኘነው፡ ጥንታዊውና መልካሙ ሥርዓታችን ተሠርዞ፡ በጣዖት አምልኮና በአረማውያን ባህል ላይ በተመሠረተው፡ በባዕዳት ሰብአዊ ዘዴ የተተካውን አሠራር ተቀብለን፡ ከወገኖቻችን መካከል፡ ብዙዎች እንዳደረጉት፡ እኛም፡ የቀረነው፡ ኢትዮጵያዊነታችንን ክደንና የቀን አቆጣጠራችንን ዘይቤ ለውጠን፡ በባዕድ አምልኮውም ተዘናቀን፡ ወደዲያብሎስ ግዛትና ወደአሕዛቡ ሥርዓት፡ ጠቅልለን እንግባወይ?” የሚል ነው።

እንግዲህ፡ በውይይታችን ላይ፡ መላልሼ እንዳወሳሁት፡ ይህ ጉዳይ፡ ሃይማኖትንና አምልኮን የሚመለከት ስለኾነ፡ በተለይ፡ በእኛ በኢትዮጵያውያን ዘንድ፡ እንደማናቸውም ተራ ነገር፡ እንዲያው፡ በዝምታ፡ ወይም፡ በቸልታ፡ ወይም፡ በቆይታ፡ ወይም፡ በእይታ፡ ሊታለፍ የሚገባው አይደለምና፡ አኹን ለጊዜው፡ በየግላችሁ፡ ወደፊትም፡ በጊዜው፡ በቤተ ሕዝብ፡ በቤተ ክህነትና በቤተ ምልክናው አባልነታችሁ፡ የሚገባችሁን የመምረጥና የመወሰን ግዳጃችሁን እንድትፈጽሙ፡ ኃላፊነቱን፡ ከጽኑ አደራ ጋር፡ ለየራሳችሁ በመተው፡ የመልስ ቃሌን፡ በዚሁ እንታለሁ።

ስለቅድስት ድንግል ማርያም የልደት ቀን።

ጥያቄ፡- የድንግል ማርያም፡ የልደቷ በዓል የሚውለው፡ “በግንቦት ፩ ቀን ነው!” ተብሎ፡ እስከሣሬ፡ በዚህ ቀን ሲከበር የቆየውን፡ አኹን፡ “የለም! ይህ ትክክል አይደለም፡ የእርሷም የልደት ቀን የሚውለው፡ ‘መስከረም ፩ ቀን ነው!’” ከተባለ፡ እንዲህ ሲኾን የቻለበትን ምክንያት፡ ከዚህ ጋር አያይዘህ ብትገልጽልን?

መልስ፡- በማስተዋል እንድትመለከቷቸው፡ ምክንያቶቹን ባጭር አጠቃልሎ ላቅርብላችሁ፡-

ምዕራፍ ፮፡ በዓል፡፡
ስለቅድስት ድንግል ማርያም የልደት ቀን፡፡

እንደኛ፡- በግብፃውያን ጳጳሳት፡ የውግዘት ቃል፡ በኢትዮጵያውያን ላይ፡ ጸንቶ እየሠራ ያለው የተአምረ ማርያም መጽሐፍ፡ የቅድስት ድንግል ማርያም፡ የልደት በዓል፡ “ግንቦት ፩ ቀን ይውላል” ብሎ፡ በዚሁ ወርና ቀን እንዲከበር አድርጓል፡፡ በዚሁም መጽሐፍ ውስጥ፡ “ቦ፡ እለ ይቤሉ፡ ‘አመ ዐሠሩ ለመስከረም ልደታ’”፡ ማለትም፡ “የእመቤታችን የልደቷን ቀን ‘በመስከረም ዐሥር ነው’ የሚሉም አሉ፡፡” ተብሎ፡ ተጽፎ ዘወትር ሲነበብ ይሰማል፡፡ ከዚህም ጋር፡ ከእነርሱው፡ ከግብፃውያኑ ባገኘነው፡ “ስንክሳር” በተባለው መጽሐፍ፡ በመስከረም ፲ ቀን ምንባብ ውስጥ፡ “ወበዛቲ ሶለት፡ ቦ፡ እለ ይብሉ፡ ኮነ ልደታ፡ ለእግዝእትን ቅድስት ድንግል ማርያም፡ ወላዲተ አምላክ፡ ወዝንቱ ጽሑፍ፡ ውስተ መጽሐፈ ግጻዊ፡ ዘቅዱስ አባ መቃርስ፡ ዘገዳመ አስቂጥስ፡ ወከማሁ፡ ካዕበ ጽሑፍ፡ ውስተ መጽሐፈ ግጻዊ፡ ዘላዕላይ ግብዕ፡ ከመ አመ ፲ወ፯ ለወርኅ ታኅሣሥ፡ ዐንሰታ፡ ለእግዝእትን ቅድስት ድንግል፡ ብዕዕት ሐና፡ ወወለደታ፡ አመ ፲ ለመስከረም፡” ማለትም፡ “በዚችም፡ በመስከረም ፲ ቀን፡ ‘አምላክን የወለደች፡ እመቤታችን፡ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ የተወለደችበት ነው’ የሚሉ አሉ፡፡ ይህም፡ የአስቂጥስ ገዳም፡ ቅዱስ አባ መቃርስ፡ ባዘጋጀው፡ መጽሐፈ ግጻዊ ውስተ ተመዝግቧል፡ እንዲሁም ደግሞ፡ በላዕላይ ግብዕ በሚገኝ፡ መጽሐፈ ግጻዊ ውስጥ፡ ‘ቅድስት ድንግል እመቤታችን፡ ቅድስት ሐና፡ በታኅሣሥ ወር፡ በ፲፯ኛው ቀን፡ እንደዐነሰቻትና በመስከረም ፲ ቀን እንደወለደቻት የሚያመለክት ቃል አለ፡፡’ ተብሎ፡ ተመዝግቦ ይገኛል፡፡

“ቦ፡ እለ ይቤሉ!” ማለትም፡ እንዲህ፡ “የሚሉ አሉ!” የተባልን፡ እኛው ኢትዮጵያውያኑ ነን፡ ሌላ፡ ማን ሊኾን ይችላል? የኢትዮጵያ አምላክ፡ ይህ እውነታ፡ በዚሁ፡ በእነርሱው የተአምረ ማርያምና የስንክሳር መጻሕፍት ውስጥ፡ በጽሑፍ ሠፍሮ፡ በግድ እንዲነበብ ያደረገው፡ ያለምክንያት አይደለም፡ ከጥንት ጀምሮ፡ ኢትዮጵያንና ኢትዮጵያውያንን በሚመለከት፡ በነቢያቱ ያናገራቸው መለኮታውያን ቃላቱ፡ ዓለም በተቀበለው መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተጽፈው እንዲገኙ እንዳደረገ ኹሉ፡ እኹን ደግሞ፡ በእነዚህ፡ በግብፃውያን መጻሕፍት ውስጥ፡ ይህንኑ ድንቅ ሥራውን መድገሙ መኾኑን አስተውሉት!

ይኸውም፡ ኢትዮጵያውያን፡ “የቅድስት ድንግል ማርያም፡ የዕንሰቷ ወር፡ ‘ታኅሣሥ’፡ የልደቷም፡ ‘መስከረም’ ነው!” ብለው አምነው፡ ሲያከብሩትና ሲሠሩበት የኖሩት፡ ዛሬም፡ እኛ፡ የቅዱሱ ቃል ኪዳን ልጆቿ ኢትዮጵያውያን፡ እያከበርንውና እየሠራንበት ያለነው፡ ይህ ሥርዓታቸው፡ እውነተኛውና ትክክለኛው፡ የእግዚአብሔሩ መኾኑን፡ በእነርሱው መጽሐፋዊ ማስረጃ ሳይቀር፡ አረጋግጦ በማሳወቁ ነው፡፡

ከዚህ የተነሣ፡ እውነተኛው ሕይወት ቅርስ ሳይደመስስ፡ ደብዛውም ሳይጠፋ፡ እነሆ፡ ለምስክርነት ተርፎ፡ ዛሬ፡ ከእኛም ዘመን እንዲደርስ፡ ይኸው፡ እኹን በእኛ ውይይት እንደሚታየውም፡ እውነታው ተፈጽሞ፡ እንዲታወቅ ኾነ! ለዚህ ድንቅ ሥራው፡ እያቀረብንለት ያለነውን ምስጋና፡ እግዚአብሔር፡ የሚቀበለው ይኹን! ^{፲፩}

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

ጥያቄ፡- ቅድስት ሐና፡ ልጇን፡ ቅድስት ድንግል ማርያምን፡ በታገሣሥ ወር፡ በ፲፯ኛው ቀን እንደበነሰቻትና በመስከረም ፲ ቀን እንደወለደችት የሚመለከተውን፡ የግብፃውያኑን የመጽሐፍ ቃል፡ ዕንሰቷን፡ በታገሣሥ ፯፡ ልደቷንም፡ በመስከረም ፩ ቀን ላይ እንዲውል ከሚያደርገው፡ ከእኛ ሥርዓት ጋር እንዴት ነው፡ የምታስታርቀው?

መልስ፡- የዲያብሎስ ሐሰት፡ በንስሐ፡ ወደእግዚአብሔር እውነት ተመልሶ እንዲታረቅ ከማድረግ በቀር፡ በእግዚአብሔር እውነትና በዲያብሎስ ሐሰት መካከል እንዴት ዕርቅ ሊኖር ይችላል? አይችልም። በተነሣንበት ጉዳይ ላይ፡ ዕርቅ ሊኖር የሚችለውም፡ የሰው የኾነው፡ የእነርሱ፡ የሐሰትና የጥፋት ሥራ፡ የእግዚአብሔር ወደኾነው፡ ወደእኛው የእውነትና የልማት ሥራ ሲመለስ ብቻ ነው። ይህን መሠረት በማድረግ፡ የጥያቄያችሁን መልስ፡ እንደሚከተለው፡ በምስት ቁም ነገሮች አጠቃልዬ አቀርባለሁ፡-

አንደኛ፡- በኹለቱም ወሮች ቀኖች ላይ ፲ (ዓሥር) ያህል ቀኖችን የጨመሩት፡ እነርሱው፡ መኾናቸውን፡ የራሳቸው ሥራ፡ ዛሬም ይመሰክርባቸዋል፡ ይኸውም፡ እግዚአብሔር የሠራውንና ኢትዮጵያውያን፡ እስካኹን ጠብቀውት፡ እየተጠቀሙበት የሚገኙትን የቀን አቁጣጠር፡ እነርሱ፡ ምዕራባውያኑ፡ በእውቀታቸውና በጥበባቸው ለዋውጠው፡ በዚሁ አቁጣጠራቸው መሠረት፡ በዓመቱ ውስጥ ባሉት ወራት ላይ፡ ከ፮-፲፩ (ከስድስት እስከአሥራ አንድ) ቀኖችን እያከሉ ሲጠቀሙበት በመቀጠላቸው መኾኑ፡ በግልጽ ይታያል። ይህ፡ የተምታታ ግብራቸው፡ በዚሁ፡ የ“ሰንክሳር” መጽሐፋቸው ውስጥ፡ እንደገና፡ በሌላ ማሰረጃ ተጋልጦና ተረጋግጦ ስለምናገኘው፡ የኢትዮጵያ የቃል ኪዳን አምላክ፡ የፈጸመልንን የቸርነትና የጥበብ ሥራ እናደንቃለን። ይኸውም፡ በታገሣሥ ፲፫ ቀን ስለሚውሉት በዓላት ሲዘረዝሩ፡ “ወበዛቲ ዕለት፡ በ፡ እለ ይቤሉ፡ ‘ጸንሰታ ቅድስት ሐና፡ ለእግዚአብሔር ቅድስት ድንግል ማርያም፡’” ማለትም፡ “በዚች ቀን፡ ‘ቅድስት ሐና፡ ቅድስት ድንግል ማርያምን ጸንሰቻት!’ የሚሉ አሉ፡” ብለው፡ በአጭር ዐረፍተ ነገር ወስነው የገለጹት ቃል ነው።

የሰዎች የኾነውን ሥርዓት፡ የመለኮት ከኾነው ጋር ለማስተካከል፡ ወይም፡ ለመለወጥ በመሞከር፡ እንደሌላው ድርጊታቸው ኹሉ፡ አኹንም፡ በዚህ ረገድ፡ ያለነፍረትና ያለይሉኝታ የፈጸሙት የባሰ ጥፋትና በደል፡ በዚያው፡ የሰንክሳር መጽሐፋቸው ውስጥ ባለው፡ በራሳቸው ቃል፡ እንዴት አድርጎ እንደሚመሰክርባቸው፡ በማስተዋል ተመልከቱት! ይኸውም፡ “ወተዝካረ በዓለ ልደታሰ፡ ናሁ ጸሐፍን፡ ምሉእ ወስፋሐ፡ አመ አሚሩ፡ ለወርኅ ግንቦት። ይደልወን ንግበር፡ በክልኢሆን ዕለታት፡ ተዝካረ ልደታ፡ ለእግዚአብሔር፡ እስመ ይኢቲ ትተነብል በእንቲአነ፡” ማለትም፡ “እኛ ግን፡ ‘የልደቷ መታሰቢያ በዓል፡ በግንቦት ወር፡ በመጀመሪያው ቀን ነው!’ ብለን፡ እነሆ፡ አልምተንና አስፍተን ጽፈናል። እመቤታችን፡ ስለእኛ ትማልዳለችና፡ የልደቷን መታሰቢያ በዓል፡ በኹለቱም ቀኖች ልናከብር ይገባናል፡” የሚለው ቃላቸው ነው።

ምዕራፍ ፮፡ በዓል። ስለቅድስት ድንግል ማርያም የልደት ቀን።

ኹለተኛ፡- ልጄ፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ የተስፋ ቃሉን፡ በጽኑ ታማኝነቱ ጠብቆ፡ የቀጠሮውንም ጊዜ፡ ለአንዲት ካልዕት እንኳ ሳያሳልፍ፡ በዚችው፡ ቀዳማዊው አዳም በተገኘበት፡ በመስከረም ፩ ቀን፡ ዳግማዊው አዳም ኾኖ እንደተወለደበት አምነን፡ እነሆ፡ እኛም፡ በዚሁ እምነታችን፡ እየሠራንበት እንገኛለን። እንደዚሁ ኹሉ፡ የዚያች የተስፋ ቃል፡ አማናዊት መፈጸሚያ የኾነችው ድንግል ማርያምም፡ እርአያዋ የኾነችው፡ ቀዳማዊዋ ሔዋን በተገኘችበት፡ በመስከረም ፩ ቀን፡ ዳግማዊት ሔዋን ኾና እንደተወለደችበት መጠራጠርና ማስተባበል አይቻልም። የእነሆ፡ የዳግማዊው ያኑ አዳምና ሔዋን፡ ማለትም፡ የድንግል ማርያምና የኢየሱስ ክርስቶስ፡ በዚሁ፡ በመስከረም ፩ ቀን የመወለዳቸው ምሥጢራዊ እውነታ፡ ቀዳማዊው ያኑ አዳምና ሔዋንም፡ በዚሁ፡ በመስከረም ፩ ቀን ለመገኘታቸው፡ ማረጋገጫ ነው።

ሦስተኛ፡- መነሻው፡ መስከረም ፩ ቀን የኾነውን፡ “ዓመተ ምሕረት” ላስገኘው፡ ለባሕረ ሐሳቡ አቀማመጥ፡ መሠረቱ፡ የልጄ፡ የኢየሱስ ክርስቶስ መወለድ እንደመኾኑ መጠን፡ ይኸው ዘለዓለማዊ ምሕረት ለተረጋገጠበት፡ ለአዲሱ ኪዳን፡ ሕያው ምልክት የኾነችው፡ እናቲቱ ድንግል ማርያምም፡ በዚሁ የምሕረት ጸጋ ውስጥ፡ በፍጹም ተዋሕዶ፡ አብራ የመገኘቷን ነገር፡ ፍጹም አስፈላጊ ያደርገዋል። ያለእርሷ መወለድ፡ ይህ የምሕረት ዓመት ሊኖር፡ ዘመኑም፡ “ተጀመረ” ሊባል አይቻልምና። ስለዚህ፡ “እግዚአብሔር፡ ይህን የምሕረት ጸጋውን፡ ለፍጥረቱ በመስጠቱ ረገድ፡ ለፈጸመው ምሥጢራዊ ሥራውና መለኮታዊ ቸርነቱ፡ ምክንያትና መሣሪያው ያደረጋትን፡ የቅድስት ድንግል ማርያምን የልደት ቀን፡ በዚህ፡ የዓመተ ምሕረቱ መግቢያ የኾነውን፡ የብርሃን ደጃፍ በከፈተበት፡ በመስከረም ፩ ቀን እንዲኾን አደረገ” ብሎ መደምደሙ ተገቢ ይኾናል። የሔዋን መገኘት፡ በአዳም ቀድሞ መፈጠር ላይ የተመሠረተ እንደነበረ ኹሉ፡ የእግዚአብሔር ወልድ፡ በኢየሱስ ክርስቶስ ሰውነት መገለጥ፡ በድንግል ማርያም ቀድሞ መወለድ ላይ ተመሥርቷል ማለት ነው።

በመሠረቱስ፡ “ኪዳን ምሕረት” ላማን ተገኘ? በእርሷ፡ በድንግል ማርያምና በልጇ፡ የኢየሱስ ክርስቶስ አንድነት አይደለምን? “ኪዳን ምሕረት” የፅጌለው ስያሜስ፡ ለማን ተሰጠ? አምላክን፡ በድንግልና ጸንሳና ወልዳ፡ አጥብታና አሳድጋ፡ በዘለዓለማዊ እናትነት ለምትኖረው፡ ለእርሷ፡ ለድንግል ማርያም አይደለምን? ለመኾኑ፡ የቀደመችው የብሉይ ኪዳንም ኾነች፡ የአዲስ ኪዳን ጽላት፡ ያለታበት፡ ታቦቷም፡ ያለጽላት፡ እንዳቸው፡ ያለአንዳቸው ሊኖሩ፡ ከቶ ይቻላቸዋልን? አይቻላቸውም። ስለዚህ፡ “ከማሕፀን ጀምሮ እስከዛሬ በሰማያት፡ በሥጋና በነፍስ፡ በመንፈስም ያልተለያዩት፡ ኢየሱስ ክርስቶስና እናቱ ድንግል ማርያም፡ ለፍጥረተ ዓለሙ፡ ዓመተ ምሕረቱን፡ ማለትም፡ የምሕረቱን ዘመን ለማስገኘት፡ ሳይለያዩ፡ በሥጋ ቅደም ተከተል፡ በዚያቸው፡ በአንዲቱ፡ በመስከረም ፩ ቀን፡ በሥጋ ተወልደው እንዲገለጡ፡ የእግዚአብሔር ጥበብና ፈቃድ ኾነ” ብሎ መደምደም፡ የፍጹም ሃይማኖት ጥፋጭ ፍሬ ለመኾኑ ሊጠረጠር ከቶ አይቻልም።

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

እንግዲህ፡ እንዲህ አድርገን ከምናከብራቸው በዓላት መካከል፡ “ዓቢያን” እና “ንዑሳን”፡ ተብለውና በኹላት መደቦች ተለይተው የሚታወቁ መኖራቸውን ልትገነዘቡ ይገባችኋል።

“ዓቢይት” እና “ንዑሳን” በዓላት።

ጥያቄ፡- “ዓቢያን” እና “ንዑሳን” ተብለው የተለዩት በዓላት የትኞቹ ናቸው?

መልስ፡- “ዓቢያን” እና “ንዑሳን”፡ ማለት፡ “ታላላቅ” እና “ታናናሽ” ማለት ነው። በቅዱሱ ኪዳን ኢትዮጵያውያን ዘንድ፡ “ዓቢያን በዓላት” የሚባሉት፡-

፩ኛ፡ በ፲፮ ዓመታት የተራራቁትን፡ ነገር ግን፡ የዘመን፡ የወርና የዕለት ዑደት ያገናኛቸውን፡ የጌታችንና የእመቤታችን የልደት ዕለታትን የያዘው፡ መስከረም ፩ ቀን የሚውለው፡ “ርእሰ ዐውደ ዓመት”፡

፪ኛ፡ መሢሐ ሕፃን፡ “ኢየሱስ” ተብሎ፡ የኪዳን አብርሃምን ሥርዓት የፈጸመበት፡ መስከረም ፳ ቀን የሚውለው፡ “ግዝረተ ኢየሱስ”፡

፫ኛ፡ ሕፃኑ ኢየሱስ፡ በአራቱ ሥርዓት፡ በእግዚአብሔር ፊት ሊቆም፡ በአርባ ቀን፡ በእናቱ ቅድስት ድንግል ማርያም ዕቅፍ፡ ከመሥዋዕቱ ቁርባን ጋር፡ ወደቤተ መቅደስ የገባበትና ለስምዖን ተገልጾ የታየበት፡ ጥቅምት ፲ ቀን የሚውለው፡ “በዓለ ስምዖን”፡

፬ኛ፡ ታኅሣሥ ፩ ቀን የሚውለው፡ ብሥራተ ገብርኤልና ታኅሣሥ ፯ ቀን የሚውለው፡ ዕንሰታ ለማርያም አብረው የሚከብሩበት፡ “ዕለተ ትስብእት”፡

፭ኛ፡ በኢየሱስ ክርስቶስ ትስብእት (መፀነስ)፡ የእግዚአብሔር፡ የአንድነቱና የሦስትነቱ ምሥጢር በተገለጸበት ወራት፡ ጥር ፯ ቀን የሚውለው፡ “የአስተርእዮ ሥላሴ”፡

፮ኛ፡ በተዋሕዶ የከበረው፡ የኢየሱስ ክርስቶስ ፍጹም ጸምላክነትና ፍጹም ሳውነት ለዓለሙ ተገልጦ የተመሰከረበት፡ ጥር ፲፩ ቀን የሚውለው፡ “ጥምቀት”፡

፯ኛ፡ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ የእናቱን የቅድስት ድንግል ማርያምን ፈቃድ በመፈለም፡ እመ ጸምላክነቷንና አማላጅነቷን ያሳወቀበት፡ ጥር ፲፪ ቀን የሚውለው፡ “ቃና ዘገሊላ”፡

፰ኛ፡ ጥር ፳፩ ቀን የሚውለው፡ “አስተርእዮ ማርያም” የሚባለው፡ የቅድስት ድንግል ማርያም፡ የዕረፍተ ሥጋዋ እና መስከረም ፳፩ ቀን የሚውለው፡ የዕርገቷ መታሰቢያ፡

፱ኛ፡ እግዚአብሔር ወልድ፡ “ኢየሱስ ክርስቶስ” ከቅድስት ድንግል ማርያም በመወለዱ፡ የተገኘው ዘለዓለማዊ የምሕረት ቃል ኪዳን የሚታሰብበት፡ የካቲት ፲፮ ቀን የሚውለው፡ “ኪዳን ምሕረት”፡

ምዕራፍ ፮፡ በዓል።
“ዓበይት” እና “ንዑሳን” በዓላት።

፲፭ኛ፡ “የጽዮን ንጉሥ” የኾነው፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ እንደነበረታቸው ቃል፡ በአህያዋና በውርንጭላዬቱ ላይ ተቀምጦ፡ “ሆሃዕና በአርያም! በእግዚአብሔር ስም የሚመጣ ቡሩክ ነው!” እየተባለ፡ ለድል አድራጊ እንደሚደረገው፡ የዘንባባ ዝንጣፊ በያዙ፡ ሕፃናትና አዛውንት፡ ወንዶችና ሴቶች፡ ሕዝብና ደቀ መዛሙርቱ ታጅቦ፡ በዕለተ እሑድ ወደኢየሩሳሌም ከተማ የገባበት፡ “ሆሃዕና”።

፲፬ኛ፡ ከ“ሆሃዕና” በኋላ፡ ከትንሣኤ በፊት ባለው፡ የሰሙን ሕማማት ዕለተ ዓርብ የሚውለው፡ “ስቅለት”።

፲፭ኛ፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ እንደቃለ፡ ለሦስት መዓልትና ለሦስት ሌሊት፡ በከርሠ መቃብር አድሮ፡ ከሙታን ተለይቶ፡ በዕለተ እሑድ የተነሣባት፡ “ትንሣኤ”።

፲፪ኛ፡ ከትንሣኤ እሑድ በኋላ፡ በአርባኛው ቀን፡ በዕለተ ሐሙስ የሚውለው፡ “የጌታ ዕርገት”።

፲፬ኛ፡ ከትንሣኤ እሑድ በኋላ፡ ባለው፡ በሃምሳኛው ቀን የሚውለውና መንፈስ ቅዱስ በሐዋርያት ላይ የወረደበት፡ “በዓለ ዐምሣ”።

፲፭ኛ፡ ጌታ፡ ግርማ መለኮቱን፡ በብርሃን ክብሩ፡ ለነበረታቸው ለሐዋርያቱ ተጠሪዎች የገለጠበት፡ ነሐሴ ፲፫ ቀን የሚውለው፡ “ደብረ ታቦር”።

፲፭ኛ፡ ነሐሴ ፲፮ ቀን የሚውለው፡ የቅድስት ድንግል ማርያም የትንሣኤዋና የዕርገትዋ መታሰቢያ የኾነችው፡ “ፍልሰታ ለማርያም” ናቸው።

“ንዑሳን በዓላት” የሚባሉት ደግሞ፡-

፩ኛ፡ ጌታችን ተስቅሎበት፡ ሥጋው የተቆረሰበትና ደሙ የፈሰሰበት መስቀል የሚታሰብበት፡ መስከረም ፲፯ ቀን የሚውለው፡ “መስቀል”።

፪ኛ፡ እመቤታችን፡ ሕፃን ልጇን ይዛ፡ ከጸድቁ ቅዱስ ዮሴፍና ከሰሎሜ ጋር፡ በኢትዮጵያና በግብፅ፡ “ቀስቋም” በተባላችው፡ የኢትዮጵያውያን ገዳም የፈጸሙት ስደታቸው የሚታሰብበት፡ ኅዳር ፮ ቀን የሚውለው፡ “ቀስቋም”።

፫ኛ፡ ጌታችንና እመቤታችን፡ ዓሥሩ የእግዚአብሔር ቃላት በተጻፉባቸው ጽላትና እነርሱን በያዘችው ታቦት አድረው የኖሩባት ኪዳን ሙሴ የምትከብርበት፡ ኅዳር ፳፩ ቀን የሚውለው፡ “ኅዳር ጽዮን”።

፬ኛ፡ ሕፃን ማርያም፡ እንደቅዱሳን ወላጆቿ ስእለት፡ እግዚአብሔርን ልታገለግል፡ በሦስት ዓመቷ፡ ወደቤተ መቅደስ ገብታ መኖር የጀመረችበት፡ ታኅሣሥ ፫ ቀን የሚውለው፡ “በኢታ ለማርያም”። እንዲሁም፡ ታኅሣሥ ፩ ቀን የሚውለው፡ ከ“ትስብእት” በኋላና ከ“አስተርእዮ ሥላሴ” በፊት ባሉት አራት ተከታታይ የእሑድ ሰንበታት የሚዘከሩት፡-

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

፩ኛ፡ “ስብከት”፤

፪ኛ፡ “ብርሃን”፤

፫ኛ፡ “ኖላዊ”፤

፬ኛ፡ “በዓለ ወልድ”፤

፭ኛ፡ በዓቢይ ጾም እኩሌታ እሑድ የሚውለው፡ አምላካችን ኢየሱስ ክርስቶስ፡ ስለዳምን ምጽአቱና ስለዓለሙ ፍጻሜ፡ ለደቀ መዛሙርቱ፡ ምሥጢሩን፡ በተራራው የአትክልት ቦታ የገለጠበት፡ “ደብረ ዘይት”።

፮ኛ፡ ከጌታ ትንሣኤ እሑድ በኋላ ባለው በቀጣዩ ዕለተ ሰኑይ (ሰኞ) የሚውለው “ማዕዶት” ናቸው።

የመላእክት፡ የጻድቃንና የሰማዕታት የዓመት በዓላት፡ በእነዚህ ውስጥ ይጠቃለላሉ።

ርእሰ ዐውደ ዓመት።

ጥያቄ፡- መልካም! እንግዲህ፡ በቅድሚያ፡ ልትነገረን የሚያስፈልገን፡ እያንዳንዱ አዲስ ዓመት ስለሚጀመርበት፡ ስለመስከረም ፩ ቀን በዓላችን መኾኑ አይደለም?

መልስ፡- አዎን! “የዓመቱ በዓላት ዘውድ” የኾነው ታላቁ በዓላችን፡ በመስከረም ፩ ቀን የሚውለው ነው፤ ስለዚህ፡ “ርእሰ ዓውደ ዓመት” ይባላል፤ “ቅዱስ ዮሐንስ”፡ “የዘመን መለወጫ”፡ “ዕንቀጣጣሽ” በምንላቸው የስም አጠራሮች ይታወቃል። እነዚህ ስያሜዎች፡ ለዚች ዕለት፡ ለምን እንደተሰጡ፡ ከዚህ የሚከተሉት አጫጭር መግለጫዎች ያስረዷችኋል፡-

ሀ. በአገራችን ኢትዮጵያ፡ “ክረምት” የምንለው፡ የዝናቡ ወራት አልፎ፡ የአበባው ወራት ሲተካና በደመና ተሸፍኖ የከረመው ሰማይ ጠርቶ፡ በፀሐይ ብርሃን ሲደምት፡ “መስከረም ጠባ!” እንላለን። በዚህ ጊዜ የሚሰማን ደስታ፡ አፍኦዊ ብቻ ሳይኾን፡ ውሳጣዊም፡ መንፈሳዊም ስለኾነ፡ በቃላት ሊገለጽ ያዳግታል። ወራቱ፡ ተለውጦ፡ በብርሃን ፀዳል ሲመላ፡ ዘመኑ፡ በአዲስ፡ ያውም በምሕረት ዓመት ሲተካ፡ የእኛም መንፈስ፡ አብሮ፡ በደስታ ብርሃን ይፈካል፤ አእምሮአችንም ይታደሳል።

አዎን! አሮጌው ዘመን አልፎ፡ አዲሱ ሲተካ፡ “መስከረም ጠባ! ፀሐይ ወጣ!” ብለን፡ የአዲሱን ዓመት፡ የሥጋዊ ዕድሜ ጉዞ፡ በሥነ ፍጥረት እንጀምራለን፤ እንደዚሁ ሹሉ፡ በአዳምና ሔዋን፡ የጋብቻ ቃል ኪዳን ተወጥሮ፡ በዳግማዊው አዳም ኢየሱስ ክርስቶስና በዳግማዊቷ ሔዋን፡ ድንገል ማርያም የምሕረት ቃል ኪዳን የተፈጸመውን፡ የዓመቱን መንፈሳዊ የሕይወት ጉዟችንን “ዑደት” (ዙረት)፡ መስከረም ፩ ቀን የሚውለው ዕለት እንጀምራለን፤ ስለዚህ፡ ዕለቲቱን፡ በዚህ ገጽታዋ፡ በዓል አድርገን ስለምናከብራት፡ “የዓመቱ ዙረት መነሻ ናት” ለማለት፡ “ርእሰ ዓውደ ዓመት” ትባላለች።

ምዕራፍ ፩፡ በዓል፡፡ ዓበይትና ንዑሳን በዓላት፡፡
ርእሰ ዐውደ ዓመት፡፡

“ዖደ” በግእዝ፡ “ዞረ” ማለት ሲኾን፡ “ዓውድ”፡ “መዞርያ” ማለት ነው፡፡ ያለፈው የዓመቱ ዙሪት፡ በ፫፻፳፭ ቀናት ተሩብ ውስጥ አልቆ፡ አዲሱ ዙሪት የተጀመረ መኾኑን ለማስታወቅ፡ ይህችን ቀን፡ “ርእሰ ዓውደ ዓመት” ብለን እናከብራታለን፡፡ “መዞር”፡ መሽከርከርን፡ ወይም፡ ክብ የኾነ መስመርን ተከትሎ መንዝን ስለሚያሳይ፡ ይህ ቀን፡ በዘመናዊው የሥነ እውቀት (science) አነጋገር፡ “መሬት፡ ፀሐይን፡ አንድ ጊዜ ዞራ አብቅታ፡ አዲሱን ዙሪቷን፡ እንደገና የምትጀምርበት ዕለት ይባላል!” ማለት ነው፡፡

ይህች፡ መስከረም ፩ ቀን፡ የፈጣሪ ፅዕብ ድንቅ ሥራ የኾነው ሥነ ፍጥረት የተጀመረባትን ዕለት ለማዘከር የተመደበች ናት፡፡ በዚች ዕለት፡ የቤተ ክህነት ሊቆቻችን፡ የሥነ ፍጥረት ውጤቶች ኾነው፡ ከቸሩ እግዚአብሔር፡ ለሰው ልጆች ሥጋዊ ኑሮና መንፈሳዊ ሕይወት፡ ለቀሩባንና ለመሥዋዕትም እንደሚያስፈልጋቸው አውቆ፡ በየዓመቱ፡ ከምድር አብቅሎ ከሰጣቸው ሲሳያት መካከል፡ ለዓይነት፡ ከአዝርዕቱ፡ ከአትክልቱና ከፅዕዋቱ፡ የስንዴን፡ የወይንን፡ የጽጌያትን ፍሬዎች፡ የዕጣንና የጧፉ ሳይቀር፡ በመሶበ ወርቅ ኾኖ፡ የዕንቀጣጣሽ አበባ ጉንጉን ጭምር፡ ለበረከት ያህል፡ በቤተ ክርስቲያን ያስቀርባሉ፡ እነዚህ ኹሉ ተደርድረው በሚታዩበት፡ ካህናቱና ሕዝቡም፡ ጸጥ ብለው በተቀመጡበት፡ ስለሊጋሉ ፈጣሪና ስለተለጋሾቹ ፍጡራን፡ በጠቅላላ፡ ስለሥነ ፍጥረት፡ ስለጊዜ አሰላልና ስለዘመን አቈጣጠር፡ ማለትም፡ ስለካልዕት፡ ደቂቃ፡ ሰዓት፡ መዓልትና ሌሊት፡ ዕለታትና ሳምንታት፡ ወራትና ዓመታት፡ በጠቅላላ ስለዘመናት ጭምር፡ በቃላቸው፡ አስፋፍተውና አብራርተው፡ ተንትነውም ያስረዳሉ፡፡

ዓውደ ዕለት፡ ዓውደ ወርህ፡ ዓውደ ዓመት፡ ዓውደ አበቅቴ፡ ዓውደ ማኅተም፡ ዓውደ ቀመርና ዓውደ ፀሐይ በተባሉት መሥፈሪያዎች፡ የዓመቱን የቀን መቀጠሪያ ያወጣሉ፡፡ እንዲሁም፡ “አበቅቴ” እና “መጥቅሶ” በተባሉ የቀጥር መደቦች፡ የዓመቱ አጽዋማት (የጸም ጊዜዎች) የሚጀምሩበትንና የሚያበቁበትን፡ የዓመቱም በዓላት የሚውሉበትን ዕለትና ወር ያስታውቃሉ፡፡ ሊቃውንቱ፡ ይህን፡ “ባሕረ ሐሳብ” የሚባለውን፡ ጥልቅ የሒሳብ ሥራ፡ ስሌቱንና አቀማመሩን አከናውነው፡ ለቤተ ሕዝቡ፡ በይፋ የሚያሰሙት፡ እዚያው፡ እቤተ ክርስቲያኑ ጉባዔ መካከል ቆመው፡ በቃላቸው ስለኾነ፡ የአእምሮ ችሎታቸው ያስደንቃል፡፡

ስለእኛ ኢትዮጵያውያን የዘመን አቈጣጠር ጥንታዊነት፡ ብቸኝነትና ትክክለኛነት፡ ከሌሎቹም የዓለም ሕዝቦች የአቈጣጠር ዕልት ስለሚለይበት ኹኔታ የሚያብራራውን ዝርዝር ሐተታ፡ “ኢትዮጵያ፡ የዓለሙ መፋረጃ!” በሚለው መጽሐፈ ውስጥ ታገኙታላችሁና፡ ያን ተመልከቱት!

ለ. “እነሆ፡ መንገድህን የሚጠርግ መልእክተኛዬን፡ በፊትህ እልካለሁ፡ የጌታን መንገድ አዘጋጃ! ጥርጊያውንም አቅኑ!” እያለ፡ በምድረ በዳ የሚጮህ ሰው ድምፅ!” ተብሎ፡ በነቢዩ በኢሳይያስ የተጻፈውንና ስለኢልያስ የተነገረውን ትንቢት ለመፈጸም የመጣውን፡ መጥምቁ ዮሐንስን ለማስታወስ፡ የዚች ዕለት በዓል፡ “ቅዱስ ዮሐንስ”ም ይባላል፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

እግዚአብሔር ወልድ፡ በኢየሱስ ክርስቶስ፡ ሰው ኾኖ በመወለዱ፡ “ዓመተ ምሕረት” ለተባለው፡ ለዘመነ ሓዲስ፡ ማለትም፡ ለአዲሱ ዘመን መግቢያና ለተሰፋው መፈጸሚያ ማረጋገጫ እንደኾነ ኹሉ፡ የነቢያት መደምደሚያ የኾነው፡ የመጥምቁ ዮሐንስ፡ የሰማዕትነት ዕረፍት ደግሞ፡ ለዘመነ ብሉይ፡ ማለትም፡ ለእርጌው ዘመን ማብቂያ ምልክት ኾነ።

ሐ. የመጀመሪያዎቹ ወንድና ሴት፡ አዳምና ሔዋን የተፈጠሩበት፡ የጋብቻ ቃል ኪዳናቸውንም፡ ከፈጣሪያቸው የተቀበሉበት፡ ኢትዮጵያም፡ በእግዚአብሔር መንግሥትነት ተመሥርታ፡ የነጻነት ህልውናዋን የጀመረችበት ዕለት የምትዘከርበት፡ ኖኅና ልጆቹ፡ ከጥፋት ውኃ ድነው፡ አራራት ላይ ከመርከባቸው የወጡበት፡ በተለይ፡ የኋለኞቹ አዳምና ሔዋን፡ ማለትም፡ በፍጥረት መጀመሪያ፡ በፈጣሪ ጥበባት የተገኙትን ምሥጢራት ኹሉ፡ በጥራት አጠቃልሎና አዋሕዶ፡ ለፍጹሙ መልካም ሕይወት ያበቃው ኢየሱስ ክርስቶስና እናቱ፡ ቅድስት ድንግል ማርያም ስለተወለዱበት፡ “ዓመተ ምሕረት”ን ያስገኘች በመኾኗ፡ በዓሏ፡ “የዘመን መለወጫ” ይባላል።

መ. “እናንተ፡ እኔ፡ ክርስቶስ አይደለሁም፤ ነገር ግን፡ ከእርሱ በፊት ተልኬአለሁ!” እንዳልሁ፡ ራሳችሁ ትመሰክሩልኛላችሁ። ሙሽራዬቱ ያለችው እርሱ፡ ሙሽራ ነው፤ ቆሞ የሚሰማው ሚዚው ግን፡ በሙሽራው ድምፅ እጅግ ደስ ይለዋል። እንግዲህ፡ ይህ ደስታዬ ተፈጸመ።” ብሎ መጥምቁ ዮሐንስ የተናገረውን ቃል እናስታውሳለን፤ በዚህ ቃል፡ “ሙሽራው” የተባለው፡ ሕፃኑ ኢየሱስ ክርስቶስ፡ በበረት ተወልዶ ሣለ፡ ሰብአ ሰገል እየሰገዱ፡ እጅ መንሻቸውን እንዳቀረቡለትም እናዘክራለን፤ በዚያን ጊዜ፡ እኒሁ ሰብአ ሰገል፡ ለሙሽራው እናትና ለአራሲቱ ሙሽሪት፡ ለኢትዮጵያዊቷ ቅድስት ድንግል ማርያም፡ “ለአንቺም፡ ዕንቁ ለማትሽ እነሆ!” ብለው ስጦታቸውን አበርክተውላት ነበረ። የሰማይ መላእክትና የምድር ሠራዊት፡ የምሥራች ደስታቸውን በአንድነት በገለጹበት፡ በዚች፡ የልደት ቀን፡ ዛሬም፡ እኛ ኢትዮጵያውያን፡ የአበባ ጉንጉናችንን ይዘን፡ ስለእናት አገራችንና መቅደስ ንግሥታችን፡ እርስ በርሳችን፡ “እንቁጣጣሽ!” እንባባላለን።¹⁵⁶

በበዓሉ የሚፈጸሙ ሃይማኖታዊያን ባህሎች።

ጥያቄ፡- በዚህ በዓል ጊዜ፡ እንደፈረንጆቹ የገና ዛፍ፡ እኛም፡ በግል፥ በቤተሰብና በገብረተሰብ ደረጃ ለንፈጽማቸው የሚገቡን፡ ሥርዓቶችና ባህሎች አሉን ወይ? ካሉን፡ ምን ምን እንደኾኑ ዘርዘረህ ብትገልጽልን?

መልስ፡- አዎን! አሉን። ከእነዚህም መካከል፡ እስኪ፡ ዋና ዋናዎቹን ልጠቅሳላችሁ፡-

፩ኛ ለመስከረም ፩ ቀን ለጥቢያ፡ ገና ሌሊቱ ሳይነጋ፡ ሰው ኹሉ፡ በቤቱ፡ ወይም ወደወንዝ ወርዶ፡ ገላውን የመታጠብ ልማድ አለ።

ምዕራፍ ፮፤ በዓል፡፡ ዓበይትና ንዑሳን በዓላት፡፡

ርእሰ ዐውደ ዓመት፡፡

በበዓሉ የሚፈጸሙ ሃይማኖታዊ ዓላት፡፡

ይኸውም፡ ያለፈውን ዓመት ዕድፍ፡ ከሰውነት ገላ ለማሰወገድ ብቻ ሳይኾን፡ የማይጠቅመውንና የሚሳዳውን አሳብና ነገር ኹሉ፡ ከነገሩ ጥሉ፡ ሰውነትንም፡ ከሥጋ ዕድፍ አጽድቶና ከነፍስ ኃጢአት አንጽቶ፡ እያንዳንዱ እትዮጵያዊ፡ በየአጥቢያ ቤተ ክርስቲያኑ በመገኘት አስቀድሶ፡ ራሱን፡ በእየሱስ ክርስቶስ ቅዱስ ሥጋና ክቡር ደምም አጽድቆ፡ አዲሱን፡ የምሕረት ዓመት፡ በአዲስ መንፈስ መቀበል ይገባል ማለት ነው፡፡

፪ኛ. ገና በዋዜማው ማታ፡ የቤቱ ወንድ ኹሉ፡ ችቦውን ይዞ፡ ወደማድቤት እየገባ፡ ከለኩስ በኋላ፡ ተመልሶ ሲወጣ፡ የደጃፋን መድረክ በችቦው እሳት ይተረኮሳል፡ በዚህ ጊዜ፡ እርሱም፡ ሴቶቹም፡ ድምፃቸውን እያሰሙ፡ “የሳመን ምንቸት ውጣ! የገንፎ ምንቸት ግባ!” ይላሉ፡፡ ይህም፡ “በክረምቱ ወራት፡ በብዛት፡ ለምግብ እየተቀቀለ የሚቀርበው፡ በቀላሉ፡ በገናብ የበቀለው፡ የጓሮው አትክልት ነበር፡ እንግዲህ ወዲህ ግን፡ የተዘራው የእህል ዘር በቅሎ፡ አፍርቶና ተመርቶ፡ ታጭዶና ተወቅቶ፡ ወደጎተራ የሚገባበትና ለምግብ የሚቀርብበት ጊዜ ደረሰ!” የሚለውን የምሥራች መልእክት ማሰማታቸውና ይህን ላደረገላቸው ፈጣሪ፡ ምስጋናቸውን ማቅረባቸው ነው፡፡

፫ኛ የችቦው መብራት፡ “የክረምቱ ጨለማ አልፎ፡ የዑሓዩ ብርሃን ወጣልን!” የሚለውን ደስታቸውን ለመግለጽ ነው፡፡

፬ኛ ጧት በማለዳው፡ ወንዶችና ሴቶች ልጆች፡ የአዲሱን የምሕረት ዓመት መግባት በማብሰር፡ ለየወላጆቻቸውና ለየቤተሰቦቻቸው፡ ለቅርብ ጎረቤቶቻቸውና ለሩቅ ዘመዶቻቸውም፡ ወደየመኖሪያ ቤቶቻቸው እየኼዱና “ዕንቁጣጣሽ! እግዚአብሔር፡ እንኳን ከዘመን ወደዘመን አሸጋግሮ፡ ለአዲሱ ዓመት፡ ለዓውደ ዓመቱና ለብርሃኑ ልደቱ አደረሳችሁ!” እያሉ፡ በመስቀልኛና በነጻ መልክ፡ ራሳቸው የሠሩትን፡ የአበባ ጉንጉን ያቀርባሉ፡፡

፭ኛ. በተለይ ቈነጃጅቱ (ልጃገረዶቹ)፡ በኅብረት ኾነው፡ “አበባዬ ሆይ!”፡ “ለምለም!” የሚለውን የዕንቁጣጣሽ ዘፈን በመቀባበል፡ “ባልንጀሮቼ፡ ቁሙ በተራ! እንጩት ሰብራ፡ ቤት እስክሠራ! እንኳን ቤትና፡ የለኝም ዐጥር! እንደው አድራለሁ፡ ኮከብ ስቆጥር! ... ባልንጀሮቼ፡ አትበተኑ! እስክንለማ፡ አብራችሁ ኹኑ! ... ባልንጀሮቼ፡ የለም አትበሉ! የተገኘውን፡ አብራችሁ ብሉ! ባልንጀሮቼ፡ አብረን አብረን! ሞትም ቢመጣ፡ ተነባብረን!” እያሉ፡ በሠፈራቸው ውስጥ፡ በየቤቱ እየተዘዋወሩ፡ መልካም ምኞታቸውን ይገልጻሉ፡፡ ባለቤቶቹም፡ ያላቸውን ስጦታ በማበርከት ይመርቋቸዋል፡፡

፮ኛ. ቀደም ብሎ እንደተገለጸው፡ ሰጢ ኹሉ፡ የውስጥ መንፈሱ፡ በደስታ የበዓል ስሜት ተመልቶ፡ የላይ አካሉም፡ በነጭ የክት ልብሱ ተሸልሞ፡ ከሌሊቱ ጀምሮ፡ ወደየሰበካ ቤተ ክርስቲያኑ ይኼዳል፡ እዚያም፡ እግዚአብሔር፡ ለአዲሱ የምሕረት ዓመት ስላበቃው፡ ምስጋናውን ካቀረበና የምሕረቱ ኪዳን ማረጋገጫ የኾነውን ቅዱስ ቊርባን ከተቀበለ በኋላ፡ ወደየቤቱ ይመለሳል፡፡

ኢትዮጵያ እና ኢትዮጵያዊነት፤ “ፈጣሪዬ” የምለው እግዚአብሔር፡ ማነው?

፯ኛ. እዚያም፡ በለምለም ሣርና በቀጤማ ጉዝንዝ፡ በጽጌረዳና በአደይ አበባ መዓዛ ታውዶና ተጊጦ፡ በመልክ ጼዴቅ ኅብስተ አኩቲትና ጽዋዓ በረከት ምሳሌ፡ “ጠበል ጠዲቅ” ተብሎ የተሠየመው፡ ዳቦና ጠላው ተዘጋጅቶ በሚጠብቀው ቤቱ እንደተገኘና ቤተሰቡ እንደተሰበሰበ፡ ካህን ካለ፡ በካህኑ እጅ፡ ካህን ከሌለ፡ እያንዳንዱ እውነተኛ ኢትዮጵያዊ፡ ሴቱም፡ ወንዱም፡ በመልክ ጼዴቅ ልጅነቱ፡ የመልክ ጼዴቅ ጸጋና በረከት ያደረበት ስለኾነ፡ ኹሉም ካህን ነውና፡ “በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ” በሚለው መክፈቻ፡ “አቡነ ዘበሰማያትን” እና “በሰላመ ቅዱስ ገብርኤል መልአክ” የሚባሉትን፡ የጌታችንን የምስጋና ጸሎትና የእመቤታችንን የሰላምታ ጸሎት በኅብረት ይደግማሉ። በመጨረሻ፡ የቤተሰቡ አባወራ (እርሱ ከሌለ፡ የቤቱ እመቤት)፡ በእጁ የመስቀል ምልክት እያማተበ፡ ጠበል ጠዲቁን ባርኩ፡ መጀመሪያ ዳቦውን ይቆርሰዋል፡ ያም ተሸንሸኖና በዝርግ ማቅረቢያ ተደርጎ፡ አዳዩ፡ “በረከተ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ!” እያለ፡ በዚያ ላለው፡ ለእያንዳንዱ ታዳሚ እያዞረ ያድላዋል፡ ተቀባዩም፡ “አሜን!” እያለ፡ ድርሻውን እያነሣ፡ በአክብሮት ከላመ በኋላ፡ እንደጠዲቅነቱ፡ በእጁ እየቆረሰ ይመገበዋል፡ ጠላውም፡ እንደዚሁ፡ በየጽዋ ተቀድቶ፡ ይታደልና፡ ኹሉም፡ በጠበል መልክ እየቀመሱ ይጠቡታል። ከዚህ በኋላ ነው፡ የበዓሉ መሰናዶ የኾነው ገበታ ተዘርግቶ፡ ግብዣው የሚቀልጠው።

፰ኛ. እስከመስቀል በዓል ድረስ ባሉት ኹለት ሳምንታት፡ ዘመድ፡ ከዘመዱ፡ ጎረቤት፡ ከጎረቤቱ፡ ወዳጅ፡ ከወዳጁ፡ ትልቁም፡ ትንሹም፡ ሴቱም፡ ወንዱም፡ ኹሉም ሲገናኝ፡ እየተፈላለገም፡ “እንኳን አደረሰህ! አደረሰሽ! አደረሰን! አደረሳችሁ!” እየተባለ፡ ቀደም ብለው የተጠቀሱትን የደስታ ሰላምታዎችና የመልካም ምኞት መግለጫ ቃላቶች ሲለዋወጥና በየቤቱ የበዓል ድግሱን እያዘጋጀ፡ ተጠራርቶ ሲገባበዝ፡ ደሆችንም ሲያበላ ይሰነብታል።

፱ኛ. በዚህ ዕለት፡ “ገና (ና ይጠብቃል)” የምንለውን፡ የጌታችንና የመድኃኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስን፡ የልደቱን በዓል ስናከብር፡ ሌሎች፡ ብዙ ትዝታዎች ይመጡብናል። በልጅነት ዕድሜያችን፡ ትዝ ከሚሉን ነገሮች መካከል፡ በየቤታችን፡ የገና ዳቦው ተጋግሮና ጠላው ተጠምቆ፡ እንጀራውና ወጡ ተዘጋጅቶ፡ ቂጣማው ተጉዝጉዞና ምንጣፉ ተነጥፎ፡ በዓሉ፡ የጌታ ልደት በመኾኑም፡ ረቡዕና ዓርብ ሳይቀሩ፡ ፍስክ ኾነው የሚውሉበት ስለኾነ፡ ዶሮውና በጉ ታርዶ፡ በየጎረቤቱም የተጣለው የፍሪዳው ቅርጫ ሥጋ መጥቶ የሚደረገው መሰናዶና ያለው ሽርጉድ አንዱ ነው።

አዎን! በዚህ ዕለት፡ ወንዱም፡ ሴቱም፡ ትልቁም፡ ትንሹም፡ እርስ በርሱ፡ በቤት ውስጥ፡ በመንገድም ሲገናኝ፡ ሰላምታው ኹሉ፡ ቀደም ብሎ እንደተገለጸው፡ “እንኳን አደረሰህ! አደረሰሽ! አደረሰዎ! አደረሳችሁ!” እየተባለ የሚሳሳመውና ሰላምታ የሚሰጣጣው፡ በውጭም፡ ጎልማሶች፡ ቡድን ለይተው፡ “በገና ጨዋታ! አይቆጡም ጌታ!” እያሉ፡ በገና ዱላና “ጥንግ” በተባሉት፡ የከብት አጥንት፡ ወይም፡ ከእንጨት ወይም ከጨርቅ የተሠራች ጣጣር ኳስ፡ የሚጫወቱት፡ የሰፊ ሜዳ ጨዋታ ትዝ ይላል።